

vesty

ÚSTAVU PRO
SOUDOBÉ DĚJINY ČSAV

Československo
a
Marshallův plán

Sborník dokumentů

Svazek 1
1992

Československo a Marshallův plán
Sborník dokumentů

K vydání připravili
Rudolf Jičín, Karel Kaplan, Karel Krátký a Jaroslav Šilar

Ústav pro soudobé dějiny
ve spolupráci
se Státním ústředním archivem
Praha
1992

Institute for Contemporary History
Vlašská 9
118 40 Praha 1

Czechoslovakia and Marshall Plan.
Selected Documents.

Compiled and Edited by Rudolf Jičín, Karel Kaplan, Karel Krátký,
Jaroslav Šilar

Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, volume 1

© 1992 by Ústav pro soudobé dějiny ČSAV

ISBN 80-85270-02-1

2279
I m 95

Republishing of this material in any form is forbidden without permission in writing from the Publisher.

Ediční řada SEŠITY ÚSD je publikační základna pro zveřejňování dokumentů a materiálových studií z oboru soudobých dějin Československa a je určena především odborné veřejnosti. Má převážně pracovní charakter a klade si za cíl přinášet dílčí výsledky dlouhodobých badatelských záměrů. Tomu odpovídají i formální náležitosti, včetně úsporného poznámkového aparátu.

OBSAH

Úvod 5
Ediční poznámka 7
Dokumenty 8
Kronika hlavních událostí r. 1947 112
Summary 117
Seznam použitých pramenů 128
Rejstřík 129

2279

[M 95

Úvodem

Marshallův plán na obnovu evropského hospodářství po druhé světové válce ovlivnil politický a ekonomický vývoj Evropy. Do evropské politiky vstoupil bezprostředně po projevu ministra zahraničí USA George C. Marshalla na Harvardské univerzitě 5. června 1947 a v průběhu intenzivních jednání evropských států o americkém projektu, která vyvrcholila pařížskou konferencí ve dnech 12.–15. července 1947. Jeho přijetí a realizace měly pak významný podíl na ekonomické přeměně a rozmachu západní Evropy a na utváření jejího nového hospodářského řádu.

Prvořadou roli sehrál Marshallův plán v evropské politice Sovětského svazu. Byl do té doby nejsilnějším a posléze konečným podnětem její výrazné změny. Po prvních rozporných reakcích dospěla Moskva k názoru, že snahou USA je izolovat Sovětský svaz a připravit jej o podíl na vítězství v druhé světové válce – tj. o mocenskou sféru vlivu ve východní a střední Evropě. Reagovala tím, že dosavadní sféry vlivu přeměnila v pevně organizovaný a zcela ukázněný mocenský blok, řízený z jednoho centra. „Vytlačení Spojených států z Evropy“ se nyní stalo klíčovou otázkou evropské politiky Sovětského svazu a také jím řízeného mezinárodního komunistického hnutí, jak se to projevilo již na ustavující schůzi Informačního byra komunistických stran v září 1947. Odpovědí Moskvy na události léta 1947 se dovršil rozpad protihitlerovské koalice a studená válka ve vztazích mezi oběma bloky rozdělené Evropy se stala skutečností.

Pokud jde o Československo, americká iniciativa pomoci přišla v době, kdy určité krizové jevy v československém hospodářství signalizovaly vážné obtíže. Dosavadní výhody, plynoucí z poměrně malých škod způsobených průmyslu válkou a z dodávek UNRRA, rychle přestávaly působit. Naopak se začaly hlásit nepříznivé důsledky prvních poválečných sociálně ekonomických přeměn a úprav, nízká technická úroveň většiny výrobních odvětví, ztráta kvalifikovaných zaměstnanců, tradičních světových trhů aj. Československé hospodářství se ocitlo na křižovatce, na níž se rozhodovalo o směru jeho příštího vývoje. Domácí odborníci i politikové se shodovali v názoru, že pro úspěšné a rychlé překonání tohoto stavu je naléhavá zahraniční hospodářská pomoc. Dosavadní úsilí o získání tolik politicky a ekonomicky potřebných půjček

skončilo nezdarem. Marshallův plán nabízel výhodné řešení a nadějnou cestu. To byl hlavní důvod, proč pražská vláda přijala americký návrh i pozvání na pařížskou konferenci o Marshallově plánu, a to i po té, kdy Sovětský svaz svou účast odmítl a jeho ministr zahraničí V. Molotov opustil předběžné porady tří mocností (27.6. – 3.7.1947).

Československá vláda však od počátku své rozhodnutí o účasti na Marshallově plánu s postojem Moskvy spojovala. Většina politiků byla pro účast na pařížské konferenci jen za předpokladu, že tím nenaruší spojenecké a přátelské vztahy s SSSR. Z měnicích se stanovisek Moskvy k Marshallově plánu, která českoslovenští politikové v prvním červencovém týdnu v Praze dostávali, nevyvodili odmítnutí své účasti v Paříži. Moskva ovšem za rozhodnutím pražské vlády viděla počátek úniku ekonomicky i strategicky důležité střeoevropské země ze sféry svého vlivu a nepřijatelné oslabení budoucího mocenského bloku. Proto urychlila setkání s československou vládní delegací a 9. července 1947 si vynutila odvolání československé účasti na pařížské konferenci. Změna stanoviska nebyla příčinou následujícího začlenění Československa do sovětského bloku, ale dosavadní orientace a vazby jeho zahraniční politiky na Sovětský svaz naopak vedly zcela přirozeně k osudnému rozhodnutí vlády z 10. července 1947.

Sborník *Marshallův plán a Československo* obsahuje pouze výběr nejdůležitějších úředních dokumentů československé provenience, který se omezuje na dokumenty vlády, ministerstva zahraničních věcí a zahraničního výboru Ústavodárného národního shromáždění a ÚV KSČ, které dosud nebyly vůbec nebo v plném rozsahu publikovány. Záměrně neuvádí narativní prameny ani dobový tisk, jejichž zařazením by tento studijní sborník přesáhl stanovený rámec ediční řady. Heuristické vymezení látky však není dáno jen formálními limity, má svou věcnou logiku, neboť hlavní jednání o účasti Československa na Marshallově plánu probíhala především ve vládě a jejím předsednictvu. O postojích politických stran jsou jen velice kusé poznámky, a to ještě z pozdější doby. Z členů československé delegace, která jednala 9. července v Moskvě, zveřejnil vzpomínky jen Prokop Drtina. Literatura, která se týká Marshallova plánu a Československa, je silně poznamenána dobou svého vzniku a sama se v jistém smyslu stává pramenem. Proto editoři považovali za nutné odkrýt průhledy do archivních fondů, které zůstaly po dlouhá léta nepovšimnuty.

Dokumenty v tomto sborníku pocházejí ze Státního ústředního archivu, kde jsou uloženy fotokopie protokolů tajných schůzí vlády, záznam o jednání československé delegace v Moskvě 9. července, telegramy ÚV sovětské komunistické strany a dopis K. Zilliacuse Zdeňkovi Fierlingerovi. Z archivu československého ministerstva zahraničních věcí pocházejí zprávy a šifrované

depeše, jejichž výběr pořídil dr. Karel Krátký, vědecký pracovník Ústavu dějin východní Evropy. Obraz politických úvah a jednání dokresluje i zápis ze schůze zahraničního výboru Ústavodárného národního shromáždění z archivu FS ČSFR. Celý soubor dokumentů edičně připravili pracovníci Ústavu pro soudobé dějiny dr. Rudolf Jičín a prom.hist. Jaroslav Šilar.

Karel Kaplan

Ediční poznámka

Vybrané dokumenty jsou ve sborníku řazeny chronologicky. Pro řazení dokumentů je rozhodující u telegramů došlých datum a hodina doručení telegramu příslušnému referentovi MZV, u odeslaných datum a hodina, kdy byl text telegramu přijat oddělením B k odeslání. Časové údaje u telegramů došlých ministerstvu zahraničních věcí nebo jím odeslaných uvádějí:

1. v záhlaví regestu datum a hodinu odeslání,
2. v řádku „došlo“ datum a hodinu přijetí telegramu ze zastupitelského úřadu v ministerstvu zahraničních věcí,
3. v řádku „referent“ datum a hodinu předání telegramu příslušnému referentovi ministerstva zahraničních věcí.

Dokumenty č. 18, 27 a 28 jsou přílohami dokumentu č. 29. V tomto sborníku jsou kvůli zachování chronologie událostí vedeny jako samostatné dokumenty. Totéž platí o dokumentech č. 34 a 40, které jsou přílohami dokumentu č. 49.

Pravopis dokumentů je přizpůsoben současné normě. Bohemismy ve slovenských textech jsou ponechány.

Přepis dokumentů se řídil Pravidly pro vydávání novodobých historických pramenů z roku 1978. Pro rychlou orientaci v dobových souvislostech je edice vybavena stručným chronologickým přehledem a jmenným rejstříkem.

1947, 17. červen, Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR čs. velvyslanectví ve Washingtonu. Žádost o sdělení, zda USA očekávají, že Evropská hospodářská komise navrhne realizaci Marshallova plánu.

Došlo: 17.VI.1947 v 16,15 h.

Tajné.

Ihned. Sdeř, zda sú pravdivé zprávy, že USA očekávají, že Evropská hospodářská komise¹ navrhne realizáciu Marshallovoho plánu. Podľa zprávy United Press rokuje dnes Bevin v Paříži o svolání európskej hospodárskej konferencie, ktorá sa má zaoberať realizáciou Marshallovoho plánu pomoci Európe. Kabluj tiež stanovisko tamojších kruhov k Myrdalovej ceste do Moskvy, ktorrej cieľom je zainteresovať Sovietsy na Európskej hospodárskej komisii. Nutné. Potrebujem ihned' pre jednania v Ženeve.

Bystrický

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2033/Washington 106 – strojopis textu odeslaného telegramu s kancelářskými poznámkami. 1 s.

1 Hospodářská komise pro Evropu se sídlem v Ženevě vznikla v r. 1947 jako jedna z regionálních komisí OSN. Podléhá Hospodářské a sociální radě OSN a jejím posláním je napomáhat rozvoji hospodářské spolupráce členských zemí a poskytovat jim ekonomické informace a rozboru.

1947, 17. červen, 16,30 hod., Moskva. – Čs. velvyslanec ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva, že USA nesdělily SSSR žádné oficiální stanovisko k Marshallovo projevů na Harvardské univerzitě.

Došlo: 17.VI.47 v 18,30 h.

Referent: Dr. Šťastná, 18.VI.47 v 8,30 h.

Tajné.

Včera jsem měl příležitost pohovořit s Gerasčenkem, šéfem ekonomické sekce MID,^a který se zmínil též o nedávném Marshallovo projevů v Harvardu¹ a o psaní amerického tisku. Řekl, že Američané neučinili v této věci žádného oficiálního sdělení vůči Svazu. Zajímalo by ho, co my o plánu víme a jaká je naše reakce.

Americký chargé d'affaires mi pravil, že o projevů ví v podstatě jen to, co bylo veřejně sděleno, neboť hospodářská jednání mezi Svazem a USA jsou soustředěna do Washingtonu.

Francouzský chargé d'affaires zmínil se mi o tom, že iniciativa je nyní na Britech a Francouzích.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1639/BI/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s parařou zpracovatele. 1 s.

a MID (ministerstvo inostranných děl) – ministerstvo zahraničních věcí
 1 Jedná se o projev, který pronesl státní tajemník USA George Catlett Marshall na setkání bývalých studentů Harvardské univerzity 5. června 1947. Mimo jiné řekl: „Je logické, že Spojené státy by měly učinit vše, co umožní návrat k normálnímu hospodářskému zdraví ve světě, bez něhož nemůže být politické stability a zajištěn mír. Naše politika nemá namířeno proti žádné zemi nebo doktríně, ale proti hladu, chudobě, zoufalství, nemá namířeno proti žádné zemi nebo doktríně, ale proti hladu, chudobě, zoufalství, chaosu ... Každá vláda, která je ochotna pomáhat při plnění úkolu obnovy, nalezne podporu vlády Spojených států. Každá vláda, která chce blokovat tento proces obnovy v ných zemí, nemůže od nás pomoc očekávat. A dále, politické strany či skupiny, které se snaží na věčnost zachovat lidskou bidu, aby z toho politicky či jinak těžily, narazí na odpor Spojených států. Je zřejmé, že předtím, než vláda Spojených států bude moci dále pokračovat ve svém úsilí ulehčit situaci a započít pomáhat evropskému světu v jeho obnově, musí zde být nějaká dohoda mezi zeměmi Evropy, pokud jde o požadavky ... Ten- to program by měl být jednotný, schválený větším počtem, ne-li všemi evropskými národy.“ – Veselý Z.: Marshallův plán a Československo, Praha 1987, s. 22. Podrobněji viz: Goodspeed S.S.: The Nature and Function of International Organization, New York 1959, s. 569 n.; Jentsch G.: Der Marshallplan und Deutschlands Platz darin, Frankfurt a.Main 1950, s. 22; Claude H.: Marshallův plán, Bratislava 1951, s. 30; Documents on American Foreign Relations, sv. IX, s. 10 n.; Barrett E. W.: Truth is our Weapon, New York 1953, s. 63; Melnikov J. M.: Od Postupimí ke Guamu, Praha 1976, s. 93 aj.

1947, 19. červen, 11,40 hod., Londýn. – Čs. velvyslanectví v Londýně ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o prvních reakcích na Marshallův plán.

Došlo: 19.6.47 v 15.00 h.

Referent: Hanušová, 19.6.47 v 16,10 h.

Plán pomoci Evropě je zatím ve stadiu přípravy, ještě nic není stanoveno. Prozatím se zdá, že zde převládá názor, že bude nutno svolat zvláštní evropskou konferenci a nevolit postup prostřednictvím Evropské hospodářské komise. Tento názor vyjádřen tajemníkem Attleeovým. Věc sleduji a hned podám další informace, jakmile budou. Dosud odeslána čísla 1765, 1766, 1781/dův.^a Zatím máme zprávu, že obchodní přídělnec polského velvyslanectví oficiálně v rozhovoru se zástupcem zdejšího tisku nadšeně přivítal Marshallův plán a řekl, že Polsko jej přijme, nedojde-li k politickým komplikacím, které by přijetí překazily.

Kratochvíl

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1661/B147 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Depeše uvedených čísel nebyly do sborníku zahrnuty.

1947, 19. červen, 16,40 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o jednání francouzských a britských diplomatů se sovětskými představiteli.

Došlo: 19.6.47 v 17,05 h.

Referent: Martiš 19.6.47 v 19,00 h.

Tajné. Ihned.

O tom, jak se zde jeví vývoj Marshallovy iniciativy, podávám podle autentických informací [...] ^a tuto zprávu:

Po Bevinově projevu ze dne 13. června, v němž byl vysloven úmysl konzultovat Francii a ostatní evropské státy, navštívil dne 14. června anglický velvyslanec Bidault a tlumočil Bevinův úmysl přijet do Paříže. Bidault souhlasil se dohodnout 16., 17. června.¹ Před tím šly instrukce francouzskému velvyslanectví do Washingtonu, aby tlumočilo francouzské návrhy a připomínky a opatřilo určitá vyjasnění stran metod a současně bylo zdejší francouzské vyslanectví pověřeno vysondovat, zda je sovětská vláda ochotna přikročit k výměně názorů. Francouzský chargé d'affaires Charpentier obdržel instrukce v neděli ráno, britské

velvyslanectví je dostalo později. Předevčírem ve 13.00 hod. byl přijat Charpentier Malikem, jemuž přednesl obsah instrukce a požádal o sdělení stanoviska sovětské vlády. Malik odpověděl, že sovětská vláda se nemůže vyjádřit, neboť od americké vlády nemá žádného sdělení, a otázal se, zdali obdrželi Francouzi z USA oficiální návrh. Charpentier odpověděl, že nikoli, poukázal na to, že Marshallův projekt však zde je, a otázal se, zda sovětská vláda může dát Francii odpověď na dotaz, který on činí. Malik odpověď přislíbil. Večer téhož dne byl přijat anglický velvyslanec Peterson Molotovem, který byl ještě rezervovanější a méně určitý než Malik. Peterson se otázal, jak má být hodnocena Leontěvova stať v „Pravdě“ ze dne 15. června.² Molotov odpověděl pouze, že jde o novinářský článek. Po zprávě ministři byla včera odevzdána v Paříži sovětskému vyslanci nota francouzské vlády, v níž se navrhuje, aby se v týdnu počínajícím 23. červnem sešli zahraniční ministři Svazu, Británie, Francie k poradám.³ Dnes ráno přišla Charpentierovi instrukce, aby odevzdal Molotovu stejnopis noty a požádal o odpověď sovětské vlády. Charpentier žádá o přijetí.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1662/B147 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Vypuštěn formální odkaz na telegram č. 503. Viz dok. č. 2.

1 Schůzka se uskutečnila 17. a 18. června 1947.

2 Srov. také moskevská Pravda 22.6.1947. Marshallův plán je tu označen jako záminka, která má ospravedlnit Trumanovu politiku v Evropě.

3 Porady se uskutečnily 27. 6.–2. 7. 1947. Viz dok. č. 9, pozn. 2.

1947, 20. červen, 7,21 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o postoji sovětské vlády k Marshallovu plánu.

Došlo: 20.VI.47 v 8,30 h.

Referent: Dr. Šťastná 20.VI.47 v 9,30 h.

Tajné. Ihned.

[...] ^a Při návštěvě u Malika tázal jsem se, zda by mi mohl něco říci o Marshallově myšlence a iniciativě anglo-francouzské, o níž se nyní tolik mluví a píše, a jaký je jeho názor. Malik odpověděl, že sovětská vláda nebyla dosud vládou USA zpravena a že ani Britové, ani Francouzi neinformovali o tom, že by měli nějaký oficiální návrh z Washingtonu. Na moji poznámku, že z rozhlasových zpráv je zřejmo, že oba jmenované západní státy se ujímají konkrétní inicia-

tivy, řekl: „Nemáme ještě ani od Francouzů ani od Angličanů oficiální sdělení. Otázka se však u nás studuje“.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1669/B/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s parafovou zpracovatele. 1. s.

a Vypuštěn odkaz na číslo předchozí depeše.

6

1947, 20. červen, 12,20 hod., Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR československému velvyslanectví v Moskvě, Bělehradě, Varšavě, Paříži, Londýně a Washingtonu. Žádost o veškeré informace o Marshallově plánu.

Došlo: 20.VI.1947 v 12.20 h.

Tajné.

Informujte nás o všem, co souvisí s Marshallovým plánem. Naše doterajší informace nedostatečné. Len pre Moskvu, Belehrad, Varšavu: Zistujte vhodným spôsobom stanovisko vládných činiteľov.

Bystrický

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2070–2075/B/47 – strojopis textu odeslaného telegramu s kancelářskými poznámkami a podpisem zpracovatele. 1 s.

7

1947, 19. červen, Praha. – J. Masaryk československému velvyslanectví v Moskvě. Sdělení o stanovisku Československa k Marshallově plánu.

Došlo: 20.VI.1947, v 12,50 h.

Tajné.

K Vašemu 503.¹ Také nám se nedostalo dosud ve věci Marshallova plánu žádného oficiálního sdělení. Víme o něm jen to, co prošlo tiskem a rádiem. Proto nemůžeme prozatím zaujmouti k němu přesného stanoviska. Předem však můžeme říci, že naše stanovisko bude záviset 1) na tom, zda Marshallův plán je určován hledisky čistě hospodářskými, a to nejen formálně, nýbrž i fakticky, a 2) na stanovisku, které k němu zaujmou naši spojenci.

Masaryk

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2073/Mos. 212 – strojopis textu odeslaného telegramu s kancelářskými poznámkami a podpisem zpracovatele.

¹ Srov. dok. č. 2.

8

1947, 21. červen, 18,10 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o sovětském stanovisku.

Došlo: 21.6.47 v 18,55 h.

Referent: Dr. Šťastná, 21.6.47 v 19,15 h.

Do věřejšího večera nebylo sděleno sovětské stanovisko k anglo-francouzské iniciativě k Marshallovu plánu.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1688/B/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s parafovou zpracovatele. 1 s.

9

1947, 24. červen, Praha. – Zápis o tajné části 93. schůze vlády ČSR.

Zápis

o tajné části 93. schůze třetí vlády, konané v úterý dne 24. června 1947 v budově úřadu předsednictva vlády.

I.

Marshallova nabídka hospodářské pomoci Evropě.

Státní tajemník dr. Vl. Clementis poznamenává, že tato nabídka měla na celém světě veliký ohlas a jak je členům vlády známo, došlo v souvislosti s ní ke schůzce britského ministra zahraničních věcí Bevinova s francouzským ministrem zahraničních věcí Bidaultem v Paříži.¹ Na podkladě této schůzky byl pozván ministr Molotov ke společné schůzi tří ministrů zahraničních věcí a podle nejnovějších zpráv ministr Molotov toto pozvání přijal a navrhl, aby se ministři sešli dne 27. června 1947 v Paříži.² Ministerstvo zahraničních věcí dalo příkaz všem zastupitelským úřadům, aby se informovaly u příslušných vlád, jaké stanovisko zaujímají k Marshallově nabídce. Ministerstvo samo připravuje v dohodě se zúčastněnými úřady veškerý materiál tak, aby se československá vláda v případě potřeby mohla meritorně vyjádřit. Pokud jde o stanovisko Sovětského svazu, proslýchalo se nejprve, že asi navrhne, aby se věc přenesla do Evropské hospodářské komise, která se má sejít dne 5. července 1947 v Ženevě, ale pokud takové rozhodnutí bylo snad učiněno, došlo zřejmě k jeho změně tím, že ministr Molotov přijal pozvání Bevinovo. Sovětský svaz nás již informoval o stanovisku sovětské vlády, které asi zaujme ministr Molotov v Paříži. Sovětský svaz bude žádati, aby se jednání o nabídce zúčastnily jen spojenecké státy, které v Evropě bojovaly proti Němcům a které se zúčastnily pařížské mírové konference v roce 1946.³ Bude proti účasti států nepřátelských, zejména

také proti účasti vazalů včetně Rakouska a proti účasti neutrálních států. Sovětská vláda se domnívá, že by bylo dobře, kdyby se Československo připravilo tak, aby mohlo přijít s iniciativou, jak si pomoc představuje, obdobně tak, jak to činí vlády holandská a belgická. Státní tajemník se vrátil teprve včera večer z Bulharska a neměl ještě příležitost věc podrobně studovat nebo něco zvláštního zaříditi. Domnívá se však, že by bylo dobře, kdyby ministerstvo zahraničních věcí s ministerstvy zahraničního obchodu, financí a průmyslu sbíralo a zpracovalo materiál tak, aby na podkladě jednání a návrhu příslušné meziministerské komise vláda mohla ve své příští schůzi jednati o tom, jak si pomoc představujeme.

Ministr prof. dr. A. Procházka se dotazuje, co konkrétně má býti předmětem jednání a těchto přípravných prací. Státní tajemník dr. VI. Clementis uvádí, že o tom panuje naprostá nejistota. Je jen nesporno, že jednání bude mít silný politický aspekt, ale o věcném jeho obsahu není vůbec nic známo. Mohli bychom po případě připravit materiál o tom, co žádáme. Ministr prof. dr. A. Procházka podotýká, že by se v tomto případě hlásil také o účast v komisi, neboť nepochybuje o tom, že bychom z Ameriky mohli dostat také zdravotnický materiál. Státní tajemník dr. VI. Clementis upozorňuje, že nepůjde o podobnou akci jako UNRRA,⁴ nýbrž asi o pomoc finanční, hlavně o úvěry. V nynějším stadiu nejsou konkrétní práce vlastně ještě možné. Předseda N[ejvyššího]Ú[četního]K[ontrolního]Ú[řadu] vysl. dr. J. Friedmann naproti tomu připomíná, že podle některých zpráv má býti úvěr po případě poskytnut také ve zboží. Ministr dr. H. Ripka poukazuje na to, že z Marshallovy řeči z 6. června 1947 neplyne vůbec nic konkrétního.⁵ Připojil pak k ní dodatek, když prohlásil, že se pomoc má vztahovati také na východní Evropu a zejména na Sovětský svaz, ale tato část je ryze politická. Státní tajemník dr. VI. Clementis potvrzuje správnost těchto vývodů a dodává, že se v dodatku k řeči mluví jen o tom, že se pomoc má poskytnouti až po Ural. Předtím napsala totiž Pravda, že se domnívá, že jde o politický manévr, který má ospravedlniti Trumanovu politiku. Nyní se ovšem situace změnila: do Ženevy měla býti vyslána velice reprezentativní sovětská delegace na Evropskou hospodářskou konferenci. V tom snad nastane zase změna tím, že Molotov pojedje nejprve do Paříže. Státní tajemník je přesvědčen, že zatím nebude jednáno konkrétně o materiálu, který by se po případě v rámci pomoci dodal. Ministr prof. dr. A. Procházka netrvá pak na svém požadavku. Náměstek Zd. Fierlinger má za to, že můžeme jen vítati, že se nabídka učinila a že se konference sejde. Meritorně vyjádřil naše stanovisko velice správně ministr Masaryk při tiskové konferenci v Norsku, když řekl, že budeme rozhodně pro akci, bude-li mít za cíl jednotu světa a hlavně celé Evropy, že však budeme proti ní, když jejím cílem má býti nějaké rozdělení. Pro nás je důležité, že Sovětský svaz souhlasí s poradou tří.

Státní tajemník dr. VI. Clementis se domnívá, že by nám naprosto stačilo, kdyby se stanovila zásada, že se v úvěrové politice Spojených států nebude diskriminovat. Ministr dr. H. Ripka je přesvědčen, že se vláda i po předběžných pracích meziministerské komise bude moci dohodnouti jen na určitých principech. Státní tajemník dr. VI. Clementis očekává veliký politický boj o strukturu konference a je přesvědčen, že nikdo by nemohl zaručiti, jak to nakonec dopadne. Ministr V. Kopecký vidí v Marshallově projevu útěk od Trumanovy doktriny.

Dochází pak k další výměně názorů o složení komise, která má připravit další jednání vlády. Předseda vlády Kl. Gottwald se domnívá, že by mělo jíti o komitét ministrů, neboť úkolem komitétu nebude vypracovati návrh, kolik dolarů potřebujeme a co za ně chceme získat, nýbrž půjde o zásadní otázky, jakým způsobem se má celá pomocná akce organizovat, kdo má býti účasten této akce, kdo ji má řídit a kdo má rozhodovat. Předseda souhlasí jinak s názorem státního tajemníka, že by nám postačilo, kdyby se přijala zásada, že se u normálních obchodních úvěrů nebude diskriminovat. Jinak nic nepotřebujeme a také nic nechceme. Máme nyní výhodu, že známe do určité míry již stanovisko Sovětského svazu. Ministr V. Nosek poznamenává, že stanovisko Sovětského svazu o vyloučení neutrální plně vyhovuje Americe, jak je možno vidět v Turecku. Tato jeho poznámka vyvolává veselost. Předseda vlády Kl. Gottwald dodává, že se to vidí také v Německu. Myslí, že postačí úplně, když v komitétu budou ministři zahraničních věcí, zahraničního obchodu a financí, a nepovažuje za nutné, aby tam byl ministr průmyslu nebo generální sekretář Hospodářské rady. Ministr B. Laušman konstatuje, že nejde o jeho návrh, nýbrž o návrh státního tajemníka v MZV. Předseda vlády Kl. Gottwald opakuje svůj námět. Ministr prof. dr. J. Stránský se dotazuje v této souvislosti, kdo je mluvčím našeho velvyslanectví v Londýně, neboť četl, že tento mluvčí učinil nějaký projev nebo nějaké vyjádření. Státní tajemník dr. VI. Clementis vysvětluje, že taková instituce neexistuje a že jde o žurnalistický výraz, proti kterému nelze dobře bojovat. Náměstek Zd. Fierlinger má za to, že by v komitétu měl přece býti také ministr průmyslu. Náměstek dr. P. Zenkl doporučuje, aby se utvořil politický komitét. Státní tajemník dr. VI. Clementis chce delší debatu ukončiti tím, že formuluje návrh, aby se neutvořila ani meziministerská komise, ani komitét, nýbrž aby vláda pověřila ministerstvo zahraničních věcí, aby jakmile pro to budou předpoklady a bude sestaven materiál, vypracovalo příslušné návrhy pro vládu. Náměstek dr. P. Zenkl upozorňuje, že se tato věc přece musí projednati politicky, zejména s ohledem na to, že po případě vláda nebude v nejbližších týdnech vůbec zasedati. Doporučuje se proto, aby každá z politických stran vyslala do komitétu svého zástupce tak, aby komitét mohl

učiniti nutná neodkladná opatření. Předseda vlády Kl. Gottwald považuje toto upozornění za správné a dohodou se určují členové komitétu takto: ministři financí, zahraničního obchodu, zdravotnictví a dopravy, náměstek Zd. Fierlinger a státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí. Dodatečně žádá státní tajemník dr. Vl. Clementis, aby jednání vlády o tomto bodě bylo považováno za tajné a aby toho dbali členové vlády při svých projevech a rozhovorech, zejména pokud jde o sdělení Sovětského svazu. Vláda činí poté toto

1. Usnesení: Vláda, vyslechnuvši zprávu státního tajemníka v ministerstvu zahraničních věcí o Marshallově nabídce hospodářské pomoci Evropě a o dosa-
vadní reakci jednotlivých států na tuto nabídku, se usnáší, že

a) bere zprávu státního tajemníka na vědomost;

b) ukládá komisi svých členů, složené z ministrů financí, zahraničního obchodu, zdravotnictví a dopravy, z náměstka předsedy vlády Zd. Fierlingera a ze státního tajemníka v ministerstvu zahraničních věcí, aby sledovala další vývoj a [v dohodě s ministrem zahraničních věcí]^a připravila s urychlením veškerý materiál a příslušné návrhy tak, aby Československo mohlo v případě potřeby včas zaujmouti meritorní stanovisko ke všem otázkám, souvisejícím s nabídkou a jejím případným uskutečněním.

Provedou: ministři financí, zahraničního obchodu, zdravotnictví a dopravy, náměstek předsedy vlády Zd. Fierlinger a státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí v dohodě s ministrem zahraničních věcí.

SÚA, AÚV KSČ, f. 83, sv. 24, inv. j. 308 – neověřená kopie zápisu ze schůze. 4 s.

- 1 Po předchozích konzultacích s americkou vládou se oba ministři sešli 17. a 18. 6. v Paříži, odkud zaslali pozvání k dalším rozhovorům V. M. Molotovovi. – Podrobněji o tom viz Bemis, F.S.: A Short History of American Foreign Policy and Diplomacy, New York 1959, s. 621-622; Veselý, c. d., s. 10 aj.
  - 2 Schůzka tří ministrů zahraničních věcí se uskutečnila 27. 6. – 2. 7. Někteří autoři uvádějí datum ukončení až 3. 7., kdy se už sovětská delegace nezúčastnila jednání, ale francouzský a britský ministr zahraničních věcí jednali ještě o přípravě konference. Obeslali 22 evropských států na 12. 7. 1947 a připojili i pozvání pro SSSR. – Molotov, V.M.: Otázky zahraniční politiky, Praha 1949, s. 312-314, 384; Bemis, c. d., s. 321 n., Veselý, c. d., s. 12 aj.
  - 3 Pařížská mírová konference se konala 29. 6. – 15. 9. 1946 a účastnilo se jí 21 členských států OSN. Navázala na předchozí jednání Rady ministrů zahraničních věcí v Londýně, Moskvě a Paříži.
  - 4 UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) – Úřad Spojených národů pro pomoc a obnovu. Vznikl na základě washingtonské dohody z 9. 11. 1943 a vytkl si za cíl poskytovat zemím poškozeným válkou hospodářskou pomoc, dodávky potravin, léčiv apod. Nejvyšším orgánem UNRRA byla Rada, složená z představitelů všech zúčastněných zemí. Akce UNRRA ukončilo v rámci shromáždění OSN usnesením 20. 6. 1947.
  - 5 Jedná se o projev, který pronesl G. C. Marshall na Harvardské univerzitě 5. 6. 1947, tedy o den dříve, než uvádí H. Ripka. Srov. dok. č. 2, pozn. 1.
- a V dokumentu potvrzeno.

1947, 26. červen, 12,30 hod., Varšava. – Čs. velvyslanectví ve Varšavě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o postoji Polska k Marshallově plánu.

Došlo: 26.6.47 v 15,00 h.

Referent: Tirpák, 26.6.47 v 15,00 h.

Ihned.

[...] ^a Modzelewski mi dnes řekl, že podrobných informací o Marshallově plánu nemají. Polskému velvyslanci ve Washingtoně řekli včera, že oni sami nemají ještě vypracovaný plán. Propracují jej teprve po konzultaci s evropskými státy nebo po pařížské konferenci. Podle polských informací počítá plán značně s Německem a především s rúřskou oblastí. Počítá také se státy neutrálními a satelity, na příklad na Itálii klade USA velký důraz. Komplikaci může představovat eventuální účast Španělska. Také Bevin je prý rozhodně pro řešení hospodářské situace Německa. O interviewu Modzelewského v této věci už jsem podal zprávu. Britský velvyslanec mi včera řekl, že hlavní nesnázi jsou podezření na obou stranách a potom na druhém místě rozdílné názory v německé otázce. Soudí, že západní demokracie a SSSR se ideologicky rozcházejí. To nelze překlenout, ale přesto je možná spolupráce na poli hospodářském. Marshallův plán může být východiskem. Bližší podrobnosti Marshallova plánu velvyslanec nezná.

Hejret

Archív FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1732/BI47 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Vynechán odkaz na spis MZV.

- 1 Sovětský svaz zásadně odmítal účast Německa na americké pomoci, zatímco USA počítaly s obnovou silné protiváhy průmyslového Německa. Na tom ztroskotala pařížská schůzka tří ministrů (viz dok. č. 9, pozn. 2). Stanovisko SSSR převzaly i vlády sovětského bloku. Gottwald např. ještě 24. 8. 1947 na slavnosti KSČ v Líšni zdůvodňoval odmítnutí Marshallova plánu mj. tím, že měl „obnovit německý průmysl a hospodářství a oslabit svobodný rozvoj evropských států“ (Veselý, c. d., s. 13). Mezi 16 státy, které se zúčastnily 12.–15. 7. pařížské konference, Německo ještě zastoupeno nebylo, ale krátce na to, po odstoupení Švýcarska, zaujalo jeho místo. Dne 22. 9. 1947 figurovalo již v první oficiální zprávě Výboru evropské hospodářské spolupráce. Podrobněji o tom viz Jentsch G.: Der Marshallplan und Deutschlands Platz darin, Frankfurt a. Main 1950. Srov. též Hirschmann, I.A.: The Embers Still Burn, New York 1949, s. 266; Bemis, c. d., s. 621; Melnikov, c. d., s. 99; Veselý, c. d., s. 12; Krátký K.: Marshallův plán a Československo, rkp. 1991, s. 3, 10.

1947, 27. červen, 17,41 hod., Washington. – Čs. velvyslanectví ve Washingtonu ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o ochotě Polska zúčastnit se jednání o Marshallově plánu.

Došlo: 27.6.47 v 8,30 h.

Referent: Dr. Šťastná 27.6.47 v 10,30 h.

Velvyslanec Winiewicz informoval State Department, že Polsko je ochotno zúčastnit se jednání o Marshallově plánu, poskytnout všechny informace o svých zdrojích a potřebách. Winiewicz řekl novinářům, že jeho vláda předloží vlastní doporučení. Polsko potřebuje do konce roku 200 000 tun obilí, může však přispět k úspěchu plánu svým uhlím, dostane-li pomoc.

Tisk komentuje, že Polsko je prvním evropským státem, přistupujícím k plánu a že Československo si vyžádalo od State Departmentu informace. Komentář tento týká se informativní schůzky s Thorpem, [...]a.

Viceprezident mezinárodní banky Garner oznámil, že banka informativně navrhla vytvoření mezinárodní autority pro uhlí v Poruří. Banka by financovala zvýšení těžby za předpokladu garancie importními státy.

Associated Press sděluje z Prahy, že československá vláda ustavila výbor pro studium plánu. Telegrafujte podrobnosti.

Novikov říkal podepsanému, že Molotov přijede dnes do Paříže. Úspěch jednání závisí od toho, zda plán neobsahuje politické implikace.

Slávik

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1741/B/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Vynechán odkaz na předchozí zprávu.

1947, 27. červen, Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR čs. velvyslanectví v Moskvě. Ustavení vládního výboru pro otázky Marshallova plánu.

Došlo: 28.6.47 v 10,05 h.

Tajné.

[...]a Vláda ustanovila zvláštny výbor ministrů pre sledovanie otázky Marshallova plánu. Podrobnosti doteraz nie sú známe. Pri Hospodárskej rade sa zriaďuje malý komitét pre štúdium otázky. Jestli máš iné zprávy, než už publikované o tamojšom stanovisku k jednaniam o pláne, kabeluj.

Bystrický

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2157/10225 – strojopisný přepis přijatého telegramu s kancelářskými poznámkami a podpisem zpracovatele. 1 s.

a Vynechán odkaz na předchozí zprávu.

1947, 28. červen, 18,29 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o stanovisku Molotova a Mikojana k pařížské konferenci.

Došlo: 28.6. v 9,15 h.

Referent: Dr. Šťastná 28.6.47 v 10,30 h.

Dnes mi řekl švédský vyslanec Sohlman při návštěvě u mne, že Myrdal hovořil o Marshallově plánu s Molotovem a Mikojanem. První návštěva byla před tím, než bylo vysloveno rozhodnutí o sovětské účasti v Paříži. Návštěva Mikojana později. Molotov ani Mikojan se o stanovisku k iniciativě a provedení nevyjádřili.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č.1750/B/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 30. červen, 18,30 hod., Paříž. – Čs. velvyslanectví v Paříži ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o účasti Jugoslávie, Polska a Itálie na jednání o Marshallově plánu.

Došlo: 30.6.47 v 18,35 h.

Referent: Martiš 30.6.47 v 19,15 h.

Ihned.

1. Jihoslovanský velvyslanec mi sdělil, že odevzdal na Quai d'Orsay nótu s tímto obsahem:

Jihoslovanská vláda, ač nemá informací o podmínkách a okolnostech hospodářské pomoci, která případně bude poskytnuta Spojenými státy evropským národům, pokládá za svou povinnost prohlásit, že Jugoslávie má zájem na této akci, pokud tato akce může usnadnit hospodářské zlepšení v evropských zemích a posílit mírovou spolupráci mezi národy a pokud akce bude spočívat na principech Charty Spojených národů. Jugoslávská vláda prohlašuje proto, že je připravena zúčastnit se předběžných rozhovorů o této otázce.

2. Rovněž polský velvyslanec tlumočil Quai d'Orsay přání polské vlády zúčastnit se rozhovorů o hospodářské pomoci na základě Marshallovy nabídky a žádost, aby Polsku byla zajištěna účast na pomoci, která evropským zemím bude poskytnuta.

3. Italský velvyslanec mi potvrdil, že oznámil Bidaultovi, že Itálie je ochotna přistoupit k plánu na hospodářskou rekonstrukci Evropy ve smyslu Marshallovy nabídky.

Nosek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1771/B/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 1. červenec, 19,25 hod., Paříž. – Čs. velvyslanectví v Paříži ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o výhradách SSSR k Marshallovu plánu.

Došlo: 1.7.47 v 19,40 h.

Referent: Dr. Šťastná, 1.7.47 v 20,40 h.

Ihned.

Bogomolov mi dnes sdělil, že mezi návrhy sovětským a francouzsko-britským je tak podstatný rozdíl, že sotva bude možno nalézt kompromis. Sověti navrhuji zřízení zvláštního výboru, který by přijímal žádosti jednotlivých evrop-

ských států o hospodářskou pomoc, je studoval a navrhl, jak pomoc má být rozdělena jednotlivým státům. Sovětská delegace nemůže přijmouti francouzský návrh, aby byl sjednán plán hospodářské spolupráce evropských států, kterým by byl zaveden jakýsi způsob částečného plánovaného hospodářství v Evropě, ovšem jen na dobu tří až čtyř let. Sovětská delegace soudí, že uskutečnění podobného plánu by nezbytně vedlo k zásahům do národního hospodářství jednotlivých států a že zejména malé státy by byly nuceny pod tlakem velmocí k hospodaření, které není v jejich národním zájmu. Bogomolov zdůraznil, že na podobný systém Sovětský svaz nepřistoupí. Řekl, že zásadně jsou ochotni přijmouti americkou pomoc, ovšem za podmínek, které nejsou nebezpečny pro Evropu a zejména pro malé státy evropské. Zúčastní se jednání, pokud to bude užitečné, má však pochyby o možnosti dohody.

Gen. konzul Ševčík, který přiletí do Prahy ve středu, přiveze podrobný text sovětských návrhů a dnešního prohlášení Bevinova.

Nosek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1778/B/47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 1. červenec, Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR – vnitřní sdělení. Nóta o usnesení čs. vlády diplomatickým zástupcům SSSR, Velké Británie a Francie.

Pro domo:

Pan přednosta kabinetu sekční šéf dr. Vilém Černý sdělil dnešního dne, že pan ministr si přeje, aby s největším urychlením byli zdejší diplomatictí zástupci sovětský, britský a francouzský zpraveni nótou o usnesení vlády, týkajícím se Marshallovy nabídky hospodářské pomoci Evropě.

Vzhledem k tomu, že dosud byla v tisku uveřejněna toliko zpráva [komise]^a ministrů, kterou ustavila vláda dne 24. června t.r., aby sledovala všechny otázky týkající se t.zv. Marshallova plánu, a že usnesení [vlády]^a v této otázce není ještě známo, byl pan ministr v tomto bodě znovu dotázán a podle sdělení p. přednosta kabinetu sdělil, že usnesení komise ministrů, které je v příloze připojeno a které bylo uveřejněno v denním tisku dne 1. července t.r., vláda jednomyslně schválila ve své schůzi konané dne 1. července 1947.

Vzhledem k tomu navrhuje se odeslati:

1) velvyslanci Nicholsovi, 2) velvyslanci Dejeanovi 3) chargé d'affaires Bodrovovi^b nóty, jichž opisy jsou připojeny v příloze.

Dr. Žourek

Příloha 1

Komise ministrů, kterou ustavila vláda ve své schůzi z 24. června t.r., aby sledovala všechny otázky týkající se t.zv. Marshallova plánu, sešla se dnes odpoledne v Černínském paláci pod předsednictvím ministra zahraničních věcí.

Komise provedla zevrubnou rozpravu o Marshallově nabídce hospodářské pomoci [Evropě]^a ze všech hledisek a jednomyslně [uvítala možnost, kterou tento plán má poskytnouti, aby byla urychlena hospodářská rekonstrukce evropských států v hospodářské spolupráci se Spojenými státy]^a. V důsledku toho usnesla se komise doporučit [vládě]^a, aby v zítřejší schůzi [zmocnila]^a zahraničního ministra, aby vstoupil ve styk s představiteli vlád sovětské, britské a francouzské a [uvědomil je o ochotě Československa plně spolupracovati na vytvoření předpokladů pro poskytnutí americké pomoci a předložit ve vhodný okamžik československé návrhy]^a.

Příloha 2

V Praze dne 1. července 1947.

Vážený pane velvyslanče,

mám čest oznámiti Vám jménem československé vlády toto:

Československá vláda pojednávajíc dnešního dne o nabídce hospodářské pomoci Evropě, kterou učinil dne 5. června 1947 ministr zahraničních věcí Spojených států amerických George C. Marshall, jednomyslně uvítala možnost, kterou zmíněná nabídka má poskytnouti, aby byla urychlena hospodářská rekonstrukce evropských států v hospodářské spolupráci se Spojenými státy americkými.

Československá vláda mě zmocnila, abych Vás uvědomil o tom, že Československo je ochotno plně spolupracovati na vytvoření předpokladů pro poskytnutí americké pomoci a předložiti ve vhodný okamžik československé návrhy.

Račte přijmouti, pane velvyslanče, ujištění mé nejhlubší úcty.

Podepsán: Jan Masaryk

Jeho Excelence

Maurice Dejean, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec, Praha.

Archiv FMZV – průvodní list spisu se sdělením, podpisem a kancelářskými poznámkami, 4 s.

a V dokumentu podtrženo.

b Nóta M. F. Bodrovovi ve spisech chybí. Není vyloučeno, že bylo použito stejného znění jako pro velvyslance M. Dejeana (příl. č. 2).

1947, 3. červenec, 15,07 hod., Ženeva. – Čs. velvyslanectví v Ženevě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o přípravách pařížské konference.

Došlo: 3.7.47 v 19,30 h.

Referent: Ploner, 3.7.47 v 19,10 h.

Tajné. Ihned.

A/ Alphand mně řekl, že vítá, že jdeme do Paříže. Konferenci předvidá na jen dva až tři dny, aby připravila memorandum, které by způsobem Americe srozumitelným apelovalo na kongres.¹ Mají v něm být též cifry potřeb evropských států a co samy nabízejí. Data budou omezena jen na několik základních druhů zboží. Zřídí se ústřední výbor a pracovní výbory² s omezeným počtem členů, které by se scházely v krátkých intervalech. Francie doufá, že Sověty uvidí, že to není útok na samostatnost států a později přistoupí, a akce bude přenesena do evropské komise UNO³. Proto mají být nechány otevřené dveře. Zatím nedůvěra Sovětů zdržovala všechny práce a evropská komise nebyla schopna projednat otázku, aby USA kongres mohl pomoc schváliti v září, což jest poslední termín před volbami.

B/ Američané mně řekli, že chtějí, abychom byli v ústředním výboru pro celou akci. Připravte instrukce pro případ, že budeme navrženi. Clayton odejel včera do Paříže.

Augenthaler

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1646/B/46<1> – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

- 1 Celá akce závisela na schválení v Kongresu USA. K tomu došlo 3. 4. 1948, kdy Kongres přijal zákon o pomoci cizím zemím.
- 2 Tato organizace vznikla na pařížské mírové konferenci 12.–15. 7. 1947. Zástupci 16 států (Belgie, Dánsko, Holandsko, Francie, Island, Rakousko, Řecko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko a Velká Británie) vytvořili Organizaci pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC – Organization for European Economic Cooperation), v jejímž čele stál Výbor pro evropskou hospodářskou obnovu (Committee of European Economic Cooperation), který byl pověřen řízením celého programu v letech 1948–1952. – H. B. Price: *The Marshall Plan and its Meaning*. Ithaca-London 1955, s. 37 n.; C. J. Plano – R. Olton: *The International Relation Dictionary*. New York 1969, s. 37 n.; K. Krátký, c.d., s. 20.
- 3 United Nations Organization – Organizace spojených národů. Vznikla 24. 10. 1945, kdy vstoupila po ratifikaci v platnost Charta OSN.

1947, červenec, Praha. – Velvyslanec V. Británie P. Nichols J. Masarykovi. Hlavní body britsko-francouzského návrhu pro přijetí účasti na Marshallově plánu.

Překlad.

Ihned.

Vážený pane ministře:

Obdržel jsem další směrnic z Londýna ve věci pozvání, jímž se obrátily vlády britská a francouzská na vlády evropské s tím, aby se k nim tyto vlády připojily v přípravě odpovědi na Marshallovu nabídku. Jelikož si nejsem jist, že budu mít možnost vidět Vás dříve, než tato věc bude projednána členy Vaší vlády, myslím, že snad bude nejlépe seznámiti Vás ve formě dopisu s body, které byly sděleny mně. Jedná se o tyto body:

a) Účast na anglo-francouzském návrhu nebude ani v nejmenším omezovat národní svrchovanost. Zamýšlí se prostě společně přihlídnouti k zdrojům a potřebám všech zúčastněných evropských zemí tak, aby dříve než bude žádáno o americkou pomoc, bylo vidět, jaké kroky mohou učiniti svrchované vlády, jednající na svou vlastní zodpovědnost a bez jakéhokoliv nátlaku zvenčí, k poskytnutí vzájemné pomoci. To žádal Marshall ve svém projevu a to je také rozumnou zásadní podmínkou americké pomoci.

b) Nebude činěno žádné omezení žádoucímú rozvoji evropského obchodu. Z toho plyne, že žádná země nebude nucena proti své vůli zrušiti bilaterální obchodní ujednání.

c) Účast na anglo-francouzském návrhu dává jedinou rozumnou naději na americkou pomoc, kterou Československo, jak známo, jakož i mnoho jiných potřebuje.

d) Anglo-francouzský návrh je pokusem získati na obchodní bázi co nejvíce zemí proto, aby se zúčastnily výhod, plynoucích z Marshallovy nabídky, a abychom dostali americkou pomoc za to, že ukážeme, co děláme, abychom si pomohli navzájem.

Podle názoru mé vlády není důvodu, aby v této věci byla Evropa rozdělena na Východ a Západ, nebo proč by tato věc měla býti sama o sobě považována za politickou.

Z těchto bodů bych myslel, že čl. vládu by zajímal zejména bod b), t.j. žádné omezení žádoucímú rozvoje evropského obchodu a žádné rušení bilaterálních obchodních ujednání. V každém případě doufám, že tyto body budou vzaty v úvahu Vaší vládou, když bude projednávati tuto důležitou otázku.

Zůstávám, vážený pane ministře, Váš upřímný

Philip Nichols v.r.

SÚA, fond ÚPV, 1945 – 1952, kt. 980, sign. 1282/141 – strojopisná kopie překladu. 2 s.

1947, 4. červenec, Praha. – Britský velvyslanec v Praze Ph. Nichols J. Masarykovi. Informace o návrzích britské a francouzské vlády na organizaci Marshallova plánu.

Pane ministře,

je mi ctí učiniti Vám toto sdělení podle pokynů, kterých se mi dostalo od mé vlády.

Vláda J. Veličenstva Spojeného království a francouzská vláda prozkoumaly návrhy, jež byly obsaženy v řeči, kterou pronesl ministr zahraničních věcí Spojených států na Harvardské univerzitě dne 5. června. Obě vlády uznávají, že Evropa musí se chopit iniciativy ve věci rekonstrukce, a že za tímto účelem je nezbytně nutné vypracovati jak možno nejrychleji program, který by obsahoval jak zdroje, tak potřeby Evropy. Podle názoru obou vlád musí být vybudována dočasná organizace za tím účelem, aby snesla potřebná data, o něž se takový program bude opírat.

Všechny evropské státy, s dočasnou výjimkou Španělska, se současně zvou ke spolupráci podle jejich svobodné vůle ke práci, jež má býti takto podniknuta.

Tato organizace má sestávati z „Výboru pro spolupráci“,¹ který by usměrňoval práci zvláštních podvýborů, které se mají obíratí některými zjevny nebo úseky hospodářské činnosti. Výbor pro spolupráci skládal by se ze zástupců Spojeného království, Francie a některých jiných evropských států. Tento výbor by měl, jak navrhl sám americký ministr zahraničních věcí, vyhledat přátelskou podporu Spojených států při vypracování tohoto programu.

Aby se usnadnila práce Výboru pro spolupráci, byly by zřízeny čtyři podvýbory, zabývající se těmito záležitostmi:

I. Výživa a zemědělství, II. Palivo a energie, III. Železo a ocel, IV. Doprava.

Podvýbory by se skládaly ze zástupců některých z těch evropských států, jichž se nejvíce týkají shora uvedené obory. Vláda Jeho Veličenstva a francouzská vláda pozvou zástupce jmenované zeměmi, které souhlasí se spolupráčí, ke schůzce v Paříži dne 12. července za účelem vyřešení otázky složení

Výboru pro spolupráci a podvýborů. Tento Výbor pro spolupráci a zvláštní podvýbory sešly by se v Paříži a započaly svou práci dne 15. července. Zpráva Výboru pro spolupráci měla by být sestavena včas, aby byla předložena vládě Spojených států nejpozději 1. září 1947.²

Hospodářská komise pro Evropu byla by informována při příští schůzi o zřízení této organizace. Výbory a podvýbory byly by ve styku se Spojenými národy a jejich zvláštními orgány a stávajícími mezivládními organizacemi.

Jsouce přesvědčeny, že návrhy p. Marshalla jsou v zájmu Evropy jako celku, že dílu evropské rekonstrukce by se dostalo podstatné pomoci ze strany Spojených států amerických, že tato pomoc závisí od úsilí, které vyvinou evropské národy, aby spolupracovaly a pomáhaly jeden druhému, vláda Jeho Veličenstva a francouzská vláda mají čest pozvati vládu Československa k účasti na administrativním zřízení, které by si přály viděti uskutečněné. Za těchto okolností obě vlády si obzvláště přejí znáti, je-li možno před 10. červencem, odpověď vlády Československa.

Návrh zřízení, které má býti ustaveno, jest uveden v příloze k této nótě.

Používám této příležitosti, abych opětně ujistil Vaši Excelenci o své hluboké úctě.

Podepsán Philip Nichols

Archiv FMZV, fond Generální sekretariát – soudobý strojopisná kopie překladu sdělení s kancelářskou poznámkou. 2 s.

1 Viz dok. č. 17, pozn. 2.

2 První zpráva tohoto výboru byla předložena vládě USA 22. 9. 1947.

20

1947, 4. červenec, Praha. – J. Masaryk československému velvyslanectví v Moskvě. Sdělení o odletu vládní delegace do Moskvy k projednání dalšího postupu v otázce Marshallova plánu.

Záznam.

Dle sdělení kabinetu (dr. Müllera) rozhodla vláda v dnešní své schůzi, konané o 15. hod., že k projednání aktuálních otázek mezinárodní politiky odletí dne 8. t.m. do Moskvy zvláštní vládní delegace a určila též její složení.

Je třeba zaslati tuto depeši:

4. července 1947.

Zájezd čs. vládní delegace do Moskvy.

Kromě už ohlášené delegace Ripkovy odletí do Moskvy v úterý ráno zvláštním letadlem ministerský předseda Gottwald, ministr Masaryk, generální se-

kretář Heidrich, velvyslanec Horák a možná též Bodrov. Ministerského předsedu doprovází Reiman, Nečarek, pí Köhlerová a Gonárovská. Jen pro tvou informaci: Úkolem delegace je projednati se sovětskou vládou aktuální problémy současné mezinárodní politiky, zejména otázku spojenecké smlouvy s Francií a další postup v otázce t.zv. Marshallova plánu.

Masaryk

Archiv FMZV – průvodní list spisu s interním záznamem a textem depeše. Probační doložka s podpisy. 2 s.

21

1947, 4. červenec, Praha. – Zápis ze schůze zahraničního výboru Ústavodárného národního shromáždění.

Schůze zahraničního výboru ÚNS 4.7.1947.

Předseda posl. dr. Ducháček: Vítám srdečně pana ministra v našem zahraničním výboru a prosím ho, aby se ujal slova a informoval nás alespoň stručně o zahraniční situaci.

Ministr zahraničních věcí Jan Masaryk: Lituji, že jsem nemohl minule přijít – měli jsme ministerskou radu, seděli jsme tam až do 9 hodin a nemohl jsem odejít, poněvadž dr. Clementis je nemocný.

Stručně referovat o situaci nesmírně komplikované není lehká úloha, jistě všichni sledujete, jak věci vypadají.

Snad bych měl začít tím nejbližším: Je zde polská návštěva, víte, co se bude podpisovat, myslím, že to jde dobře. Jsou zde již jen některé malé věci lokálního rázu, v nichž není plné dohody, ale myslím, že všichni chápeme veliký historický význam této návštěvy a že všichni doufáme, že když se povedou ty velké věci, velmi závažné, jež podpisujeme, velmi směrnatné, tedy že se nám podaří vyřešit také ty věci, které ještě nejsou zcela jasné.

Pokud se týče naší smlouvy s Francií, jednání zatím vážne a jak se věci tyto dny vyvinuly, jaksi to naší situaci obzvláště neulehčuje. My všichni si přejeme, aby ke smlouvě s Francií došlo, a to pokud možno brzy. Měli jsme schůzi předsednictva vlády, kde všichni jednoznačně říkali, jak velice na tom záleží.

Dosti se mluvilo o naší konzultaci se spojenci. Chci stručně konstatovat, že stejně jako jsme v prvé republice vždy konzultovali se spojenci, kdykoliv jsme připravovali nějakou smlouvu – loajálně jsme to vždycky sdělili se spojenci, a tehdy byla naším předním spojencem Francie, nyní Sovětské Rusko – jsme přirozeně i nyní v konzultaci a styku se Sovětským svazem.

Nežádejte na mně, abych vám dnes povídal, jak se věci vyvinou. Já nevím. V Paříži, jak víte, rozchod Velké trojky je věc velmi vážná, o tom není sporu. Já jsem dnes dosti unaven, podpisoval jsem asi do 4 hodin – nemáte ponětí, kolik podpisů je na takové věci potřeba – ale v mém unaveném optimismu nemyslím, že včerejší rozchod pařížský je posledním slovem.

Nemohu vám říci, jak se budeme chovat v důsledku tohoto pařížského rozchodu. Neradili jsme se o tom ještě, je třeba, aby vláda ihned zaujala stanovisko. Osobně myslím, že by bylo třeba, abychom zůstali dále v informativním styku, abychom věděli, co se děje, jakým způsobem se bude Marshallův plán vyvíjet. O Marshallově plánu vám nemohu říci nic, poněvadž vím zrovna tolik, co vy, to znamená, nic. Plán dosud nebyl dán na papír. Americký ministr financí se vyjádřil trochu opačně, že vlastně žádného plánu není, že se o tom nejednalo, že jenom chtějí udělat jistou informační anketu, aby bylo vidět, jak, kde a kolik potřebují. Nevím, jak se budou chovat naši spojenci, Polsko a Jugoslávie. Moje skromné soukromé mínění je, že je třeba, abychom nějakým způsobem s jednáním o tzv. Marshallově plánu zůstali ve styku, abychom věděli, co se děje a jakým způsobem bychom mohli požadavky tlumočit. To mluvím jenom za sebe.

Tak to by tedy byly ty tři hlavní věci, Polsko, Francie a Marshall.

Předseda: Než bychom se zabývali těmi třemi body, prosím pány členy zahraničního výboru, zdali by se chtěli na něco otázat, na nějakou věc, která by měla být předmětem debaty. (Nikdo se nehlásil.)

Není tomu tak. Děkuji tedy zatím panu ministrovi a prosím členy zahraničního výboru, pokud by měli dotazy jiné, aby tak učinili.

Posl. Chudoba: Pane ministře, myslím, že mnozí lidé u nás si uvědomují to, co jste také řekl, že řeč na Harvardské univerzitě byla řečí skutečně obecnou a že vlastně iniciativa k organizaci vychází spíše z Velké Británie než z Ameriky. Jestliže půjde o takové generální dohadování, řekněme o vytvoření určitých komisí pro řešení společných věcí evropských, jste toho názoru, že se takového jednání zúčastníme nebo budeme mít možnost zúčastnit se, i kdyby mezi námi a našimi spojenci nastala v té věci určitá diverzita?

Ministr Jan Masaryk: Moje soukromé mínění je, že nějakým způsobem se toho účastnit budeme. Mluvil jsem včera se svými polskými přáteli, kteří zaujímají ovšem rovněž vyčkávací, ale totéž stanovisko jako já, kteří říkají, že to nemůžeme pustit se zřetele, že je třeba to sledovat. Jakým způsobem, pane poslanče, to vám říci nemohu, poněvadž, jak říkám, dosud se o tom vůbec ve vládě nemluvalo. Během dnešních porad a oslav doufám, že budu mít příležitost mluvit s předsedou vlády Gottwaldem a s předsedy stran, aby řekli svá stanoviska. Říkáte správně, že Marshallova řeč byla řeč hodně povšechná.

Posl. dr. Kočvara: Ja by som navrhoval, pán minister a pán predseda, aby sme dnešné rokovanie nášho zahraničného výboru odročili na budúci týždeň, lebo ako vidíme zo slov pána ministra, pán minister nám dnes vlastne ešte žiadnu meritornú informáciu dať nemôže a pokiaľ my nemáme žiadnej informácie menovite po tej stránke, aké stanovisko zaujme naša vláda k týmto najaktuálnejším dnešným otázkam, nemáme o čom hovoriť. Keby sme mali zahájiť debatu podľa toho, čo nám posiaľ pán minister povedal, prepáčte za výraz, keď poviem, že by sme mlátili slamu naprázdno. To nemá smyslu a domnievam sa, že veci dospeli tak ďaleko, že naša vláda bude sa musieť s nimi zapodievať, že bude musieť zaujať k týmto veciam svoje stanovisko, a až to stanovisko bude zaujaté, až nám ho bude môcť pán minister tuhá reprodukovat', vtedy sa budeme môcť k tomu vyjadriť.

Ja by som len prosil, pán minister, aby sa nestalo, ako sa to stalo v minulosti niekoľkokrát, že sme boli vlastne postavení pred hotovú vec. Domnievam sa, že zahraničný výbor, resp. parlament, ktorého zahraničný výbor je tuhá mluvcím, si v týchto otázkach zaslúži, aby bol o týchto veciach zavčas informovaný pred zaujatím rozhodného stanoviska, aby bol bratý zreteľ tiež na jeho názory.

Ministr Jan Masaryk: Vcelku by som s vami súhlasil, pán kolega, chcem len upozorniť slávny zahraničný výbor, že je nie vylúčené, že by som tu nebol po nedeli. V tom prípade myslím, že dr. Clementis už bude do tej miery zdravý, že by mohol prísť. On mal zápaľ pľúc, ale už je mu lepšie a bude už môcť skoro zahájiť činnosť.

Předseda: Chtěl bych panu posl. dr. Kočvarovi říci, že hlavním účelem této schůze zahraničního výboru, i když nemáme všechny informace, bylo, abychom se uvarovali kritik, které byly často adresovány i mně osobně, že svolávám zahraniční výbor, když už je všecko hotové. Proto jsem se domníval – a pan ministr Masaryk ochotně přišel – že by bylo dobře tlumočit určité názory, k nimž by se, až by pan ministr tlumočil věci ve vládě, mohlo přihlídnout. Přirozeně, není-li zvláštních podnětů pro p. ministra Masaryka, můžeme to ukončit, ale pokud by byly, jistě pan ministr uvítá, když uslyší, jak zahraniční výbor smýšlí a přihlídně k těmto názorům také při své debatě ve vládě.

Ministr Jan Masaryk: Myslím, že na tom něco je, co říká kol. Ducháček, a že event. spád věcí je velmi rychlý. Je třeba si uvědomit, že se svolává konference do Paříže na 12. července. Jsou-li zde nějaká mínění, rád bych si je vyslechl a mohl bych říci pánům předsedům stran, že jsem měl tu čest v zahraničním výboru to a to slyšet a to by mohlo být krokem konstruktivním. Přenechávám však rozhodnutí této věci vám, já jsem zde jen hostem.

Posl. dr. Kočvara: Ide mi len o to, že nemôžete nám poskytnúť žiadnych meritorných informácií, pán minister. Potom by nezbývalo nič iného, než aby sme sa zapodievali týmito otázkami na základe toho, čo sme v posledných dňoch čítali

v tlači. Ja uznávám stanovisko ako pána predsedu i pána ministra, že naše rozhovory tu by mohli byť konštruktívnym podnetom, len hovorím, že môžeme zaujímať stanovisko len na základe správ, ktoré máme z tlače. Keby teda rečový moment prevažoval, vzal by som môj návrh späť a súhlasil by som, aby sme trebárs na základe týchto medzerovitých správ sa zúčastnili rozpravy, aby sa pán minister mohol na mienku zahraničného výboru pri jednaní vlády odvolať.

Ministr Jan Masaryk: Dovolíte-li pánové, řekl bych ještě toto; a řekl bych to dvěma slovy: zachovat klid a zhluboka dýchat. Situace je velmi komplikovaná. Vy to jistě víte, já to vím ne snad lépe než vy, ale stejně dobře, protože přirozeně já jsem ten člověk, v jehož kanceláři – to je taková nevýhoda zahraničního ministra – se potom to nadávání odehrává. Když jsou nějaká politická rozhodnutí, každý do Černína trefí, a vyslanci a velvyslanci tam potom ke mně chodí. – Tedy my jsme ještě to pozvání nedostali, ale čekáme je každou chvíli. Myslím, že se mi bude hlásit francouzský a anglický vyslanec, aby pozvání přinesli. Rozumí se samo sebou, že vám nechci zabraňovat, abyste vyjadřovali své mínění, toho jsem dalek. Jenom říkám, že situace je velmi vážná a komplikovaná a záleží velmi mnoho na tom, abychom právě v této chvíli zachovali klid a abychom se mohli klidně podívat na podstatu věci a udělat rozhodnutí, které by naší Národní frontě vyhovovalo.

Posl. dr. Jan Stránský: Mám dojem, aniž se chci odvažovat pokoušet se o nějakou analýzu, že vláda má dnes velmi těžký úkol a pan zahraniční ministr ještě těžší, udržet linii čs. zahraniční politiky po politické stránce po boku Sovětského svazu a zároveň se snažit, abychom se hospodářsky docela neodřízli od Západu. Nevím, vyjadřuji-li to správně, ale myslím, že je to jeden z těch velkých problémů, se kterými budete teď mít co dělat. My musíme politicky v této věci podporovat Sovětský svaz, starat se o to, aby nebyl izolován, ale naše hospodářské zájmy nám myslím přikazují zajímat se při nejmenším o to západní hospodářství. Chtěl bych se z toho hlediska zeptat, jaký je dnešní status quo. Podle dnešních zpráv byly rozeslány pozvánky.

My jsme již udělali určitý krok tím, že jsme projevíli zájem o konferenci.

Ministr Masaryk: Rozeslal jsem všem velmocem před několika dny notu, v níž jsem pravil, že se jedná o Marshallův plán, a že jakmile budeme informováni, předložíme své návrhy.

Přirozeně za prvé musíme vyčkat oficiálního pozvání, za druhé zjistiti si stanovisko našich spojenců, to znamená Sovětského svazu, Polska, Jugoslávie.

Jest správné, co říká kol. dr. Stránský, že máme v mnohých věcech vitální zájem na ekonomické spolupráci se západem, jednak vývozově, jednak surovinově. Rozumí se mi, jako zahraničnímu ministru samo sebou, že nepodnikneme nic, co by se mohlo vykládat jako flagrantní neshoda se Sovětským svazem. To

je první podmínka naší zahraniční politiky. Nemůžeme podniknouti nic, co by znamenalo, že se přikláňáme řekneme k tomu, čemu se začíná říkat západní blok. Zase ještě chci věřit, že k vytvoření těch bloků tak brzy nedojde, že i když bude perioda velmi napjatá, že se přece jen nějakým způsobem vychodisko najde.

Můj postup bude ten, že za prvé budu mluvit s naší vládou, za druhé budu okamžitě sondovat u našich spojenců, za třetí budu se snažiti zjistiti o co vlastně jde. Zatím nevím, co Marshallův plán žádá. Včera mi říkal jeden Američan, který právě přijel z Washingtonu, že tam ve státním departmentu mají asi takové vědomosti o věcech, jako v tomto zahraničním výboru.

Jeden mluvčí zahraničního ministerstva řekl, že se nemůže jednat o nějakou generální pomoc, nýbrž jenom v daných případech, a kdyby bylo třeba pomoc rozšířit, že Amerika je k tomu ochotná. Neračte zapomínat, že Marshall mluvil a jiní mluvili, ale kongres ještě nemluvil. A mysliti za dnešní situace při náladě amerického kongresu, že oni velmi rádi a ochotně řeknou, že dají 20 nebo 30 miliard, o tom mám vážné pochyby. Tam je situace také velmi komplikovaná a právě to rozbití, které přišlo, způsobilo, že rozumným Američanům bude velmi jasné, že to situaci zkomplikuje, jestliže se Evropa rozdělí. Jestliže rozdělí Evropu na ovce a kozy, jak jsem to řekl v Norsku, a budou mi říkat že jsem kozel, to přirozeně já se za kozla nepovažuji zatím, takže nebude-li nějaká jednotnost mezi státy, tedy to naše postavení bude velmi obtížné. Ale pokud jsem zahraničním ministrem, nemůže býti nikdy diskuse o tom, že bychom se nějakým způsobem exponovali proti Sovětskému svazu. To je základ naší zahraniční politiky. A právě následkem toho, že je to tak, nemohu říci jak se věc vyvine a jaké stanovisko zaujmeme.

Nevylučuji, že Sovětský svaz řekne, když se o to budeme zajímat, že nechce, abychom šli pryč nějak demonstrativně. Uvidíme, jakým způsobem se různé státy k tomu postaví a podle toho se dohodneme.

Posl. dr. John: Nerozuměl jsem návrhu pana dr. Kočvary, domnívám se, že trvá na tom, abychom se sešli před tím, než bude o věci definitivně rozhodnuto. A jestli jsem tak správně rozuměl návrhu, tak se plně připojuji, poněvadž jinak myslím, že rozhovory o Marshallově plánu nemají konkrétní náplně. Je škoda, že dnešní veřejnosti se staví věc také časopisecky příliš ostře a chápu, že pan předseda cítil povinnost, abychom se k této věci sešli, ovšem rozhodovati a jednati bez konkrétního podkladu není možno. Myslím, že většina z nás plně souhlasí s názorem pana ministra, že zřetele politické a hospodářské jsou v našem postavení rozhodující.

Ministr Masaryk: To zase bude takové volání na poušti; kdyby se mohlo v tiskařských strojích trošku vyčkávat a ne jaksi předvídat to nejhorší, nebo to

nejlepší, a kdyby se invektivy poněkud mírnily, myslím, že by to bylo v zájmu naší veřejnosti a našeho lidu, který přirozeně cítí, že jsme uprostřed velkého mezinárodního dění. A já bych si troufal říci, že je to nejserióznější okamžik od roku 1945, ve kterém se nyní nalézáme, a ty různé dohady a invektivy v celku mnoho neprosívají.

Posl. dr. Horáková: Chtěla bych připojit k podnětu pana dr. Johna, že by snad bylo ještě v úmyslu se sejít s panem ministrem, až bude situace poněkud konkrétnější, ale ještě bych připojila jednu otázku, může-li pan ministr odpovědět na to, zda se pokusí v případě, kdyby nešlo o naprosté politické zábrany, naše vláda a také snad naši spojenci, zejména Polsko, protože v tomto směru máme s ním shodnou situaci, u Sovětského svazu vysvětlovati naše stanovisko a nějakým způsobem osvětliti i ten interes, který máme po stránce hospodářské. Musíme si býti vědomi toho, že úspěch naší dvouletky závisí především na přísunu surovin a že je proto potřebí také ze všech stran a hluboce věc osvětliti. Zda se pan ministr domnívá, že vláda podnikne nějakou demarši hluboce vysvětlovací, nebo zda se bude jednat čistě jen o takové direktivy.

Ministr Masaryk: Vítám podnět pí. dr. Horákové a mohu zahraniční výbor ujistit, že podobná demarše je chystána. Vidíme velmi jasně, že je třeba v mnohých věcech si se Sovětským svazem promluvit, poněvadž neračte zapomínat, že jsme v Rusku nebyli už rok, kdežto Poláci tam byli už několikrát. Takže tento plán, abychom nějakým definitivním způsobem mohli své stanovisko vysvětliti Sovětskému svazu je mým přáním. Řekl jsem, že co nejdříve tak učiním a tyto naše speciální věci vysvětlím. Že se tak dosud nestalo, není naší vinou. Přítel Zorin je velmi dlouho pryč a ačkoliv chargé d'affaires jistě věci velmi dobře reprodukuje do Moskvy, přece kontakt není, jak by měl být a je třeba si pohovořit s těmi vedoucími, Stalinem a Molotovem, což doufám se v dohledné době podaří.

Předseda: Chápu názor, který zde byl vysvětlen tak, že jakmile se situace poněkud vyjasní a konkretizuje, znovu se sejdeme a zejména za přítomnosti pana ministra, kterého, bude-li moci, bychom pozvali do zahraničního výboru. Proto bych prosil pro další naše jednání, aby se členové zahraničního výboru omezili na otázky souvisící přímo s tím stručným výkladem, který zde byl pověděn, a abychom nerozšiřovali debatu o další úvahy.

AFS, fond ÚNS – zahraniční výbor, zápis ze schůze 4. 7. 1947 – neověřený stenografický záznam. 7 s.

1947, 4. červenec, Praha. – Zápis z 95. schůze vlády ČSR.

95. schůze vlády 4. 7. 1947

Pozvání na pařížskou konferenci o Marshallově plánu.

Ministr J. Masaryk sděluje, že britský a francouzský velvyslanec oznámili, že dnes, dne 4. července 1947 v 17 hodin vykonají u něho oficiální demarši, při níž by byla československá vláda pozvána na konferenci, která se bude dne 12. července 1947 konati v Paříži o Marshallově plánu hospodářské pomoci Evropě. Ministr J. Masaryk soudí, že bychom měli přijmouti toto pozvání a pověřiti našeho velvyslance v Paříži, aby nás na poradách zastupoval. Předseda vlády Kl. Gottwald zjišťuje souhlas vlády s tímto návrhem ministra zahraničních věcí. Náměstek dr. P. Zenkl k tomu ještě podotýká, zda to není málo, když nás bude zastupovati pouze velvyslanec. Předseda vlády Kl. Gottwald je toho názoru, že náš zástupce musí především vyslechnouti, jaké návrhy budou předneseny a o tom informovati vládu. Ministr J. Masaryk soudí, že také ostatní státy budou zastoupeny jen svými vyslanci. Ministr dr. P. Drtina vznáší dotaz, v jaké formě budeme pozváni. Ministr J. Masaryk odpovídá, že předběžně mu bylo oznámeno, že jde o oficiální pozvání. K demarši ovšem ještě nedošlo. Předseda vlády Kl. Gottwald vysvětluje, že ministr zahraničních věcí patrně jen zatím tuší, oč jde. Ministr J. Masaryk podotýká, že velvyslanci mu stručně již oznámili, o čem budou jednat. Považoval by za dostačující, aby naším zástupcem na konferenci byl náš pařížský velvyslanec. Teprve podle průběhu jednání můžeme vyslati další delegáty. Předseda vlády Kl. Gottwald je toho názoru, že vláda by se měla usnésti na přesném stanovisku a přesných instrukcích pro svého zástupce na této konferenci, aby nedošlo později k nedorozumění. Poněvadž však členové vlády nebudou patrně v nejbližších dnech v dostatečném počtu v Praze přítomni, měla by vláda zmocniti své předsednictvo, aby společně s ministrem zahraničních věcí rozhodlo o delegaci a o komuniké pro tisk o této delegaci, jakmile bude míti v ruce znění příslušné nóty. Náměstek J. Ursíny je pro to, abychom svoji delegaci určili podle toho, jak budou postupovati jiné státy. Ministr J. Masaryk opakuje, že budou s největší pravděpodobností zastoupeny jen svými velvyslanci, resp. vyslanci. Za Velkou Británií bude jednat její pařížský velvyslanec.

Předseda vlády Kl. Gottwald doporučuje znovu, aby o delegaci a o instrukci pro tuto delegaci rozhodlo předsednictvo vlády za účasti ministra zahraničních věcí teprve, až dojde oficiální nóta britské a francouzské vlády. Ježto členové předsednictva vlády v sobotu ani v neděli nebudou v Praze přítom-

ni, navrhuje předseda, aby předsednictvo vlády konalo schůzi v této věci teprve v pondělí dne 7. července 1947.

Předseda vlády Kl. Gottwald zjišťuje, že členové vlády souhlasí jednomyslně s takto pozměněným návrhem.

Vláda činí toto

3. Usnesení: Vláda, vyslechnuvši zprávu ministra zahraničních věcí o konferenci, která se bude konati v Paříži počínajíc dnem 12. července 1947 o Marshallově plánu hospodářské pomoci Evropě, a o oficiálním pozvání Československa na tuto konferenci, se usnáší na návrh svého předsedy, že zmocňuje své předsednictvo, aby v pondělí dne 7. července 1947, kdy bude již oficiální nota britské a francouzské vlády o této konferenci, určilo v dohodě s ministrem zahraničních věcí na tuto konferenci delegaci a dalo jí instrukce.

Provedou: členové předsednictva vlády a ministr zahraničních věcí.

SÚA, AÚV KSC, f. 83, sv. 5, inv. j. 310 – neověřená kopie zápisu ze schůze (neúplně).

23

1947, 4. červenec, Londýn. – Soukromý dopis K. Zilliacuse Z. Fierlingrovi.

[...]ª

Soukromé a důvěrné.

Můj milý Fierlingře,

píši Vám proto, že věřím, že ztroskotání v Paříži a anglo-francouzské pozvání, aby se Československo zúčastnilo jednání, jak odpovědět na Marshallovu nabídku, dává příležitost ujmout se vedení a jednat jako most mezi Východem a Západem, o kterém vím, že se shoduje s Vašimi názory o tom, jaká by měla být úloha Československa v mezinárodních otázkách. Dovoluji si proto napsat tento dopis, který obsahuje závažná fakta a návrh, který doufám budete považovat za přijatelný.

1. Nabídka zahraničního ministra Marshalla není závazná pro vládu a vláda nemůže zavázati Kongres. Republikánská většina v Kongresu sotva dá souhlas k opatření, které navrhla demokratická vláda, několik měsíců před prezidentskými volbami. V každém případě zasedání Kongresu končí v červenci a sejde se znovu v lednu.

Proto je jakákoliv okamžitá oficiální odpověď od Spojených států v dohledné době velmi problematická (britský parlament urychleně přijal podmínky americké půjčky a Kongres si s ním hrál půl roku).

2. V britském, francouzském a americkém ministerstvu zahraničí je silné přání pokusit se o vytvoření západního bloku a připravit psychologicky půdu tím, že

se přesvědčí veřejné mínění, že chyba spočívá výhradně na straně SSSR a jeho satelitů ve východní Evropě, kteří nechtějí spolupracovat.

3. Tato fakta vysvětlují, proč konference ztroskotala, přestože ve skutečnosti bylo v anglo-francouzských návrzích a sovětském stanovisku, jak je nastínil Molotov, dosti společného, aby byla vytvořena slibná základna k jednání. Ukvapenost a neúspěch nelze vysvětlit jinak než na základě předpokladu, že žádná z obou stran si nepřála dojít k dohodě. Rusové alespoň otevřeně vyjádřili svůj skepticismus, anglo-francouzské stanovisko však mělo nádech balamucení, nebylo-li zcela pokrytecké, vzhledem k ohybné skutečnosti americké politiky v Rakousku, Itálii, Řecku a Turecku. Nicméně to nic nemění na té skutečnosti, že v této zemi je silné a všeobecné přání dosáhnout dohody a spolupráce se Sovětským svazem a hluboké zklamání nad negativním, nepohutelným stanoviskem Molotova, které hrálo přímo do rukou těch, kteří chtějí provádět politiku západního bloku a svalovat vinu na Rusy a na východní Evropu vůbec. Je dokonce možné, že sám Bevin skutečně si přeje všeevropskou politiku – je jisté, že odolával značnému nátlaku ze strany jeho úředníků a Američanů po moskevské konferenci, aby se vzdal pokusů o dosažení dohody s SSSR. Má v každém případě v očích veřejného mínění silnou morální pozici, aby postupoval s politikou západního bloku.

4. Považuji za více než pochybné, že by Francie za jakýchkoliv okolností se dala přimět, aby se připojila k této politice, zvláště s ohledem na pravděpodobný vnitřní vývoj země v příštích měsících nebo dokonce týdnech. Skandinávské země se pravděpodobně nepřipojí. To ponechává pouze Holandsko a Belgie – a samozřejmě západní Německo, jež Francouzi sotva budou chtít vidět oživené na základě obnovení německého těžkého průmyslu v soukromém německém vlastnictví a pod americkou patronací. To však je americký program, jak jej veřejně žádal John Foster Dulles a zahraniční výbor v americkém Domu reprezentantů, a jak jej soukromě potvrdil Marshall.

5. Tato situace, ať je již ošklivá a znepokojující, poskytuje československému státu velkou příležitost: v zásadě bylo málo rozdílu – narozdíl od formy – mezi sovětským návrhem, aby byly shromážděny informace o národních plánech evropských zemí a o tom, jakou pomoc k provedení těchto plánů od USA potřebují, a anglo-francouzským návrhem, aby byl připraven plán na základě informací získaných od jednotlivých evropských zemí, jak by mohly zvýšit svoji výrobu a nakolik by si vzájemně mohly pomáhat, a aby tento evropský plán byl základnou pro ucházení se o americkou pomoc. Jelikož všechny národní plány obsahují opatření ke zvýšení výroby a zvýšení vývozu ve vztahu k ostatní Evropě, a jelikož některé země již spolu navzájem vyjednávají, jak by mohly koordinovat svoje národní plány k vzájemnému prospěchu, je zřej-

mé, že shromáždění informací, po kterém volá sovětský návrh, by dodalo právě ta data, o která žádá anglo-francouzský návrh.

6. Věc, o kterou skutečně šlo, byla otázka řídicího výboru ovládaného velkými mocnostmi a pracujícího v úzkém svazku s USA. Plně souhlasím s Molotovými námitkami proti tomuto návrhu, který znamená pokus vnutit americké názory Evropě prostřednictvím Londýna a Paříže. Avšak trpce lituji, že Molotov neučinil alternativní návrh, kromě toho že nepostavil svoje vlastní stanovisko na takovou linii, která by ukázala, jak velice se ve skutečnosti blížil k anglo-francouzským návrhům.

7. Zřejmě vyřešením by zajisté byl návrh, aby evropská hospodářská komise Spojených národů se stala tímto „řídicím výborem“, který by měl shromážďovat data a připravit zprávu potřebnou k organizaci evropské odezvy na Marshallovu nabídku. Evropská hospodářská komise OSN se již tímto úkolem zabývá. Mohla by pozvat státy, které nejsou členy OSN, ustavit podvýbory, rozšířit svůj štáb, atd.

8. Z hlediska britského veřejného mínění velice by působilo, kdyby Československo ve své odpovědi na anglo-francouzské pozvání poukázalo na to, že:

a) pokus o organizování Evropy bez Sovětského svazu není skutečnou praktickou politikou a vytváří nepřekonatelné obtíže vzhledem k Německu, k výměně zboží mezi převážně zemědělským východem a silně průmyslovým západem Evropy, činí cár papíru nejen z Charty Spojených národů, nýbrž i z anglo-sovětského a franko-sovětského spojení, a – ve zkratce – připadá československé vládě nikoliv jako první krok k sjednocení Evropy, nýbrž jako další krok po katastrofální cestě rozdělení světa.

b) Na druhé straně sovětské stanovisko a anglo-francouzské návrhy, jak byly definovány v Paříži, si byly tak blízko a mají tolik společného, že vyvolávají víru, že dohoda je ještě možná, kdyby se k věci přistoupilo z nového hlediska a kdyby bylo více času k uvážení.

c) Na základě výše uvedeného byste mohli navrhnout, aby Evropská hospodářská komise OSN byla pověřena, aby shromáždila data a vypracovala zprávu, po které volá jak sovětský, tak i anglo-francouzský návrh. Mohli byste poukázat na to, že zatímco v každém návrhu byl kladen důraz na něco jiného, jsou data, po kterých oba návrhy volají, totožná a v každém případě prvním krokem musí být shromáždění těchto informací, nežli by se přistoupilo k uvažování, která další opatření svépomoci a vzájemné pomoci by mohla být navržena na základě získaných informací.

9. Uvažovali-li jste o tom učinit podobný návrh, nemohu příliš zdůraznit důležitost důrazu na použití Evropské hospodářské komise OSN nejenom na základě technické vhodnosti tohoto návrhu (která je značná a mohla by být rozší-

řena), avšak hlavně jako prostředku k uskutečnění našich vzájemných závazků a loyality členů Spojených národů, kterým záleží na tom, aby se naše politika zakládala na Chartě OSN. Ze strany Rusů bylo velkou chybou, že se v této věci vůbec nechopili tohoto bodu, a kdybyste svoje stanovisko postavili na tuto základnu, vyvolala by vaše odpověď značný ohlas v britském a americkém veřejném mínění.

Doufám, že nebudete považovat tento můj návrh za opovážlivost. Za své činnosti jako mezinárodní úředník v Ženevě jsem si navykl vypracovávat státníkům návrhy memorand a obávám se, že jsem tomu znovu propadl.

S přáním všeho nejlepšího, vždy Váš

K. Zilliacus

SÚA, AÚV KSC, fond 0511. Soudobý překlad. Fotokopie. 4 s. Každý list dopisu je opatřen razítkem ministerstva národní bezpečnosti.

a Poznámka rukou: zpět od s. Gemindera

24

1947, 5. červenec, 10,50 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o francouzsko-britském pozvání na pařížskou konferenci.

Došlo: 5.7.47 v 11,50 h.

Referent: mjr. Růžička

Ihned.

Na včerejší americké recepci hovořili téměř všichni diplomaté o franko-britském pozvání adresovaném evropským státům. Kromě Francouzů a Angličanů nebyl však ještě nikdo informován svou vládou. Jugoslávský velvyslanec mi sdělil, že nevyklučuje přijetí, poznamenal však, že jde o jeho soukromý názor, neboť nemá od své vlády instrukce. V rozhovoru dotázal jsem se Malika na jeho mínění. Odpověděl, že proti Molotovovu prohlášení v Paříži se na sovětské straně nic nezměnilo. Francouzský chargé d'affaires mi řekl, že by snad bylo vhodné poslat pozvání republikám ukrajinské a běloruské.

Budu věc sledovat a prosím o případné instrukce.

Kašpárek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1813/B/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 5. červenec, 12,43 hod., Bělehrad. – Čs. velvyslanectví v Bělehradě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Informace o pozvání Jugoslávie na pařížskou konferenci.

Došlo: 5.7.47 v 13 h.

Referent: mjr. Růžička, 5.7.47 v 16,10 h.

Angličan a Francouz odevzdali 4. července 1947 večer Simićovi pozvání na konferenci. Kardelj odjel s pozváním na Bled k Titovi. Bebler mi řekl, že patrně je FNRJ nepřijme.

Korbel

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1815/BI47 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 5. červenec, Moskva. – ÚV VKS(b) K. Gottwaldovi. Instrukce vůdcům komunistických stran k postupu na pařížské konferenci.

Depeše ÚV VKS/b 5. 7. 1947

S. Gottwaldovi.

Asi jste už dostal naši informaci o pařížské poradě tří ministrů.¹ Z této informace snadno zjistíte postoj sovětské vlády.

12. července zvou Anglo-Francouzi na poradu představitele evropských států, aby se posoudily pravděpodobně tytéž otázky, o kterých se jednalo na pařížské poradě. Tentokrát se sovětská vláda porady nezúčastní.

Některé země, sprátelené se Sovětským svazem, chtějí zřejmě účast na této poradě odříci ze stejných důvodů, z jakých se porady nezúčastní SSSR. Myslíme si, že by bylo lepší účast na poradě neodmítat, ale poslat tam své delegace s tím, aby přímo na poradě ukázaly nepřijatelnost anglo-francouzského plánu a aby nepřipustily jednomyslné přijetí tohoto plánu a poté poradu opustily a odvedly s sebou co nejvíce delegátů z dalších zemí.

Tuto šifrovanou zprávu zasiláme jenom vůdcům komunistických stran, aby se jí řídili, až bude vláda přijímat rozhodnutí.

ÚV VKS(b)

SÚA, AÚV KSČ, f. 100/24, inv. j. 72 – soudobý strojopis překladu šifrované zprávy. 1 s.

1 Srov. dok. č. 28 a 37.

1947, 6. červenec, Praha. – Záznam o návštěvě sovětského chargé d'affaires M. F. Bodrova u J. Masaryka. Vyjádření sovětské vlády k odchodu Molotova z pařížské konference.

Záznam.

Dnes v 8 hodin ráno dostavil se sovětský chargé d'affaires Bodrov a přinesl aid-mémoire sovětské vlády vysvětlující příčiny odchodu Molotovova z Paříže.¹ Ústně dodal „Sovětská vláda vidí v propozici anglo-francouzské nebezpečí vměšování se do vnitřní ekonomie evropských států pomocí dolarů a chce, aby její stanovisko bylo známo jejím spojencům. O účasti na konferenci 12. t.m. se ve spise nemluví a sovětská vláda se k tomu nevyjadřuje. Není vyloučeno, že pro Vás i jiné bude třeba na konferenci jít, ovšem za předpokladu, že nebude vměšování do vnitřních věcí. To však říkám soukromě.“

[Třikrát]^a opakoval, že o účasti na konferenci 12. t.m. se nemluví a že v tom směru nemá žádných instrukcí.

Jan Masaryk, v. r.

SÚA, fond ÚPV 1945–1952, kt. 980, sign. 1282/1942 – neověřená strojopisná kopie záznamu. 1 s.

1 Srov. dok. č. 29.

a V dokumentu podrženo.

1947, 6. červenec, Praha. – M. F. Bodrov J. Masarykovi. Informace o poradě tří ministrů zahraničních věcí v Paříži.

Překlad.

Ministerstvu zahraničních věcí Československé republiky
panu ministru Masarykovi¹

Považujeme za nutné informovati Vás o meritu porad 3 ministrů, které se nedávno konaly v Paříži v důsledku známého Marshallova návrhu o poskytnutí půjčky a jiné pomoci evropským státům.

Jak známo z tisku, vláda SSSR již dříve neměla valné důvěry k tomuto záměru, jednak proto, že ještě před zahájením porad se Angličané a Francouzi dohodli – patrně i s USA – za zády SSSR, jednak proto, že z Marshallova návrhu samého nevyplývaly ani podmínky, ani výše úvěru a konec konců nevyplývala z něho ani realita celé akce.

Nehledě na to, vláda SSSR vyslala delegaci na zmíněné již porady, aby vyjasnila okolnosti, podmínky, rozsah a realitu navrhovaného úvěru a pak na tomto podkladě zaujala určité stanovisko.

Porady tří ministrů se konaly 6 dní a ukázalo se, že ani o podmínkách úvěrů, ani o jeho rozsahu a realitě USA prozatím neposkytují žádných informací, při čemž není známo, bude-li kongres USA souhlasit s poskytnutím úvěrů a za jakých podmínek. Z druhé strany USA pretendují na to, aby byl vytvořen „Řídící výbor“, který by sestavil hospodářský program pro evropské státy, odhadl by zásoby každého státu, které by se daly použít pro splnění tohoto programu, současně se zásobami, které by poskytly USA.

Delegace SSSR viděla v tom snahu zasahovati do vnitřních věcí evropských států, vnutiti jim svůj program a zameziti jim vyvážeti přebytky tam, kam budou chtít, a tímto způsobem učiniti hospodářství těchto států závislým na zájmech USA.

Je pochopitelné, že delegace SSSR s tím nemohla souhlasit. Delegace SSSR má za to, že především bylo nutno vyřešiti otázku reality úvěru, jeho podmínky a rozsah, pak se dotázati evropských států na jejich potřeby, pokud se úvěrů týče, a na konec sestaviti stručný celkový plán jejich potřeb a ty pak – podle možnosti – uspokojiti na základě úvěrů USA.

Tímto způsobem zůstaly by evropské státy pány svého hospodářství a mohly by svobodně disponovati svými zásobami a přebytky.

Vzhledem k zmíněným rozporům mezi stanoviskem francouzsko-britským z jedné strany a sovětským z druhé strany nebylo možno dosáhnouti dohody.

Vláda SSSR považovala za nutné poskytnouti Vám tuto informaci, mimo jiné rovněž vzhledem k tomu, že – jak bylo oznámeno – svolávají Angličané a Francouzi porady evropských států na 12. července a na těchto poradách budou patrně projednávány stejné otázky jako na poradách 3 ministrů v Paříži.

M. F. Bodrov, v. r.

SÚA, fond ÚPV, 1945–1952, kt. 980, sign. 1282/141 – neověřený strojopisný opis překladu. 1 s.

1 Srov. dok. č. 27.

1947, 6. červenec, Praha. – J. Masaryk V. Širokému. Průvodní dopis k podkladem pro jednání předsednictva vlády ČSR

Pane náměstku,

posílám celou zatím došlou dokumentaci ohledně schůze svolané do Paříže na 12. t.m., jakož i zápisku, kterou jsem obdržel od sovětské vlády, jakož i záznam o mém rozhovoru se sovětským chargé d'affaires Bodrovem¹.

Prosím Vás uctivě, abyste těmto dokumentům věnoval svou pozornost a obeznámil se s nimi před dnešní poradou předsednictva vlády.

Předem děkuji Váš

Jan Masaryk

SÚA, fond ÚPV, 1945–1952, kt. 980, sign. 1282/141 – strojopis s podpisem J. Masaryka. 1 s.

1 Viz dok. č. 27 a 28.

1947, 4. červenec, 16,17 hod., Bělehrad. – Čs. velvyslanectví v Bělehradu ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Příčiny neúspěchu pařížské konference.

Došlo: 4.7.47 v 18 h.

Referent: Husenská, 7.7.47 v 10,30 h.

Simić mně řekl, že pařížská konference nemohla jinak skončit než ztroskotáním, poněvadž vycházela z Marshallova velmi vágně a jen neoficiálně formulovaného plánu. Neúspěch konference nebude mít vliv na zhoršení mezinárodní situace.

Korbel

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1822/BI/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s paraťou zpracovatele. 1 s.

1947, 7. červenec, Praha. – Zázpis ze schůze předsednictva vlády ČSR. Schváleno bylo komuniké o účasti Československa na pařížské konferenci, instrukce československému zástupci na konferenci a složení vládní delegace k jednání do Moskvy.

Zázpis

o schůzi předsednictva vlády dne 7. července 1947.

Přítomni: předseda vlády Kl. Gottwald, náměstkyně předsedy vlády V. Široký, Zd. Fierlinger, ministr dr. Franek v zastoupení náměstka předsedy vlády Ursínyho, ministr ing. Kopecký v zastoupení náměstka předsedy vlády msgre Šrámka, ministr dr. Drtina v zastoupení náměstka předsedy vlády dr. Zenkla, dále ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, státní tajemník dr. Vl. Clementis a generální sekretář ministerstva zahraničních věcí Heidrich.

Zapsal: dr. Bernášek.

Předseda vlády Kl. Gottwald zahajuje schůzi v 15.30 hod. a sděluje, že na programu jednání je otázka složení delegace, která pojedje do Moskvy, a dále otázka československé účasti na konferenci o hospodářské pomoci v Paříži. Předseda vlády oznamuje, že ministr dr. Ripka, který měl být členem vládní delegace vysílané do Moskvy, onemocněl a že by bylo vhodné, aby byl některým ze svých kolegů zastoupen. Navrhuje v té souvislosti ministra dr. Drtinu.

Ministr Masaryk souhlasí s návrhem a vyslovuje přesvědčení, že je nutné, aby někdo ministra dr. Ripku zastupoval.

Ministr dr. Drtina se táže, zda o věci někdo jednal s náměstkem dr. Zenklem a po záporné odpovědi sděluje, že vítá návrh, že však, pokud jde o jeho osobu, považuje za nutné dohodnout se s ministrem dr. Ripkou, event. s náměstkem dr. Zenklem. Soudí, že oba jmenovaní s návrhem budou souhlasit.

Předseda vlády Kl. Gottwald zahajuje jednání o anglo-francouzském pozvání na konferenci do Paříže a udílí slovo ministru Masarykovi. Ten vyslovuje názor, že za dané situace by bylo chybou nepřijmout pozvání do Paříže. Jednal o věci se sovětským chargé d'affaires Bodrovem a získal dojem, že sovětská vláda nebude nijak překvapena, jestliže československá vláda pozvání přijme.¹ Za svou osobu prohlašuje ministr Masaryk, že je pro obeslání pařížské konference, aby Československo získalo hospodářskou pomoc, třebaže mu je jasné, že to bude na dohlednou dobu znamenat hospodářskou závislost. Je ovšem přirozené, pokračuje ministr Masaryk, že Československo si učiní výhrady v případě, že by se pomoc měla dotknout základních zájmů státu a jeho hospodářství. V pozvání na konferenci je jasné podškrtnuto, že nepřichází v úvahu, že Československo by mělo rušit nějaké smlouvy. V Paříži řekne Česko-

slovensko, že budeme pokračovat v plnění svých spojeneckých smluv. V případě, že by pozvání mělo být odmítnuto, těžko by za to mohl ministr zahraničí převzít zodpovědnost, vzhledem k hospodářským zájmům státu.

Náměstek předsedy vlády Fierlinger sděluje, že podle informací, které získal z Londýna, půjde v Paříži o plán americké administrativy, který sotva bude schválen americkým kongresem. Ten se ostatně sejde až v lednu příštího roku. Dojem velmi nepříznivý pro Sovětský svaz vyvolalo v Londýně brsknutí odmítnutí amerického plánu ministrem Molotovem. Je ovšem zřejmo, že ministr Molotov nemohl návrh akceptovat, poněvadž se nemůže vědět, co z toho vzejde. S ministrem Molotovem přítom jednali jako s nějakým klukem, nic bližšího mu neřekli, jen mluvili cosi o „steering committee“, přičemž ho vlastně tahali za nos. Zdá se zřejmé, že plán je namířen proti Sovětskému svazu. Takové jsou alespoň úmysly některých kruhů State Departmentu, Foreign Office a Quai d'Orsay. State Department a Foreign Office chtějí současně tak pomoci Německu, to se však přiči zájmům Francie a v tom určitě vznikne disharmonie. Náměstek soudí, že by bylo nejlépe pozvání přijmout a prostě si nejdříve vyžádat vysvětlení, o jaký plán jde, a podtrhnout, že to je plán namířený proti Organizaci spojených národů. Měli bychom žádat, aby se věc dělala pod patronací UNO.

Státní tajemník dr. Clementis dovozuje, že očekávat od Marshallova podnětu efektivní pomoc by bylo iluzí. Státní tajemník souhlasí s náměstkem Fierlingrem, že je technicky nemožné, aby americký kongres plán schválil, než se rozejde na prázdniny. Pokud jde o Československo, máme zájem na úvěru Mezinárodní banky ve výši asi 100 miliónů dolarů a na menších úvěrech od Export and Import Bank. Aniž by co očekával od Marshallova podnětu, soudí státní tajemník, že by mohl přispět k odstranění potíží, které se staví v cestu zmíněným úvěrům. Je třeba uvážit, že již přijetím účasti na pařížské konferenci přijmeme určité věci. Konference se sejde 12. července a již 15. července se rozestoupí na čtyři komise, takže nebude dána možnost nějaké zásadní diskuse. Druhá věc, kterou nutno uvážit, se týká československého delegáta. Všeobecně se říkalo, že bychom pověřili našeho velvyslance v Paříži Noska. Je to velmi sympatický úředník, ale jeho oborem nejsou ani věci právní, ani věci hospodářské. Mohlo by nás zavést daleko, kdyby československý delegát prostě mlčky akceptoval předložené formulace. Klade se tedy otázka poradců, kteří by mu byli dáni k ruce. Státní tajemník sděluje, že podle informací zaslanych velvyslancem Kratochvílem, přijala pozvání do Paříže Belgie a Holandsko, naproti tomu však odmítlo účast Švýcarsko, Švédsko a Maďarsko, snad i Norsko. To je jistě zajímavé. Navrhuje proto státní tajemník, aby formulo-

vání stanoviska československé vlády bylo odloženo na 9. července, aby se tak mohlo přihlídnout k výsledku moskevských rozhovorů naší vládní delegace.

Náměstek Fierlinger sdílí názor státního tajemníka dr. Clementise, že v Paříži nebude možná zásadní diskuse.

Generální sekretář Heidrich přičiňuje faktickou poznámku: Konference je svolána s programem ustavit pouze mašinerii. O nic jiného nepůjde.

Náměstek Fierlinger namítá, že na konferenci by mu nikdo nemohl zabránit, aby promluvil. Náměstek by trval na generální rozpravě. Metody, chystané pro pařížskou konferenci, jsou nemožné. Jde o strašně nemotorný podfuk. Dnes tlučou hlava nehlava do Molotova a zatím ho nechali sedět šest dní a nikdo mu na jeho dotazy neřekl, zda USA poskytnou potřebné peníze nebo ne.

Ministr ing. Kopecký soudí, že za daného stavu věcí se nemůžeme k ničemu zavazovat. V pozvání se také o ničem takovém nemluví. Kdo do Paříže pojedě, vyslechne si názory, jak věci mají být zařízeny, ale vláda bude mít možnost říci později, zda souhlasí či ne. Ministr Masaryk přece řekl, že nemůže být dotčena žádná naše smlouva a jde tedy vskutku jen o prozatímní jednání. Kdybychom odmítli, dostali bychom se do situace velmi nepříjemné.

Ministr Masaryk by uvítal, kdyby pozvání do Paříže bylo přijato před odjezdem do Moskvy. Ve věci se neskrývá žádné čertovo kopýtko. Až přijdou s Německem, zaujmeme ovšem své stanovisko. Pro přijetí pozvání mluví i ten argument, že se nám jedná o získání půjček. Ministr by nechtěl, aby se zhoršily vyhlídky u International Bank a Export and Import Bank. Ministr mluvil o věci s vedoucími činiteli našeho národněho průmyslu, s ředitelem Adámkem, s představiteli textilu a železa. V těchto kruzích zjistil jednotnou snahu, aby se pozvání přijalo.

Ministr ovšem nevylučuje možnost, že krátce po zahájení konference bychom viděli situaci, která by se přičila našim zájmům a spojeneckým závazkům. Je přirozené, že pro nás na prvním místě stojí naše spojenecké svazky se Sovětským svazem, Polskem a Jugoslávií, pak přichází zřetel na naši situaci vlastní a teprve ve třetí řadě by přicházely v úvahu zřetele další. Ministr by nerad, aby se říkalo, že je nemožné, aby z Marshallova podnětu něco vzešlo. Pokud jde o námitku s prázdninami kongresu, dovozuje ministr, že se již stalo, že byl kongres svolán k mimořádnému zasedání. Není také možno vyloučit, že by se stanovisko Sovětů mohlo změnit. Neměli bychom zaujímat stanovisko negativní, nevědouce a nejsouce dosti silni.

Ministr dr. Franek se vyslovuje pro přijetí pozvání, ovšem tak, aby to bylo v soulasu s našimi zájmy.

Ministr Masaryk by z psychologických důvodů uvítal, kdyby rozhodnutí bylo učiněno již teď.

Ministr dr. Drtina uvádí, že měl dojem, že otázku účasti vláda již rozhodla. Ministr Masaryk přisvědčuje, že stanovisko vlády bylo kladné.

Ministr dr. Drtina dovozuje, že vláda vyčkávala jen proto, poněvadž ministr zahraničních věcí ještě neznal všechny dokumenty. Dnes má ministr dojem, že věci vyhlížejí spíše příznivěji a že rozhodnutí je usnadněno i stanoviskem, které zaujal sovětský chargé d'affaires.

Náměstek Fierlinger k ministru Masarykovi: Doufám, že jste mu dost rozuměl?

Ministr Masaryk: To já tolik umím. On říkal, že bude popřípadě nutné, abychom tam jeli.

Náměstek Fierlinger: Nebylo by lépe ověřit si toto stanovisko v Moskvě?

Předseda vlády Kl. Gottwald: Ano.

Ministr ing. Kopecký: V Moskvě tomu asi nebudou bránit.

Ministr Masaryk: Bodrov mi o sovětské nótě třikrát opakoval: Není tam nic o vaší účasti a neúčasti.

Ministr ing. Kopecký: Když je to tak, bylo by lépe přijmout to hned.

Náměstek Fierlinger: Kdybychom to teď přijali, působilo by to na západě lépe. Na druhé straně vůči Sovětům děláme gesto, že tam jedeme právě proto, abychom se poradili. Doufám, že Bodrov nemluvil bez instrukcí.

Ministr Masaryk k předsedovi vlády: Vy ho znáte snad lépe.

Předseda vlády: Mně dal jen tu nótu a neřikal mi nic. V nótě nás Molotov jen informuje o příčinách svého postupu.

Ministr dr. Franek: Kdybychom jednali hned, ukázali bychom tím, že jsme suverénní stát.

Náměstek Fierlinger: Bylo velmi šťastné, že jsme jmenovali Noska. Každý ví, co to znamená, když se na konferenci pošle velvyslanec. Znamená to, že máme všechny knoflíky zapnuté.

Ministr Masaryk: Oznámil jsem jim, že vláda přijme a že pošle svého velvyslance Noska. Přijmeme-li to, nemůžeme uškodit zájmům Sovětského svazu. Eventuálně bychom mu mohli být něco platni.

Ministr dr. Drtina k ministru Masarykovi: Setrváváte tedy na návrhu, aby tam zůstal Nosek? Měl jsem dojem, že šlo o usnesení jen zásadní a že o Noskovi usnesení učiněno nebylo.

Náměstek Fierlinger: Kdybychom posílali velkou delegaci, mohlo by se to špatně vykládat.

Ministr dr. Drtina: Jak se rozhodly jiné státy?

Státní tajemník dr. Clementis: Odmítlo Švédsko, Švýcarsko, Maďarsko a snad Norsko.

Ministr Masaryk: Byl jsem v Norsku a tam nemají zájem na dolarech. Dostali vyplaceno odškodné za lodi v dolarech a librách.

Ministr dr. Drtina: Nebude to nepřijatelné, že pošleme jen Noska?

Ministr Masaryk: Ne, naprosto ne.

Předseda vlády Kl. Gottwald dovozuje, že z rozeslaných dokladů zatím nijak není vidět, co by z pařížské konference mohlo prakticky vzejít. Mluví se o Marshallově plánu a obratem se zase říká, že Evropa si má pomoci sama. Při tom všem je oprávněná obava, že vlastně půjde o sanaci Německa a to by nebylo v zájmu Československa. Pro případ, že by se Československo pařížské konference zúčastnilo, musilo by si na každém kroku nechat volnou ruku pro své návrhy i pro celkový další postup. Nepříjemná je ta okolnost, že by se mohlo stát, že v Paříži by ze slovanských států bylo zastoupeno jen Československo.

Náměstek Fierlinger: Předseda vlády Cyrankiewicz mi řekl, že Polsko na pařížskou konferenci půjde.

Ministr Masaryk: Ministr Modzelewski mi to říkal také.

Náměstek Fierlinger: Co Jugoslávie?

Státní tajemník dr. Clementis: Ministr Kardelj odjel na Bled. Očekává se, že Jugoslávie se konference nezúčastní.

Předseda vlády Kl. Gottwald dovozuje, že prakticky jde o to, zda o věci má být rozhodnuto již dnes, nebo až 9. či 10. července.

Ministr dr. Drtina: Upozorňuji na jednu úvahu, která je důležitá nejen z našeho hlediska, tu totiž, zda bychom de facto neztížili situaci Sovětského svazu, když by mohl být vzbuzen dojem, že jsme se rozhodovali teprve po poradě s Moskvou. To by nebylo příliš příjemné. Vzhledem k tomu já pořád beru za základ úvahu o tom, jaký dojem měl ministr Masaryk z toho rozhovoru. Bylo by dobré nechat nějaký ventil pro případ, že by věc byla moskevské politice nepřijemná.

Ministr Masaryk k předsedovi vlády: Mluvil jsi s prezidentem republiky o této věci?

Předseda vlády Kl. Gottwald: Prezident republiky je pro to, abychom se účastnili.

Náměstek Fierlinger: Nešlo by Polákům telegrafovat, že jsme přijali, abychom nezůstali osamoceni? I Jugoslávii by to bylo zapotřebí vysvětlit. Bude dobře, když se nebudou moci vymlouvat na nějaký východní blok. Dělá se tam s takovými věcmi velká propaganda.

Ministr Masaryk: Každý přece ví, že my se tam nebudeme účastnit nějakých piklů proti Sovětskému svazu.

Státní tajemník dr. Clementis soudí, že s komuniké o přijetí pozvání by se mělo počkat.

Ministr Masaryk předčítá návrh komuniké, připravený politickým odborem ÚPV.

Předsednictvo vlády jednomyslně schvaluje návrh komuniké.

Generální sekretář Heidrich předčítá pak návrh instrukcí pro velvyslance Noska. Náměstek Fierlinger doporučuje jejich doplnění v tom smyslu, že by československý delegát měl upozornit na to, že by bylo účelnější, aby celá věc byla uskutečněna v rámci UNO. Ministr Masaryk vyslovuje souhlas s tímto podnětem. Státní tajemník dr. Clementis dodává, že velvyslanec Nosek by měl žádat o objasnění, co znamená, že účastníci plánu „budou v kontaktu“ s Organizací spojených národů.

Předseda vlády Kl. Gottwald dodává, že ministerstvo zahraničních věcí se má postarat o to, aby velvyslanci Noskovi byl někdo ještě dán k ruce. Dále se ministerstvo zahraničních věcí musí postarat, aby o československém rozhodnutí okamžitě byla informována Varšava a Bělehrad. Představitelé Československa nechť se na konferenci starají zejména o to, co mají západní mocnosti v plánu s Německem.

Státní tajemník dr. Clementis sděluje, že do Paříže na pozorování bude vyslán z ministerstva zahraničí dr. Hajdů.

Ministr Masaryk se táže, zda instrukce mají přímo obsahovat zmínku o Německu. Předseda vlády odpovídá kladně.

Závěrem schůze sděluje předseda vlády, že odlet vládní delegace do Moskvy je stanoven na příští den o 8.00 hod. Předčítá návrh komuniké o moskevské návštěvě, který předsednictvo vlády schvaluje.

Ministr dr. Drtina ještě připomíná, že se o své cestě ještě musí dohodnout se zástupci své strany.

Tím schůze končí.

SÚA, fond ÚPV, schůze 7.7.1947 – soudobý neověřený strojopisný opis, 7 s.

1 Srov. dok. č. 27.

1947, 7. červenec – J. Masaryk velvyslanci ČSR v Paříži. Pověření J. Noska zastupováním ČSR na pařížské konferenci.

Došlo: 7.7.47 v 18,20 h.

Tajné.

Pro velvyslance dr. Noska. Byl jste ustanoven zastupovati ČSR na konferenci, která se sejde v Paříži dne 12.července v souvislosti s Marshallovým námětem. Účastněte se prací na konferenci i v dočasné organizaci, která bude ustavena, pokud by tyto práce neznamenal omezení našich výsostných práv, rozvoje našich obchodních styků nebo nevyžadovaly zrušení některých našich bilaterálních obchodních ujednání. Podávejte zprávy a vyžadujte si instrukce, zejména kdykoli byste měl dojem, že sdělení evropského hospodářského programu se ocitá v rozporu s těmito instrukcemi. Zvláštní pozornost věnujte všem otázkám týkajícím se Německa. Vyžádejte si od konference bližší vysvětlení, co znamená, že komitét i podkomitétý mají být ve styku s UNO, a dodejte, že podle našeho názoru by nejlépe uzpůsobeny k vypracování hospodářského programu byly příslušné orgány UNO.

Potřební odborní znalci budou včas vysláni.

Masaryk

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd.B 2219|Paříž|47 – strojepis textu odeslaného telegramu s parařou zpracovatele. 1 s.

1947, 5. červenec, 23,10 hod., Helsinky. – Čs. velvyslanectví v Helsinkách ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o zájmu finské vlády o československé stanovisko k pařížské konferenci.

Došlo: 7.7.47 v 7,47 h.

Referent: Husenská, 7.7.47 v 11,15 h.

Tajné. Ihned.

Ministr Ynokell pozval mne a ptal se na stanovisko naší vlády ke konferenci v Paříži. Právil, že zprávy novin budou přehnány, jako by se na ní mělo rozhodovat o přináležnosti malých států k západu neb k východu. Pozice Finska je podobná naší a proto by rád znal, jaké rozhodnutí učiní naše vláda, jaké důvody k němu vedly, aby mohl na ně poukázat bez udání pramene své vládě a sněmu, který je svolán na příští týden. Prohlásil, že postoj Finska je jasný, chce mír a nechce být hračkou velmocí, chce pracovat s Ruskem a bránit se proti

tomu, kdo by činil pokus použít Finska za bázi proti Rusku. Byl by povděčen za brzkou zprávu. Dvořáček informován. Prosim vyhověti. Kopie poslána Moskvě.

Pavlovský

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1826|B|47 – strojepisný přepis došlého telegramu s parařou zpracovatele. 1 s.

1947, 7. červenec, Praha. – Návrh komuniké o účasti ČSR na pracích v souvislosti s Marshallovým plánem.

Dne 7. července t.r. sešlo se předsednictvo vlády, aby zaujalo stanovisko k pozvání, které dne 4. července večer odevzdali ministru Janu Masarykovi jménem svých vlád velvyslanci britský a francouzský. Jde o pozvání k účasti ČSR na konferenci zástupců evropských států, která se má sejít v Paříži 12. t.m., aby ustavila dočasnou organizaci, která by jako podklad pro poskytnutí hospodářské pomoci, o níž mluvil ministr Marshall ve svém projevu na Harvardské univerzitě dne 5. června t.r., vypracovala hospodářský program, zahrnující zdroje i potřeby jednotlivých evropských států. Ministru Masarykovi dostalo se ujištění, že hospodářský program, který má být vypracován, bude sdělán tak, aby neomezoval státní svrchovanost jednotlivých států, nepřekážel rozvoji evropského obchodu a nevyžadoval od některých států zrušení jejich bilaterálních obchodních ujednání.

Předsednictvo vlády prozkoumalo zevrubně všechny složky problémů, které se kladou v souvislosti s vypracováním hospodářského programu jako předpokladu pro poskytnutí americké hospodářské pomoci, a vzavši s dosti učiněním na vědomí ujištění, kterého se dostalo ministru Masarykovi, rozhodlo přijmouti anglo-francouzské pozvání. Československý zástupce na pařížské konferenci, resp. v dočasné organizaci, kterou tato konference ustaví, bude poukázán, aby se plně účastnil prací jak na konferenci, tak v dočasné organizaci v rámci daném anglo-francouzským ujištěním.

SÚA, AÚV KSC, f. 83, sv. 25, inv. j. 310 – soudobý neověřený strojepisný opis. 1 s.

1947, 7. červenec, Praha. – J. Masaryk francouzskému a britskému velvyslan-
ci v Praze. Rozhodnutí předsednictva vlády o účasti ČSR na pařížské konfe-
renci.

Pane velvyslanče,
děkuji Vám za dopis, který jste mně i s přílohou odevzdal dne 4. července t.r.
ve věci pařížské konference, svolané na den 12. t.m., dovoluji si Vám sdělit,
že předsednictvo vlády československé se rozhodlo, aby Československo se
zúčastnilo této konference, a to svým velvyslancem v Paříži dr. Jindřichem
Noskem. O dalším svém postupu rozhodne čs. vláda, jakmile se jí od jejího
delegáta dostane bližších informací o podstatě Marshallova námětu, jakož
i o programu, který má býti vypracován jako předpoklad pro uskutečnění ame-
rické hospodářské pomoci.

Prosím, pane velvyslanče, abyste přijal ujištění mé dokonalé úcty.

Jan Masaryk, v. r.

1/ Jeho Excellence M. Maurice Dejean, mimořádný a zplnomocněný velvysla-
nec, Praha.

2/ Jeho Excellence Sir Philip B. B. Nichols K.C.M.G., M.C., mimořádný a
zplnomocněný velvyslanec, Praha.

Archiv FMZV, soudobý neověřený strojopisný opis přílohy neuvedeného spisu č. 144
846/A 47. 1 s.

1947, 8. červenec, 17,30 hod., Praha. – V. Clementis všem čs. zastupitelským
úřadům v Evropě (mimo Paříže) a velvyslanectví ve Washingtonu. Sdělení
o účasti ČSR na pařížské konferenci.

Tajné.

Všem čs. velvyslanectvím a vyslanectvím v Evropě (mimo Paříž), velvysla-
nectví ČSR ve Washingtonu. Předsednictvo vlády rozhodlo přijmouti anglo-
francouzské pozvání na pařížskou konferenci dne 12. t.m., když se nám dosta-
lo ujištění, že hospodářský program, který má být v Paříži vypracován, nesmí
být takový, aby omezoval svrchovanost jednotlivých států, volný rozvoj jejich
obchodu, nebo vyžadoval od některých zrušení jejich bilaterálních obchodních
ujednání. O dalším svém postupu rozhodne čs. vláda, jakmile se jí od jejího
delegáta, jímž bude náš pařížský velvyslanec, dostane bližších informací

o podstatě Marshallova námětu, jakož i o hospodářském programu, který má
být vypracován.

Clementis

Ankara, Bern, Beograd, Bukurešť, Londýn, Moskva, Varšava, Budapešť,
Berlín, Brusel, Haag, Kodaň, Oslo, Řím, Sofie, Stockholm, Vídeň, Helsinky,
Washington, Dublin.

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd.B 2226-45/cirk. – strojopis textu
odeslaného telegramu s kancelářskými poznámkami a opravami. Podpis zpracova-
tele, na kopii prezentační razítko. 2 s.

1947, 8. červenec, Moskva. – Depeše ÚV VKS(b) K. Gottwaldovi. Návrh na
odmítnutí účasti na pařížské konferenci.

S. Gottwaldovi.

Nejnovější zprávy o charakteru pařížské porady z 12. července, které sovětská
vláda dostala, ukázaly dvě nové okolnosti.

Za prvé, iniciátoři porady, Angličané a Francouzi, nehodlají dělat ve
svém plánu hospodářské obnovy Evropy žádné změny bez přihlídnutí k záj-
mům suverenity a ekonomické samostatnosti malých zemí.

Za druhé, pod záminkou vypracování plánu na obnovu Evropy chtějí ini-
ciátoři porady ve skutečnosti vytvořit západní blok, do něhož by bylo začle-
něno západní Německo.

Vzhledem k těmto okolnostem ruší ÚV VKS(b) svůj telegram z 5. čer-
vence¹ a navrhuje účast na poradě odmítnout, tj. neposílat na poradě delegace.

Důvody odmítnutí může každá země uvést podle vlastního uvážení.

ÚV VKS(b)

SÚA, AÚV KSC, f. 100/24, inv. j. 72 – soudobý neověřený přepis přijatého telegra-
mu. 1 s.

1 Viz dok. č. 26.

1947, 9. červenec, 13,35 hod., Paříž. – Čs. velvyslanectví v Paříži ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Žádost o pokyny k jednání pařížské konference.

Došlo: 9.7.47 ve 14 h.

Referent: Husenská 9.7.47 v 15 h.

Nutná.

Potvrzuji příjem Vaší depeše [...]a. Prosím zároveň o tyto pokyny:

1/ Konference bude jednat na základě organizačního návrhu, který Vám byl předložen Dejeanem. Prosím o Vaše připomínky k tomuto návrhu.

2/ Je pravděpodobné, že do výboru kooperačního bude zvolen zástupce jednoho středoevropského státu. Sdělte, zda se o místo ucházíte, nebo máme-li se ucházet o místo v některém technickém podvýboru a ve kterém.

3/ Poněvadž Alphand mi sdělil, že naše účast byla dána podmíněčně, prosím o sdělení textu, kterým jste notifikovali naši účast v hospodářské organizaci.

Prosím odpověď obratem.

Nosek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 18521B147 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Vynechán odkaz na předchozí zprávu.

1947, 9. červenec, Praha. – Zápis z politické části schůze předsednictva vlády ČSR.

Zápis

o schůzi předsednictva vlády dne 9. července 1947.

Přítomni: náměstkové předsedy vlády V. Široký, Fierlinger, Ursíny, v zastoupení předsedy vlády ministr Nosek, v zastoupení náměstka msgre Šrámka ministr ing. Kopecký, v zastoupení náměstka dr. Zenkla ministr prof. dr. Stránský, dále státní tajemník dr. Vl. Clementis, generální sekretář Hospodářské rady ing. dr. Outrata.

Zápis o politické části schůze pořídil dr. Bernášek, o hospodářské části dr. Haninger.

Schůzi předsedá náměstek předsedy vlády V. Široký, který sděluje, že na pořadu jsou především otázky související s pařížskou konferencí a udílí slovo státnímu tajemníkovi dr. Vl. Clementisovi.

Státní tajemník dr. Clementis sděluje podle zpráv, které došly z Paříže, že zástupce francouzské vlády na konferenci Alphand hodlá navrhnout, aby Československo bylo zvoleno do koordinačního komitétu.¹ Státní tajemník dovozuje, že je nutno, aby postup delegace byl velmi opatrný a byl řízen podle instrukcí vlády. Státní tajemník předkládá ke schválení předsednictvu vlády návrh projevu, který na pařížské konferenci má přednést velvyslanec Nosek. Dále žádá státní tajemník, aby jako poradci byli vysláni na plenární zasedání pařížské konference ve dnech 12. až 15. července vyslanec Augenthaler, jako jeho zástupce min. rada dr. Bystrický, dále vyslanci dr. Hajdů a Fiša, jakož i náměstek předsedy státního plánovacího úřadu odb. předn. dr. Klimecký.

Dr. Bernášek předčítá návrh projevu velvyslance Noska.²

Ministr dr. Stránský vyslovuje souhlas s předloženým návrhem na vyslání poradců na pařížskou konferenci. Naproti tomu nemůže ministr na žádný způsob souhlasit s návrhem projevu československého delegáta. Důležitým se mu nezdá ani tak obsah, jako spíše tón celého tohoto dokumentu. Projev není koncipován tak, jako by byl pronášen ke konferenci, nýbrž přímo z celého textu číší, že projev je adresován ven z konference. Ministr by považoval za méně briskní nejt na konferenci, než jít tam a mluvit tímto tónem. Je neúnosné, aby československý delegát na konferenci sotva usedl a hned začal mluvit tak ostře polemicky. Plně tu platí francouzské rčení „C'est le ton qui fait la musique“. Ministr nesouhlasí, že v projevu jsou do protikladu uváděny „případné hospodářské plány“ a hospodářský plán československý. To, že máme svůj hospodářský plán neznámá, že by byl tabu a že by vylučoval, abychom jej upravili, kdyby se vyskytl nějaký mezinárodní akt, který by nám šel k duhu. Tak zvaný Marshallův plán dosud žádným plánem není, nevíme nic o něm, ani o evropském plánu. Není možné, abychom se postavili na stanovisko, že máme svůj plán a že na něm ani puntík nezměníme. To by mohl udělat každý a znemožnilo by to jakoukoliv spolupráci. Na svůj hospodářský plán poukázat můžeme, ale musí se to říci diplomaticky. Rovněž nepokládá ministr Stránský za správný obrat, že Československo považuje „za zcela pochybené...“. O tom by bylo lépe nemluvit, nebo formulovat věc nějakým pozitivním způsobem.

Státní tajemník dr. Clementis upozorňuje, že to je citát z nedělního londýnského Observeru.

Ministr dr. Stránský odpovídá, že věcně neoponuje ničemu, že s obsahem naprosto souhlasí, ale má dojem, že tón je pochybený. Bylo by chybou, kdybychom ovzduší pařížské konference kazili tím, že bychom na ni přišli naježeni.

Státní tajemník dr. Clementis dovozuje, že je lépe, když si účastníci konference navzájem poctivě řeknou své zásady. Je správné, jestliže na konferenci položíme karty na stůl a jasně řekneme, takhle si věci nepředstavujeme, před-

stavujeme si je takto. Jde o to, aby zásady byly vysloveny a abychom nemohli být obviňováni, že tam přicházíme špiclovat.

Ministr dr. Stránský soudí, že by bylo lépe vybrat z návrhu jen některé věci, týkající se hospodářského života, hospodářské struktury, upozornit na dvouletku a naše bilaterální smlouvy, přitom však nevykloučovat možnost jejich změn.

Státní tajemník dr. Clementis namítá, že chceme právě znemožnit, aby konference zasahovala do těchto hospodářských věcí.

Ministr dr. Stránský rovněž nesouhlasí s pasáží „obava... Spojených národů“. Soudí, že této pasáže není vůbec zapotřebí. Připadá mu, jako bychom tím chtěli podtrhnout, že jsme tam jen filiálkou toho státu, který tam není.

Státní tajemník dr. Clementis uvádí, že francouzský zástupce Alphand mu včera naznačil, že Francie se bude snažit, aby jednání vyústilo v Evropskou hospodářskou komisi, o což se Francie bude snažit. Vzhledem k tomu je možno říci, že navrhovaná stylizace je až příliš mírná.

Ministr dr. Stránský navrhuje, aby předsednictvo vlády zmocnilo státního tajemníka dr. Clementise, aby formuloval československé stanovisko na konferenci na základě věcných připomínek obsažených v dokumentu, ale formou, která by nezbudila dojem, že se a priori stavíme nedůvěřivě k celému plánu.

Státní tajemník dr. Clementis uvádí, že předložený návrh nepředstavuje celý projev. Podle okolností bude nutno změnit úvod, něco přidat, něco vynechat. Proslýchá se, že na konferenci přijde zástupce Spojených států Clayton vyložit americké stanovisko. To je novinka a formulace se třeba budou musit měnit.

Ministr dr. Stránský odpovídá, že si představoval, že státní tajemník by přepracoval koncept projevu, zatímco schůze předsednictva vlády bude pokračovat.

Náměstek Fierlinger nevidí v návrhu nic, co by mohlo na konferenci urazit. Je to jen obvyklá konferenční mluva. Náměstek proto doporučuje, aby návrh byl schválen, až na některé stylistické změny.

Ministr dr. Stránský se táže, zda by státní tajemník dr. Clementis nechtěl jet na pařížskou konferenci. Státní tajemník odpovídá, že je mu to ze zdravotních důvodů nemožné.

Náměstek Ursíny se připojuje k námitkám ministra dr. Stránského proti některým formulacím návrhu. Státní tajemník dr. Clementis naproti tomu uvádí, že formulace jsou velmi mírné. Není možno mlčky přejít fakt, že přípravy plánu jdou vedle Organizace spojených národů. Již sama existence pařížské konference znamená porušení systému OSN.

Náměstek Fierlinger uvádí, že konference je velkým humbukem. Ministr dr. Stránský odpovídá, že kdyby bylo jen jedno promise pravděpodobnosti, že

z pařížské konference vzejde něco, co by pomohlo našemu strádajícímu lidu, mohli bychom za ni být vděční.

Náměstek Fierlinger: Vy si myslíte, že naši lidé strádají?

Ministr Stránský: Ne, ne, my si žijeme, ale jde o zlepšování.

Na otázku předsedajícího náměstka Širokého, zda ministr dr. Stránský má zásadní námitky proti návrhu, odpovídá tázaný, že se spokojí tím, jestliže v návrhu bude formulováno těch několik výhrad, které uvedl. Jde mu o to, aby řeč byla pěkně stylizována. Žádá, aby státní tajemník průběh pařížské konference sledoval a dával československým zástupcům konkrétní instrukce. S těmito návrhy vyslovuje předsednictvo vlády souhlas.

Před projednáváním dalších bodů programu sděluje ministr dr. Stránský, že se musí ohradit proti tomu, co se stalo v Nechanicích a žádá, aby v příští schůzi vlády ministr vnitra podal o nechanickém případě zprávu. Předsednictvo vlády schvaluje tento návrh s tou změnou, že zpráva má být podána v některé z nejbližších schůzí vlády.

Předsednictvo vlády pak přistupuje k projednávání připraveného programu, jehož průběh je zachycen v hospodářské části zápisu.

SÚA, fond ÚPV, schůze 9.7.1947 – soudobý neověřený strojopisný opis, 4 s.

1 Srov. dok. č. 38.

2 Srov. dok. č. 40.

40

1947, 9. červenec, Praha. – Návrh textu pro vystoupení čs. delegáta na pařížské konferenci, přijatý na zasedání předsednictva vlády.

Návrh na řeč československého delegáta J. Noska v Paříži, přijatý na zasedání předsednictva vlády 9. 7. 1947¹

Československá vláda přijala pozvání na tuto konferenci, když se jí dostalo jasného ujištění, že práce ani této konference, ani organizace, kterou pařížská konference ustaví, nevyústí v zásahy do suverénních práv zúčastněných států, zejména pak do jejich hospodářských struktur a případných hospodářských plánů, jakož i do systému jejich bilaterálních hospodářských dohod. Jak je dostatečně známo, má Československo pro svou hospodářskou obnovu dvouletý plán, který má formu zákona, a nemohlo by tudíž připustit, aby tento zákon byl jakýmkoli zásahem narušen. Československá vláda taktéž sjednala postupně s Jugoslávií, Bulharskem a Polskem dlouhodobě široce založené hospodářské dohody, které podle našeho názoru představují nový typ hospodářské spolupráce mezi státy a mohly by být nosnou základnou pro hospodářskou součinnost při rekonstrukci a hospodářském rozvoji Evropy. Tyto dohody ani

v nejmenším nenaruší suverenitu smluvních stran, jsouce svobodným výrazem jejich hospodářských zájmů a představující pozitivní přínos pro jejich hospodářství. V dohodách s Jugoslávií a Bulharskem vzalo Československo na sebe úkol napomáhati industrializaci těchto dvou států, ačkoliv samo je státem industriálním a exportním; učinilo to v přesvědčení, že zvýšením životní úrovně jiných států cestou industrializace zvýší se možnost hospodářské spolupráce mezi státy, a tím i blahobyt celku.

Proto bychom pokládali za zcela pochybné, kdyby se na této konferenci měly objeviti tendence opačného zaměření, tendence, které by popíraly ujištění dané svolávajícími státy. Pokládali jsme za potřebné se o tom zmínit, poněvadž i ve váženém světovém tisku ozvaly se hlasy, které v souvislosti s pracemi této konference nezastřeně žádaly nejen hospodářskou a finanční jednotu Evropy, ale i jakousi „nadstátní politickou kontrolu“.

Druhá obava, která se vyskytla při svolání této konference u všech upřímných přátel míru a světové spolupráce, je vztah dočasné organizace, kterou tato konference má ustaviti, k trvalým institucím Spojených národů. Československá vláda je pevně přesvědčena, že skutečně úspěšná mírová spolupráce mezi národy je za daného stavu možna jedině na základě zásad a v rámci již vytvořených institucí Spojených národů. Proto očekává, že konference bude tomuto problému věnovati plnou svou pozornost.

Konečně Československo jako jeden ze států nejbezprostředněji zainteresovaných na Německu očekává, že tato konference nepodnikne nic, co by v jakékoli formě mohlo prejudikovat rozhodnutí, která učiniti je povolána jedině Rada zahraničních ministrů, resp. jimi svolaná konference spojeneckých států. V žádném případě by však československá vláda nemohla spolupůsobit na tom, aby se Německu dostalo k jeho rekonstrukci výhodnějších podmínek už i v samém začátku anebo vůbec, než zemím, které byly obětí německého útoku.

SÚA, AÚV KSČ, f. 83, sv. 25, inv. j. 310 – soudobý strojopisný opis. 2 s.

1 Tento text přetiskuje s poněkud nepřesnou datací Z. Veselý v c.d., s. 31.

41

1947, 9. červenec, 16,45 hod., Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR čs. vyslanectví ve Vídni. Zpráva o zastoupení ČSR na pařížské konferenci.

Tajné.

[...]a Dřa rozhodnutí vlády budeme zastúpení na konferencii v Paříži veřvyslancem Noskom ako jediným delegátom. Jemu k ruke sú vysielaní znalci pre otázky hospodárske a finančné. Len pro informáciu oznamujeme ich mená: Hajdů, Fiša, Augenthaler, Bystrický za MZV, Klimecký za hospodársku radu, Stanek za plánovací úrad.

Clementis

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd.B 2253|Videň|38 – strojopis textu odeslaného telegramu s kancelářskou poznámkou. 1 s.

a Vynechán odkaz na předchozí spis.

42

1947, 10. červenec, Moskva. – K. Gottwald prezidentovi ČSR, V. Širokému a V. Clementisovi. Zpráva o jednání čs. vládní delegace u J. V. Stalina.

Na vědomí: PV, KPR.

Ihned. Přísně tajné.

Panu prezidentovi,
náměstkovi vlády Širokému,
státnímu tajemníkovi Clementisovi.

Byl jsem přijat dvakrát generalissem Stalinem. Po prvé krátce po příjezdu, po druhé ve 23 hodin. Při druhé návštěvě byli přítomni z čs. strany ještě Masaryk, Drtina, Horák, Heidrich a ze sovětské strany Molotov a Bodrov. Jednalo se o účasti na pařížské konferenci, hlavně. Stalin se nejdříve zmínil o dotazech, které před svými rozhodnutími učinily v Moskvě vlády jihoslovenská, polská a rumunská. Stalin i Molotov neskrývali, že byli překvapeni rozhodnutím čs. vlády přijmout pozvání do Paříže. Zdůraznili, že podle jejich přesvědčení pravým účelem Marshallova námětu a pařížské konference je vytvořit západní blok a izolovat Sovětský svaz vidinou úvěrů, které svolavatelé této konference poskytnuty vůbec být nemohou, a které i kdyby snad v budoucnu mohly být poskytnuty Amerikou, nemohly by zůstat bez závazných vlivů na politickou a hospodářskou nezávislost percipientů. Vzhledem k této situaci by Sovětský svaz považoval naši účast za průlom fronty slovanských států a za čin namířený proti SSSR. Stalin prohlásil, že zde jde o otázku, na níž závisí

naše přátelství s SSSR. V sovětské vládě není nikoho, kdo by pochyboval o našem přátelství k Sovětům, avšak naše účast v Paříži by národům SSSR dokázala skutkem, že jsme se dali zneužít za nástroj proti SSSR, což by ani sovětská veřejnost ani sovětská vláda nesnesly. Proto soudí Stalin, že bychom měli naši účast odvolat. Domnívá se, že bychom to mohli odůvodnit poukazem na to, že se neúčastí ostatních slovanských národů a jiných východoevropských států vytvořila nová situace, při níž by naše účast mohla být snadno namířena proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci.

Svolejte proto ihned všechny dosažitelné členy vlády a seznamte je s obsahem našeho rozhovoru se Stalinem a Molotovem. Považujeme za nezbytné, abyste se usnesli na odvolání naší účasti v Paříži a oznámili je tak, aby bylo oficiálně do čtvrtka odpoledne. Krom toho nám okamžitě telefonicky oznamte své rozhodnutí. Podrobný záznam rozhovoru přivezeme s sebou.

Gottwald, Masaryk, Drtina, Kašpárek

Poznámka odd. B:

Zhotoveno 25 číslovaných exemplářů.

Za správnost opisu: Dr. Štátná (podpis)

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 18561B147 – strojopisný přepis došlého telegramu s ověřovací doložkou a podpisem. 3 s.

43

1947, 10. červenec, Moskva. – Záznam z jednání československé delegace v Moskvě.

Zápis

o návštěvě u generalissima J. V. Stalina 9. července 1947.

Přítomni: Generalissimus J. V. Stalin, ministr zahraničních věcí V. M. Molotov, předseda vlády Kl. Gottwald, ministři J. Masaryk, P. Drtina, velvyslanci: Heidrich, Horák, chargé d'affaires: Bodrov

Úvodem předseda vlády Gottwald řekl, že čl. vládní delegace má na mysli tři otázky, o nichž by si přála pojednat s generalissem Stalinem a s ministrem Molotovem.

Jde 1) o účast na konferenci pařížské,

2) o smlouvu čl.-francouzskou,

3) o jednání hospodářské a obchodní.

1) Účast Československa na pařížské konferenci

Předseda vlády Gottwald uvedl, že jsme na pozvání do Paříže odpověděli sice kladně, ale s četnými závažnými výhradami, které nám dávají možnost volného rozhodování. Vláda ČSR byla rozhodnuta ihned odvolat svého zástupce, kdyby se ukázalo, že toho je třeba. Nyní však nastala nová situace tím, že jsme jediný ze států slovanských a jediný ze států východoevropských vůbec, který pozvání do Paříže přijal. Proto by si vláda ČSR přála znát stanovisko SSSR.

Generalissimus Stalin řekl: Po návratu Molotova z Paříže dostala vláda SSSR zprávu o stanovisku Jugoslávie. Potom podal dotaz Tătărescu. Sovětská vláda z počátku neodpovídala a soudila, že by bylo správnější jít na konferenci a potom, ukáže-li se nutnost, konferenci opustit. Když však došly zprávy velvyslanců SSSR, vytvořil se názor jiný: úvěry, o nichž se mluví v Marshallově plánu, jsou velmi nejisté a ukázalo se, že „pod formulí úvěrů se velmoci pokoušejí vytvořit západní blok a izolovat Sovětský svaz“ (tak řekl generalissimus Stalin doslovně).

Generalissimus Stalin pokračoval: „Francie sama nemá programu o obnově své ekonomiky, je ve svízelné situaci finanční a také Velká Británie je ve velké tísní finanční a zápasí s obtížemi rázu hospodářského, a přece se obě velmoci pokoušejí sestavit program hospodářské obnovy Evropy. Avšak hlavní věřitel jsou USA, poněvadž Francie ani Anglie nemají ani kopějky. Z těchto důvodů se plány pařížské zdály vládě SSSR neseriózními a nyní se vláda SSSR na základě věcných důvodů přesvědčila, že jde vskutku o izolaci SSSR.

Proto vláda SSSR poslala telegramy Tatarescovi, Jugoslávii a Polákům; Poláci z počátku kolísali, ale potom se rozhodli pozvání nepřijmout. Proto byla vláda SSSR překvapena naším rozhodnutím přijmouti pozvání.

Generalissimus Stalin pokračoval: „Pro nás je tato věc 'vopros družby'. Bezprostředních výhod z účasti na konferenci byste neměli. Jistě nechcete 'kulbanyje kredity'“ (t.j. úvěry, které by ohrožovaly naši suverenitu hospodářskou i politickou). Podmínky úvěrové budou jistě špatné, řekl generalissimus Stalin a dodal: „Pokládáme tuto věc za otázku zásadní, na níž závisí naše přátelství s SSSR. Půjdete-li do Paříže, dokážete, že chcete spolupůsobit při akci na izolaci Sovětského svazu. Všechny slovanské státy odmítly, i Albánie se nebála odmítnout, a proto soudíme, že byste měli své rozhodnutí zrušit.“

Ministr Masaryk poukazuje na to, že u nás byla při rozhodování o účasti na pařížské konferenci situace dána všeobecným vědomím, že v surovinách jsme ze 60-80 % odkázáni na západ. Správcové národních podniků nepřestávali říkat ministru Masarykovi, že je třeba jít do Paříže, aby se snad nepropásla nějaká příležitost dostat nějaké úvěry.

Když minulý týden přijela do Prahy polská vládní delegace, ministr Masaryk tázal se spontánně a neoficiálně jednotlivých členů, jak polská vláda rozhodne o účasti Polska na pařížské konferenci. Polští hosté vesměs odpovídali, že Polsko do Paříže půjde a že se tam dá zastupovat při nejmenším svým velvyslancem. Ministr Masaryk prosí, aby z této poznámky nevznikla snad domněnka, že se snad schováváme za své polské přátele. Pokud jde o možnou účast Československa na pařížské konferenci, říkal ministr Masaryk polským hostům, že přijmeme-li francouzsko-britské pozvání k účasti na pařížské konferenci, učiníme to s mnohými výhradami tak, abychom mohli kdykoliv z konference odejít, kdybychom zjistili, že to sovětské vládě není vítané nebo že naděje našeho průmyslu jsou klamné.

Ministr Masaryk v závěru zdůraznil, že všechny politické strany jsou si zajedno v tom, že Československo nesmí podniknout nic, co by bylo proti zájmům Sovětského svazu. Delegace podá ihned do Prahy zprávu, že sovětská vláda považuje přijetí anglo-francouzského pozvání za čin namířený proti ní a ministr Masaryk nepochybuje ani v nejmenším, že československá vláda se podle toho ihned zařídí. Tu ale žádá ministr Masaryk, aby sovětská vláda nám pomohla v naší delikátní situaci. Nedělali jsme si velkých iluzí; snad by se věc dala zařídit tak, že by se jeden den na konferenci šlo a druhý den odešlo.

Potom se generalissimus Stalin znovu vrátil k naší účasti v Paříži a řekl: „Účast na konferenci postaví vás do falešného světla. Je to 'proryv fronta', byl by to úspěch západních velmocí. Švýcarsko a Švédsko ještě kolísají, vaše přijetí jistě by působilo i na jejich rozhodnutí.“

„Víme“, pokračoval generalissimus Stalin, „že jste naši přátelé, ve vládě SSSR není nikoho, kdo by pochyboval o přátelství ČSR k Sovětskému svazu. Ale svou účastí v Paříži byste skutkem osvědčili, že jste se dali zneužít za nástroj proti SSSR. Toho by Sovětský svaz ani vláda nesnesli („ne perevarili by“).

Ministr Drtina nebude opakovat důvody našeho postupu ve věci pařížské konference, které řekl již ministr Masaryk. Zdůrazňuje však, že také strana, do které on patří, by se neúčastnila ničeho, co by v oboru zahraniční politiky se jevilo jako čin namířený proti Sovětskému svazu. Vítá velice tuto příležitost, že to může na tomto místě zdůraznit. Chce, aby se vědělo, že také strana ministra Drtiny bude dělat důsledně takovou politiku, aby k takovým počínům nemohlo dojít. Avšak ministr dr. Drtina prosí, aby generalissimus Stalin a ministr Molotov uvážili jednu věc: hospodářská situace ČSR je jiná, než ostatních slovanských států, kromě Sovětského svazu ovšem, t.j. životní úroveň ČSR závisí především na zahraničním obchodu; a tu bohužel je situace taková, že 60-80 % našeho obchodu závisí na západu.

Generalissimus Stalin poznamenává, že naše obchodní bilance se západem byla pasivní.

Ministr dr. Drtina říká, že je to možné, ale že objem našeho obchodu se západem je velký.

Generalissimus Stalin podotýká, že náš vývoz na západ není tak velký, aby kryl náš dovoz, musíme-li platit valutami.

Předseda vlády Gottwald řekl, že musíme platit valutami a že jich máme málo.

Generalissimus Stalin se zasmál a řekl: „Víme, že valuty máte“, a obrátiv se k ministru Molotovovi řekl s úsměvem: „Řekli si, že mohou dostat úvěry a proto nechtěli opomenout tuto možnost.“

Ministr dr. Drtina žádá, aby generalissimus Stalin pohlížel na situaci u nás pod zorným úhlem obavy, kterou má naše obyvatelstvo, aby totiž odpoutání od západu nemělo za následek všeobecné zchudnutí. To by mělo vážné následky nejen hospodářské, nýbrž i politické. Náš zahraniční obchod se Sovětským svazem, který loni dostoupil značné výše než nad předválečnou výši, letos opět poklesl. Ministr Drtina projevuje naději, že jednání, která se nyní v Moskvě zahajují, tento stav opětlepší.

Pokud jde o naši účast na pařížské konferenci, zařídí se vláda jistě podle toho, co jsme zde zjistili, podotýká ministr dr. Drtina a dodává, co již řekl ministr Masaryk, že vláda o naší účasti v Paříži rozhodla jednohlasně. Nakonec žádá, aby nám sovětská vláda usnadnila východisko ze situace.

Ministr Masaryk prosí, aby generalissimus Stalin prominul, že mluví otevřeně a říká, že potřebujeme v nynější své situaci jakousi náplast, gesto ze strany Sovětů.

Generalissimus Stalin potom přešel na situaci hospodářskou a řekl: „Vaše situace je lepší než situace Francie a Anglie. SSSR je ochoten vám pomáhat ve věcech vašich hospodářských. Uvádím jen některé věci:

- 1) My potřebujeme 'obsadnyje truby' vrtné pro naftová pole. Šlo by o dočádku na 3-4 léta.
- 2) Potřebovali bychom také trub na potrubí pro petrolej.
- 3) Kolejnice pro úzkokolejné dráhy pro lesní průmysl.
- 4) Vagony.
- 5) Elektromotory (neveliké).“

K tomu poznamenal předseda vlády Gottwald: „Vyvážíme na západ lehký průmysl, sklo, porcelán, obuv, textil, atd. Avšak SSSR zatím tyto výrobky nekupuje.“

Generalissimus Stalin: „Můžeme kupovat i tyto výrobky.“ Generalissimus Stalin dodal: „Letošní naše úroda je dobrá. Rozsah našeho území způsobil, že

teprve nyní jasně vidíme situaci. Zemědělský plán byl vyplněn, ano i převýšen. Můžeme pomáhat svým přátelům: Bulharsku, Jugoslávii, Polsku a také vám.“

Na dotaz generalissima Stalina, jaká bude žeu u nás, předseda vlády Gottwald prohlásil, že horší než loni a že bude potřeba opatřit nejméně 300 000 tun pšenice.

Na to generalissimus Stalin odpověděl, že SSSR nám může dát 200 000 tun pšenice, také ječmen a oves. Podotkl, že SSSR by od nás kupoval jetelové semeno. Předseda vlády Gottwald řekl, že bychom mohli dodávat také chmel a cukr. Ministr Masaryk žerterem řekl, že naše pivo je lepší než sovětské. Generalissimus Stalin poznamenal, že jen v Estonsku vaří dobré pivo.

Předseda vlády Gottwald se vrátil k naší účasti v Paříži a žádal generalissima Stalina i ministra Molotova, aby nám usnadnili cestu z obtížné situace.

Generalissimus Stalin řekl: „Mohu vám ukázat odůvodnění, jímž bulharská vláda odmítla účast. Rumuni odmítli bez motivace.“

Poláci odpověděli, že by přijali americké úvěry, ale že by si přáli jednat s USA přímo, bez prostředníků.“

„Pokud jde o vás,“ řekl generalissimus Stalin, „mohli byste oznámit do Paříže toto: v poslední době se ukázalo, že přijetí pozvání by se mohlo vykládat jako rána (‘úder’) proti SSSR zejména proto, že ze slovanských ani ostatních východoevropských států nikdo pozvání nepřijal.“ Generalissimus Stalin dodal: „Soudím, že čím dříve to učiníte, tím lépe.“

2) Smlouva čsl.-francouzská

Generalissimus Stalin řekl: „Četl jsem zápisku pana prezidenta Beneše o uvedené smlouvě. Nabyl jsem dojmu, že prezident Beneš soudí, že SSSR jako by si nepřál vaší smlouvy s Francií. Pravý opak je pravda. Přejeme si smlouvy vaší s Francií, ale přejeme si, aby tato smlouva nebyla horší než vaše smlouvy s SSSR, s Jugoslávií a s Polskem.“

Známe váš návrh, známe i francouzský a shledali jsme, že ve dvou podstatných věcech je francouzský návrh horší než vaše smlouvy s uvedenými státy.

1. Francie vám nezaručuje okamžitou automatickou pomoc. A přece pro ČSR je právě závazek okamžité pomoci nezbytný. Pro SSSR to není tak důležité, my můžeme v případě přepadení ustoupit na sta kilometrů a potom zahájit nástup, ale pro vás znamená již 30 kilometrů nebezpečně mnoho, při malém rozsahu vašeho území. Ve vašich smlouvách s SSSR, Jugoslávií, Polskem klauzule o okamžité pomoci je; proč má být vaše smlouva s Francií horší?

2. Francouzský návrh omezuje pomoc Francie jen pro případ, že byste byli napadeni Německem. Nezaručuje vám však pomoci pro případ, že by vás napadl některý spojenec Německa, satelit. Je přece možné, že by vás napadli

Maďari nebo Rakousko, ale v tom případě by vám Francie nebyla vázána přispět na pomoc. Mějte na paměti, že Francie již jednou nedostala své spojecké povinnosti.

Vláda SSSR nemá úmyslu radit vám, abyste neuzavírali smlouvy s Francií, ale neradí vám uzavírat smlouvu horší než jsou vaše smlouvy s Jugoslávií a Polskem.

Generalissimus Stalin pokračoval: „V naší smlouvě s Anglií (smlouva je na dvacet let, t.j. do r. 1962) je klauzule, že Anglie je nám povinna pomáhat okamžitě a také nejen proti Německu, ale i proti satelitům. Naproti tomu naše smlouva s Francií obsahuje sice klauzuli o okamžité pomoci, ale není tam klauzule o pomoci proti satelitům.“ Generalissimus Stalin dodal: „To jsme opomenuli ve francouzské smlouvě (eto my proževali). Stalo se to tím, že smlouva s Francií nebyla pro nás tak závažná. My jsme smlouvou vlastně chtěli povznést Francii.“

Ministr Masaryk: poukazuje na to, že ještě den před odletem do Moskvy mu francouzský velvyslanec v Praze říkal, že Československo žádá, aby Francie dala více než poskytla SSSR. Velvyslanec Dejean navrhoval, aby výměnou dopisů bylo dohodnuto, že rozšíří-li v budoucnosti Francie své závazky v poměru k SSSR, doznají i vzájemné závazky československo-francouzské automatické rozšíření.

Generalissimus Stalin i ministr Molotov uvedli: ze strany Anglie vyšla iniciativa, aby se sovětsko-britská smlouva o přátelství prodloužila na padesát let. Sovětská vláda je k tomu ochotna, ale žádá, aby se zlepšily některé články, které smlouvu oslabují. Bevin za své návštěvy v Moskvě nenamítal nic proti tomu, ale když se zahájilo jednání, ukázalo se, že britské návrhy vlastně smlouvu podstatně zhoršují. Britský nový návrh chce totiž ze smlouvy odstranit klauzuli o okamžité pomoci i o pomoci proti satelitům Německa. Vláda SSSR rozhodně ovšem trvá na tom, aby smlouva v těchto bodech zůstala nedotčena, a nad to ještě žádá doplnění smlouvy touto klauzulí:

„Obě strany se neúčastní v koaliciích namířených proti jedné ze smluvních stran, ale neúčastní se ani v dejstvích ni meroprijatjich napravlenych prjamo ili kosvenno' proti jedné ze smluvních stran.“ Britská vláda s touto klauzulí nesouhlasí. Z těchto důvodů se zatím v jednání nepokračuje.

Předseda vlády Gottwald se tázal, soudí-li generalissimus Stalin, že by podpis francouzské smlouvy z naší strany mohl nějak působit například na jednání britsko-sovětská. Generalissimus Stalin řekl: „Kdybyste podepsali smlouvu, jistě by to špatně působilo na tato jednání.“

3) Věci hospodářské

V závěru předseda vlády Gottwald promluvil o otázkách hospodářských.

1. V Moskvě je nyní delegace našich odborníků železničních. Podle loňského jednání jsme soudili, že tak řečené „trofejové železnodorožné“ (vagoны) je naším majetkem, ale zjistili jsme, že SSSR pokládá tyto věci za svůj majetek.

Předseda vlády Gottwald žádal, aby nám vláda v SSSR v tomto směru pomohla. Generalissimus Stalin řekl, že by bylo třeba, aby naši delegáti promluvili s ministrem železnic a podali mu podrobnou zprávu o požadavcích československých.

2. Předseda vlády informoval generalissima Stalina o věcech maďarských. Zdůraznil, že Maďaři sabotovali dohodu o transferu a že ji sabotují i nyní, dovolávajíce se toho, že dohodu uzavřel Gyöngyösi. Generalissimus Stalin řekl, že je nyní v Maďarsku lepší vláda, ale předseda vlády Gottwald odpověděl, že i tato vláda sabotuje dohodu o transferu. Poznamenal, že to uvádí jen pro informaci generalissima Stalina.

3. Předseda vlády Gottwald se dále zmínil o našich internovaných a o rodinách Svobodových vojáků. Generalissimus Stalin řekl, že je třeba, aby se zprávkou upozornilo na tyto věci.

Návštěva skončila v 24.30 hod.

SÚA, AÚV KSC, f. 03/10, sv. 3, inv. j. 12 – neověřený strojopisný opis záznamu z jednání. 10 s.

44

1947, 10. červenec, 8,00 hod., Praha. – V. Clementis čs. velvyslancům v Londýně a v Paříži. Pravděpodobná změna stanoviska československé vlády k účasti na pařížské konferenci.

Tajné. Ihned.

Kratochvílovi a Noskovi.

V důsledku situace, jaká se vytvořila odmítnutím účasti všech našich spojenců na pařížské konferenci, bude se naše vláda dnes znovu zabývat naší účastí. Změna stanoviska pravděpodobná. Zatím jen pro Tebe. Definitivní informaci po ministerské radě.

Clementis

Telefonem nadiktováno z příkazu p. stát. taj. Clementise jeho osobním taj. dr. Ruppeltem. Přijala Černá.

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2257-58 – strojopis textu odeslaného telegramu s kancelářskou poznámkou. 1 s.

45

1947, 10. červenec, 17,30 hod., Moskva. – Čs. velvyslanectví v Moskvě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Výměna telegramů mezi čs. delegací v Moskvě a MZV ČSR o průběhu jednání čs. vlády.

Záznam.

Dne 10. července t.r. v 17,30 hod. telefonicky dává p. Šimandl z radioústředny na vědomí telegram in claris z Moskvy tohoto znění:

„Telefonické spojení nefunguje, telegrafujte ihned podrobnou zprávu o usnesení vlády a sdělte text komuniké a notifikace velvyslancům. Gottwald – Masaryk – Kašpárek.“

Ihned bylo telefonicky požádáno oddělení B, aby dalo ještě při právě běžící relaci Moskvě jako odpověď tuto depeši:

Velvyslanectví ČSR Moskva

Pro delegaci. Vláda dosud zasedá. Rozhodnutí sdělíme neprodleně.

Žourek

Sdělení pro odd. B:

Znění depeše bylo telefonicky nadiktováno p. majoru Plonerovi.

Vláda se dosud radí o textu komuniké pro veřejnost. Vzhledem k tomuto zdržení, které v době zašifrování depeše nebylo předvídáno, bylo odevzdání výše uvedené nóty odloženo na dobu mezi 21. a 22 hod. zdejšího času. Oznámíme, jakmile nóty budou odevzdány, a sdělíme zároveň text komuniké in claris.

10.7.47. 20,45

cl.

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. od. B 2265/Moskva 243 – strojopisný přepis přijatého telegramu a textu odeslaného telegramu s kancelářskou poznámkou a podpisem zpracovatele na průvodním spisovém listu. 2 s.

46

1947, 10. červenec, 18,30 hod., Londýn. – Čs. velvyslanec v Londýně V. Clementisovi. Obavy britské vlády z možných požadavků čs. delegace na pařížské konferenci.

Došlo: 10.7.47 v 18,50 h.

Referent: Dr. Šťastná, 10.7.47 v 19,30 h.

Ihned.

Pro pana státního tajemníka dr. Clementise

Velvyslanectví se dozvědělo z důvěryhodného pramene, že Bevin není nadšen přítomností československé delegace v Paříži. Obává se, že československá delegace by mohla postavit v průběhu jednání požadavek, aby hospodářská rekonstrukce států sousedících s Německem měla přednost před rekonstrukcí Německa, zvláště v Poruří. Bevin se obává, že v tom případě francouzská vláda by se dostala do veleobtěžné situace, neboť za předpokladu, že věci by byla dána publicita, francouzské veřejné mínění by nesneslo, aby francouzská vláda takový československý požadavek nepodporovala. Přijetí tohoto požadavku je zcela vyloučené, ježto Američané řekli jasně, že rychlé vybudování průmyslu v Poruří, zvláště ocelářského, chemického a obnovení uhelných dolů je nezbytnou podmínkou celé věci. Mezi britskou a USA vládou je dohoda o praktickém provádění Marshallova plánu. Má být zřízen jeden nebo několik Boardů podobně jako za války, kdy tyto Boardy rozdělovaly produkty mezi jednotlivé státy. Tento Board byl za války trojčlenný, americko-kanadsko-britský a stejně tak Board, který bude rozdělovat produkty států, které se přihlásily k Marshallovu plánu, bude rovněž trojčlenný a bude tvořen Anglií, Francií a USA.

Z toho plyne, že státy, které se přihlásily k účasti na hospodářské účasti Evropy, mají sdělit, čím mohou k rekonstrukci přispět a jaké jsou jejich požadavky pro vlastní rekonstrukci, ale nebudou, s výjimkou tří jmenovaných států, mít vliv na skutečné rozdělování. Bez splnění této podmínky není naděje, že by USA kongres pomoc Evropě odhlasoval.

Britská vláda má velký zájem, aby jednání o Marshallově plánu proběhlo hladce a rychle, ježto jejich dolarová zásoba je téměř vyčerpána. Bevin bude se pokoušet, aby celá věc byla realizována před koncem roku. Z USA mu ale nebyla dána velká naděje, že by plán mohl být uskutečněn tak rychle. Jestli Marshallův plán ztroskotá, nebo nebude uskutečněn nejpozději v březnu 1948, přestává britskou vládu zajímat a tato se bude ucházet o druhou půjčku v USA. V této souvislosti je ale obava, že rozhodnutí požádat USA o novou půjčku, povede k rozbití dnešní britské vlády. Odpor proti druhé půjčce z USA by byl velmi silný. Jednak mezi levým křídlem Labour Party (ve vládě je proti ní Bevin, Shinwell, Strachey), jednak u křídla konzervativní strany, které chce sledovat politiku říšských preferencí a v důsledku toho by muselo dojít k vytvoření koaliční vlády, v níž by byli Attlee, Morrison, Dalton, Bevin, Eden, Macmillan, Stanley.

Navrhují, aby vláda nezvrátila usnesení o účasti v Paříži, abychom tam šli a hájili stanovisko, jehož se Bevin obává, t.j., že jako sousedé Německa a oběti jeho agrese pokládáme za naprosto nutné, aby rekonstrukce států Německem poškozených měla přednost před rekonstrukcí Německa.

Podle pověstí chtějí Američané zvýšit výrobu oceli v Poruří na 13 milionů tun ročně. Německý průmysl by byl financován soukromým americkým kapitálem a formálně řízen německými trustees. Bevin se bojí, že toto bude nepřijatelné Francii.

Navrhují, aby náš ev. odchod z Paříže byl motivován, mezi jiným, poukazem na ztroskotání jednání o kompenzace v Anglii, což musíme interpretovat jako neochotu politicky uznat naše znárodnění.

Kratochvíl

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1865/B/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s úpravami (proškrtnáním jako podklad pro jinou písemnost). 2 s.

47

1947, 10. červenec, 18,00, Paříž. – Čs. velvyslanec v Paříži předsednictvu vlády ČSR. Informace ministra výživy V. Majera o nepříznivých důsledcích eventuální změny rozhodnutí o čs. účasti na pařížské konferenci.

Došlo: 10.7.47 v 19 h.

Referent: Ploner, 10.7.47 v 19,45 h.

Předsednictvu vlády od p. ministra Majera.

Po oznámení, že Polsko stejně jako Bulharsko, Rumunsko a Jugoslávie nepřijalo anglo-francouzské pozvání na konferenci evropské hospodářské spolupráce svolané do Paříže na 12. červenec, je v Paříži s velkým zájmem očekáváno, co učiní Československo, které již před tím oficiálně oznámilo, že se konference zúčastní. Se zřetelem k tomu, že Československo již účast oznámilo (bylo to velmi výrazně komentováno tiskem), domnívám se, že nyní by bylo velmi těžké toto rozhodnutí měnit, jiné rozhodnutí by nutně působilo krajně nepříznivě pro nás. Delegace musí ovšem dostat včas přesné instrukce. Majer.

Nosek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1866/B/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 2 s.

1947, 10. červenec, 19,45 hod., Londýn. – Čs. velvyslanec v Londýně V. Clementisovi. Stanovisko E. Bevinu k účasti Československa na pařížské konferenci.

Došlo: 10.7.47 ve 20 h.

Referent: Dr. Šťastná, 10.7.47 ve 20,30 h.

Ihned.

Pro pana státního tajemníka dr. Clementise
Na královské Garden Party mi Bevin právě vyjádřil svou radost nad účastí Československa v Paříži a naději, že rozhodnutí nebude změněno. Požádal mne, ježto oficiálně tak nemůže učinit, abych poděkoval prezidentovi za toto rozhodnutí vlády. Soudím, že toto také mluví proti náhlému odvolání naší účasti, které by bylo uváděno v souvislost s jednáním v Moskvě. Na rozboru situace a mém návrhu dalšího postupu, jak podán v mém čísle 1940¹, se nic nemění.

Kratochvíl

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 18671B147 – strojopisný přepis došlého telegramu s parafoú zpracovatele. 1 s.

1 Zde dok. č. 46.

1947, 10. červenec, 12,00-20,50 hod., Praha. – Zápis z 96. mimořádné a tajné schůze vlády ČSR.

Zápis 96. (mimořádné a tajné) schůze vlády, konané dne 10. července 1947 o 12. hodině v budově úřadu předsednictva vlády

Přítomni a omluveni podle prezenční listiny. Z úředníků byli přítomni s. š. B. Červíček, dr. V. Bernásek a dr. F. Plachý.

Úřadující náměstek předsedy vlády V. Široký zahajuje schůzi ve 12.55 hod. a sděluje, že schůze byla svolána na žádost předsedy vlády Kl. Gottwalda, který požádal dnes v časných ranních hodinách, aby vláda rozhodla o odvolání účasti Československé republiky na pařížské konferenci o Marshallově plánu. Prohlašuje zároveň schůzi za tajnou.

Pozvání na pařížskou konferenci o Marshallově plánu

Náměstek předsedy vlády V. Široký žádá státního tajemníka v ministerstvu zahraničních věcí, aby podal vládě o věci zprávu.

Státní tajemník dr. V. Clementis sděluje, že v časných ranních hodinách byla z Moskvy avizována naléhavá depeše naší delegace, která později o 7. hodině došla do ministerstva zahraničních věcí a která je podepsána předsedou vlády Kl. Gottwaldem, ministrem zahraničních věcí J. Masarykem a ministrem spravedlnosti dr. P. Drtinou. Bylo předem výslovně zdůrazněno, že je souhlasným projevem všech tří členů delegace. Státní tajemník čte tuto depeši, jejíž text tvoří přílohu A tohoto zápisu. Dodává k depeši, že ihned po jejím přečtení požádal souhlasně s úřadujícím náměstkem vlády V. Širokým o přijetí u prezidenta republiky v Sezimově Ústí. Zde hovořili s prezidentem republiky o věci, při čemž je prezident republiky zplnomocnil, aby prohlásili ve vládě, že po tomto jasném stanovisku Sovětského svazu nepodléhá vůbec diskusi otázka, zda má vláda účast na pařížské konferenci odvolati či neodvolati. Je zcela jasné, že je třeba účast na konferenci odvolati. Státní tajemník navrhuje, aby ho vláda zmocnila, aby dnes ve 14.30 hod., na kteroužto hodinu pozval velvyslanec Nicholse a Dejeana do Sezimova Ústí, odevzdal každému z nich nótu tohoto znění:

„Pane velvyslanče, navazuje na nótu ze dne 7. července 1947, č. 144836/A/47, kterou Vám pan ministr zahraničních věcí oznámil usnesení předsednictva československé vlády o účasti Československé republiky na pařížské konferenci pro evropskou hospodářskou součinnost, kladu si za čest oznámiti Vám toto:

Skutečnost, že řada států, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích, jakož i téměř všechny státy střední a východní Evropy se pařížské konference neúčastní, vytvořila novou situaci, která vedla československou vládu k tomu, aby se touto otázkou znovu zabývala ve schůzi konané dnešního dne, aby revidovala své původní usnesení a rozhodla, že se Československo zmíněné konference neúčastní.

Račte přijmouti, pane velvyslanče, ujištění mé nejhlubší úcty.“

Státní tajemník považuje za nutné, aby dodal ještě toto vysvětlení: Pro nemoc neúčastnil se v pátek dne 4. července 1947 schůze vlády, v níž bylo zásadně usneseno přijmouti pozvání britské a francouzské vlády k účasti na pařížské konferenci. Byl přítomen jenom jednání předsednictva vlády v pondělí dne 7. července 1947. Dal tehdy v úvahu, zda mají býti velvyslanci britský

a francouzský vyrozumění o rozhodnutí naší vlády ihned, či zda se má vyčkati do posledního dne, stanoveného pro rozhodnutí o účasti na konferenci, t.j. do 9. července 1947. Očekával, že předseda vlády bude v té době již v Moskvě a budeme již informováni o stanovisku Sovětského svazu k účasti naší republiky na konferenci. Předsednictvo vlády rozhodlo však, že se mají velvyslanci vyrozumět o naší účasti na pařížské konferenci ihned. Vzhledem k tomuto rozhodnutí připravil text řeči pro našeho velvyslance v Paříži, v níž chtěl ve třech bodech formulovati naše výhrady, za jakých se konference zúčastníme. Zejména mělo být zdůrazněno, že eventuelní účast Německa na konferenci by znamenala náš odchod z konference. Státní tajemník podotýká, že nenasvědčuje nic tomu, že by takovéto naší žádosti mohlo být vyhověno. Depeše z Moskvy řeší tuto nepřijemnou situaci, do níž bychom se dostali jako izolovaný účastník konference. Státní tajemník poukazuje na komentáře cizích novin a vyslovuje přesvědčení, že svoji účastí na konferenci bychom se postavili proti našim spojencům. Uznává ovšem, že se dostáváme do nepříjemné situace tím, že dodatečně odvoláváme svoji účast na konferenci. Státní tajemník prosí, aby vláda se usnesla jednomyslně podle návrhu oznámeného předsedou vlády, s nímž souhlasí také prezident republiky. Naše delegace v Moskvě čeká na odpověď vlády ještě dnes odpoledne.

Náměstek předsedy vlády V. Široký žádá přítomné členy vlády, aby sdělili ve věci své stanovisko.

Ministr prof. dr. J. Stránský činí nejprve dotaz, na kterou hodinu byli pozváni britský a francouzský velvyslanec. Státní tajemník dr. Vl. Clementis sděluje, že na 1/2 3 hodinu odpoledne. Ministr prof. dr. J. Stránský se táže dále, dokdy přesně odpoledne má být sdělena odpověď naší delegaci do Moskvy. Státní tajemník dr. Vl. Clementis vysvětluje, že žádná přesná hodina nebyla určena, nýbrž že bylo žádáno pouze, aby odpověď byla zaslána odpoledne. Ministr prof. dr. J. Stránský navrhuje, aby schůze byla na krátkou dobu přerušena, aby členové vlády se mohli před rozhodnutím o věci poraditi. K návrhu se připojuje ministr prof. dr. A. Procházka, který sděluje, že nemohl o věci mluvit ani s předsedou strany msgre dr. J. Šrámkem, ani s ministrem k.r. P. Fr. Hálou. Ministr prof. dr. J. Stránský soudí, že odpolednem lze rozumět nepochybně dobu do 20. hodiny, takže by bylo jenom třeba, aby státní tajemník dr. Vl. Clementis oddálil přijetí britského a francouzského velvyslance. Také ministr Ing. J. Kopecký je pro to, aby schůze byla přerušena.

Ministr dr. M. Franek činí dotaz na státního tajemníka dr. Vl. Clementise, které státy se přihlásily závazně jako účastníci pařížské konference a které výslovně účast odmítly. Náměstek V. Široký žádá členy vlády, aby přednesli své dotazy, na které by státní tajemník pak najednou odpověděl. Ministr prof.

dr. J. Stránský přál by si, aby byla zjištěna tato věc: kdo je odpověden za to, že nás v Moskvě obviňují, že jsme vykročili ze slovanské fronty? Táže se, jak je možné, že ani předseda vlády ani ministerstvo zahraničních věcí si nevyžádali před rozhodnutím o naší účasti na pařížské konferenci stanovisko Sovětského svazu. Ministr připomíná, že při návštěvě polské delegace v Praze jsme zjišťovali stanovisko Poláků k účasti na pařížské konferenci. Považuje za nepochopitelné, jak mohlo dojít k nynější situaci. Náměstek předsedy vlády Zd. Fierlinger vysvětluje, že nedorozumění je v tom, že sovětský chargé d'affaires Bodrov asi špatně tlumočil stanovisko sovětské vlády ministru J. Masarykovi. Podotýká, že ve schůzi předsednictva vlády, která se konala dne 7. července 1947, sdělil ministr J. Masaryk obsah nóty, kterou vláda SSSR informovala ministerstvo zahraničních věcí o odchodu SSSR z porady tří zahraničních ministrů v Paříži. Tehdy Bodrov – podle prohlášení ministra J. Masaryka – řekl, že v nótě, kterou odevzdává, není žádné instrukce, aby Československá republika se nezúčastnila pařížské konference o Marshallově plánu. Náměstek předsedy vlády dr. P. Zenkl nepovažuje i po tomto sdělení věc za jasnou. Sám se zmiňuje o jednání vlády ve schůzi, konané v pátek dne 4. července 1947, o účasti na pařížské konferenci. Tehdy se vůbec nemluvalo o nótě M. F. Bodrova. Náměstek Zd. Fierlinger podotýká, že nóta, kterou odevzdal sovětský chargé d'affaires Bodrov, je teprve ze dne 6. července 1947 a že byla odevzdána teprve po zmíněné schůzi vlády. Obsah nóty byl však znám před schůzí předsednictva vlády, konané v pondělí dne 7. července 1947, které se však náměstek dr. P. Zenkl nezúčastnil. Státní tajemník dr. Vl. Clementis podotýká, že nótu odevzdal sovětský chargé d'affaires Bodrov ministru J. Masarykovi v neděli dne 6. července 1947. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká, že vše, co slyšel, nevysvětluje ještě jeho dotaz. Státní tajemník dr. Vl. Clementis chce doplniti údaje náměstka Zd. Fierlingera tím, že při odevzdání nóty sovětské vlády dne 6. července 1947 tážal se ministr J. Masaryk výslovně chargé d'affaires Bodrova, zda nóta obsahuje zmínku o konferenci, která se má konati dne 12. července 1947 v Paříži. Chargé d'affaires Bodrov opakoval třikráte ministru J. Masarykovi, že o účasti na konferenci 12. července 1947 se v nótě nemluví a že v tom směru nemá žádných instrukcí. Jak dodatečně sdělil ministr J. Masaryk státnímu tajemníkovi, nečetl ministr J. Masaryk v přítomnosti Bodrova tuto nótu, když podotkl, že nemá u sebe brýle. Státní tajemník čte tento záznam ministra J. Masaryka o rozmluvě se sovětským chargé d'affaires Bodrovem ze dne 6. července 1947:

„Dnes v 8 hodin ráno dostavil se sovětský chargé d'affaires Bodrov a přinesl aide-mémoire sovětské vlády vysvětlující příčiny odchodu Molotovova z Paříže. Ústně dodal: 'Sovětská vláda vidí v propozici anglo-francouzské ne-

bezpečí vměšování se do vnitřní ekonomie evropských států pomocí dolarů a chce, aby její stanovisko bylo známo jejím spojencům. O účasti na konferenci 12. t.m. se ve spise nemluví a sovětská vláda se k tomu nevyjadřuje. Ne- ní vyloučeno, že pro vás i jiné bude třeba na konferenci jít, ovšem za před- pokladu, že nebude vměšování do vnitřních věcí. To však říkám soukromě.'

[Třikrát]^a opakoval, že o účasti na konferenci 12. t.m. se nemluví a že v tom směru nemá žádných instrukcí.“

Státní tajemník podotýká, že právě tato skutečnost byla rozhodná, že se nevyčkalo do 9. července 1947 se sdělením o účasti Československa na pa- řížské konferenci. Na žádost některých členů vlády, aby byl přečten doslovný text nóty, resp. aide-mémoire sovětské vlády, čte státní tajemník tento text, který je překladem zmíněné nóty.[...]¹

Náměstek V. Široký žádá státního tajemníka dr. Vl. Clementise, aby od- pověděl ještě na dotaz ministra dr. M. Franka o tom, které z evropských států přijaly pozvání na konferenci a které výslovně odmítly. Státní tajemník dr. Vl. Clementis podotýká, že ze států Východní a Střední Evropy se konfe- rence nezúčastní nikdo. Nemá jasno jenom o konečném stanovisku Maďarska. Pokud jde o ostatní státy, přislíbilo účast Norsko podmíněně, t.j. s výhradou, že s účastí bude souhlasit parlament. Švédsko se přihlásilo, za to odmítlo účast Finsko, resp. vydalo zatím alespoň zprávu, že odmítne.

Ministr prof. dr. Zd. Nejedlý konstatuje, že vláda stojí před vážným kon- krétním úkolem. Musí říci ano, nebo ne. Řečník se domnívá, že otázka, kterou položil ministr prof. dr. J. Stránský, t.j. kdo zavinil dnešní situaci, nemá s věcí co dělat. Je známo stanovisko prezidenta republiky. Jemu jako zkušenému státníkovi je situace zcela jasná. Vláda zná také projev předsedy vlády i stano- visko našeho hlavního spojence. Oddalováním rozhodnutí by se podle řečníka situace jenom zhoršila. Vystoupíme-li „pořádně“, pak je to nejlepší výsledek. O vině či nevině může rozhodnouti komise, kterou může vláda určit. Ministr prof. dr. J. Stránský souhlasí s tím, že vláda nemusí zkoumati ihned, kdo zavi- nil dnešní situaci, trvá však na tom, aby schůze byla přerušena, aby se mohl poradit s činiteli své strany. Ministr prof. dr. Zd. Nejedlý poukazuje na to, že snad něco znamená slovo prezidenta republiky. Ministr prof. dr. J. Stránský trvá však přesto na svém návrhu. Ministr Ing. J. Kopecký podotýká, že se v za- stoupení náměstka msgre dr. J. Šrámka zúčastnil schůze předsednictva vlády dne 7. července 1947, v níž byla čtena nóta odevzdaná chargé d'affaires Bod- rovem. Účastníci schůze měli po prohlášení ministra J. Masaryka dojem, že sovětská vláda – alespoň podle soukromého prohlášení chargé d'affaires Bod- rova – nemá zásadních námitek proti naší účasti na konferenci v Paříži. Ze- jména bylo důležité, když Bodrov třikrát opakoval, že o účasti na konferenci

se v nótě sovětské vlády nemluví a že v tom směru nemá žádných instrukcí. Ministr Ing. J. Kopecký se tehdy domníval, že to Bodrov řekl na podkladě in- strukcí sovětské vlády. Ministr informací V. Kopecký je toho názoru, že konec nóty je velmi jasný a že i z celého znění nóty plyne, že Sovětský svaz nedo- poručuje naši účast na pařížské konferenci. Náměstek Zd. Fierlinger považuje za neúčelné diskutovati o tom, co bylo. Stává se v diplomacii, že zástupce cizího státu přinese nótu a dá k ní ústní výklad, při čemž může býti tento vý- klad nesprávně chápán. Ministr J. Masaryk měl po rozhovoru s Bodrovem do- jem, že Československá republika se může pařížské konference zúčastniti. Ji- nak prohlašuje řečník, že souhlasí se stanoviskem, které oznámil z Moskvy předseda vlády. Je to ovšem nepřijemná situace, že nyní odvoláme účast na konferenci. Náměstek dr. P. Zenkl, reaguje na projev ministra prof. dr. Zd. Ne- jedlého, že slovo prezidenta republiky něco znamená, soudí, že je třeba dbáti při projednávání věcí ve schůzích vlády jednotné metody. V poslední schůzi vlády dne 4. července 1947 bylo všem členům vlády známo zcela jasné mínění prezidenta republiky, které se odchylovalo od řešení, s nímž měla projevit vláda souhlas, a přesto se o věci diskutovalo. Nebylo by proto na místě, aby nyní se vláda v opačném případě diskuse zdržela. Náměstek připomíná, že šlo o stanovisko prezidenta republiky v otázce polského konzulátu v Ostravě, kde prezident republiky jenom s ohledem, aby nedesavuoval vládu, udělil exequa- tur polskému konzulu a souhlasil s tím, aby sídlem konzulátu byla Ostrava. Jak se ukázalo, byl při tom prezident republiky mystifikován. Státní tajemník dr. Vl. Clementis chce korigovati poněkud sdělení, které učinil ve schůzi vlády dne 4. července 1947 generální sekretář ministerstva zahraničních věcí velvyslanec Heidrich. Státní tajemník podotýká, že dne 28. června 1945, když nastupoval svůj úřad polský vyslanec v Praze Wierblowski, učinil dotaz, zda dojde k obnovení polského konzulátu v Ostravě. Za tehdejší politické situace nemohlo býti námitek, aby konzulát byl obnoven. Úředník v ministerstvu zahraničních věcí však „z nešikovnosti“ napsal polskému vyslanectví odpo- věď začínající slovy, že „vláda souhlasí“. Je ovšem samozřejmé a také minis- terstvo zahraničních věcí nikdy netvrdilo, že by o této otázce došlo k formál- nímu usnesení vlády. Slovo „vláda souhlasí“ bylo užito jenom v obvyklém smyslu, jedná-li ministr za vládu. Když později nedošlo k dohodě mezi čes- koslovenskou a polskou delegací v Moskvě, prohlásil státní tajemník polské delegaci, že polský konzulát v Ostravě nebude. Teprve po podepsání přátelské smlouvy s Polskem ve Varšavě přišla znovu v úvahu otázka udělení exequatur pro polského konzula. Prezident republiky byl informován, že předseda vlády Kl. Gottwald, ministr J. Masaryk a státní tajemník dr. Vl. Clementis prohlásili ve Varšavě, že souhlasí, aby polský konzulát byl zřízen v Ostravě. Náměstek

dr. P. Zenkl k tomu podotýká, že toto sdělení je pro něho novinkou, neboť o takovémto prohlášení nečetl v protokole o schůzi vlády, v níž bylo referováno o průběhu porad československé delegace ve Varšavě a o výsledku jednání, ani slova. Pokud jde o odvolání naší účasti na pařížské konferenci, prohlašuje náměstek, že se tento krok musí dobře uvážit. Ministr V. Kopecký je pro to, aby vláda bez váhání se ztotožnila se stanoviskem Moskvy. Ministr prof. dr. A. Procházka prohlašuje, že se vytvořila zcela nová situace, o níž se nemohl dosud poradit s vedoucími představiteli své strany.

Ze schůze se vzdaluje náměstek V. Široký, neboť volá telefonicky československá delegace z Moskvy. Schůzi předsedá zatím náměstek dr. P. Zenkl. Státní tajemník dr. Vl. Clementis má dotaz, zda může pozvati britského a francouzského velvyslance alespoň na 16. hodinu, když do 1/2 3 hod. odpoledne patrně vláda o věci ještě nerozhodne. Náměstek dr. P. Zenkl se táže, kam státní tajemník pozval oba velvyslance, t.j. zda do Sezimova Ústí, jak již sdělil, či snad do ministerstva zahraničních věcí. Státní tajemník prohlašuje, že velvyslanci byli pozváni do ministerstva zahraničních věcí a že jeho dřívější prohlášení bylo přeroknutím. Do schůze se vrací náměstek V. Široký a sděluje, že předseda vlády urguje výsledek jednání vlády. Československá delegace v Moskvě očekává odpověď v 16 hodin. Náměstek podotýká ještě, že bude třeba připravit komuniké pro tisk. Náměstek dr. P. Zenkl se dotazuje, zda předseda vlády se zmínil ve svém hovoru o tom, konaly-li se již porady stran naší spojenecké smlouvy s Francií. Náměstek V. Široký podotýká, že předseda vlády neučinil o tomto tématu žádnou zmínku. Ministr. A. Zmrhal je toho názoru, že přerušeni schůze vlády je zbytečné, neboť vláda i po přerušeni může rozhodnouti jenom v jednom smyslu.

Náměstek V. Široký dává hlasovati o tom, zda schůze má býti přerušena, a konstatuje, že většina je pro přerušeni schůze. Náměstek přerušuje schůzi ve 13.50 hod. a oznamuje, že vláda bude pokračovati v jednání ve 14.30 hod.

Náměstek V. Široký zahajuje po přestávce schůzi vlády v 15.50 hod. a uděluje slovo ministru prof. dr. J. Stránskému.

Ministr prof. dr. J. Stránský soudí, že je třeba důkladně uvážit věc. Nejde o to, zda po sovětském vzkazu máme či nemáme konferenci obeslati. Otázkou je jenom, jak se má věc likvidovat a co se má odpovědět velvyslancům. Návrh nóty, který přečetl státní tajemník dr. Vl. Clementis, není ministroví přijatelný. Ministr soudí, že nikdo z řečníků, kteří k věci promluvili, nevycházel z toho, co má býti východiskem. Československá vláda učinila jednomyslné usnesení o účasti na pařížské konferenci za předsednictví svého předsedy Kl. Gottwal-

da. Nyní bylo toto usnesení podrobena ze sovětské strany přísné kritice. Je-li tato kritika správná, pak je třeba, aby se vláda ospravedlnila. Jde o to, učinila-li něco, co by mělo za následek utvoření dvou bloků, z nich pak jednoho protisovětského, čímž by byl izolován Sovětský svaz „vidinou úvěru“. Řečník se domnívá, že toto obvinění je nespravedlivé. Československá vláda nic takového neudělala, a to ze dvou důvodů:

1. Kdyby se Československá republika zúčastnila pařížské konference, pak by spolu s ostatními účastníky nemohla tvořiti protisovětský blok, když o našich vztazích k Sovětskému svazu nemůže býti pochyb, a
2. je obecně známo, že jsme se usnesením obeslati konferenci nechtěli angažovat k nějakým závazkům. Podle průběhu konference mohli jsme se dále rozhodnout.

Ministr pokračuje, že i objektivní správnost toho, co říká, je ověřena dvojím způsobem. Připomíná především rozhovor ministra J. Masaryka s chargé d'affaires Bodrovem o sovětské nótě československé vládě. V tom, že sovětský diplomat projevil mínění, že můžeme obeslati pařížskou konferenci, spatřuje ministr důkaz, že z naší strany nejde o čin protisovětský. Další důkaz pro své tvrzení spatřuje v tom, že k usnesení vlády došlo po odchodu Molotova z Paříže, při čemž nic nebránilo Sovětskému svazu, aby nás upozornil na své stanovisko. Při návštěvě polské delegace v Praze netajili se její členové svým úmyslem zúčastniti se pařížské konference. Dva členové delegace diskutovali dokonce s ministrem dr. H. Ripkou o společném postupu v Paříži. Ministr se domnívá, že když Sovětský svaz dodatečně zaujal k této konferenci jasné stanovisko, měl nás okamžitě vyrozumět. Naše delegace jela do Moskvy především, aby se poradila o uzavření smlouvy s Francií a nikoliv o pařížské konferenci. Ministr soudí, že jsme se octli v nemilé situaci. Vláda oznámila veřejnosti, že vyšle zástupce do Paříže a nyní pod cizím vlivem mění své stanovisko. Při tom Sovětský svaz ujišťoval nedávno světovou veřejnost, že na nikoho nečiní nátlak. Nyní je to tlak, kdyby Sověty spatiovaly v našem postupu jednání proti spojenectví. Ministr žádá, aby se věc likvidovala takovým způsobem, aby bylo zřejmé, že odpovědnost nepadá na nás, jednak za nedůstojný postup, když jsme již oznámili světu účast na pařížské konferenci, jednak za škody, které neúčasti mohou vzniknouti a které se předem nedají zjistit. Řečník připouští, že podezření generalissima Stalina může býti odůvodněno. Proti této možnosti stojí ovšem možnost opačná. Ministr spatřuje v odřeknutí účasti Československé republiky to, že se bourá vyhlídka na možnost dorozumění mezi Západem a Východem. Dnes po prvé se skutečně svět rozestupuje na dva bloky. Řečník nemyslí, že by to mohla býti dobrá politika. Po vzkazu sovětském musíme ovšem postupovati tak, jak se sluší na sovětského spojen-

ce. Ministr doporučuje, abychom se vyjádřili tak, že jsme neučinili, ani nemínili učiniti nic, co by směřovalo proti Sovětskému svazu, a že od původního, svého rozhodnutí ustupujeme jen pod tímto zorným úhlem. Náměstek dr. P. Zenkl sděluje, že vychází z předpokladu, že naše delegace v Moskvě vyložila sovětským činitelům všechny příčiny, které nás vedly k přijetí pozvání na pařížskou konferenci. Tón depeše však přesto v něm budí podezření, zda se tak opravdu stalo. Náměstek prohlašuje, že členové vlády musí si býti vědomi toho, že jsme ve velmi zlé situaci hospodářské a ještě horší nás očekává. Řečník se táže, co se mohlo státi naší účastí na konferenci. Bud' by byly na konferenci zjištěny politické podmínky neslučitelné s naší účastí, pak jsme odešli. Jinak jsme mohli získati. Řečník jest přesvědčen, že úmysl Spojených států amerických „dostati Evropu na nohy“ existuje. Je možné, že výborně dosáhneme splnění dvouletky, avšak další důsledky se ukáží. Náměstek polemizuje s tvrzením státního tajemníka dr. VI. Clementise o jeho sdělení, jak komentují cizí noviny naši přihlášku k pařížské konferenci. Pokud náměstek tyto noviny četl, ani v jednom listě nebyl spatřován v našem rozhodnutí krok namířený proti Sovětskému svazu. „News Chronicle“ naopak spatřuje v našem postupu krok, který umožní spolupráci Sovětského svazu se Západem. Řečník také upozorňuje na to, že Švédsko a Norsko (řečník připouští možnost, že místo Norska snad Dánsko) prohlásily výslovně, že jednají bez jakéhokoliv nátlaku. Polský ministr zahraničních věcí Modzelewski mu na obědě u prezidenta republiky výslovně řekl, že jak Polsko, tak Československo musí udělati vše, aby se konference zúčastnily. Náměstek prohlašuje zcela rozhodně, že nikdo není v československé vládě, kdo by byl proti Sovětskému svazu. Vláda mění nyní své stanovisko a nemá přitom vůbec možnost lidu o tom říci. Mělo by se pamatovat na vnitropolitický aspekt věci. Vláda by měla učiniti usnesení tak, aby nedošlo k dezorientaci našeho veřejného mínění. Řečník nemůže proto souhlasit s textem nóty, který přečetl státní tajemník dr. VI. Clementis.

Náměstek Zd. Fierlinger se domnívá, že nelze vytýkat Sovětskému svazu, že nás neuvědomil včas o svém stanovisku. Chargé d'affaires Bodrov nám nemohl říci „Vy tam nejděte“. Bylo by to bývalo urážlivé. V postupu Bodrova spatřuje naopak opatrnost a takt Sovětského svazu, který sdělil pouze své stanovisko. Nebýti nedorozumění mezi ministrem J. Masarykem a chargé d'affaires Bodrovem, nebyli bychom uvědomili velvyslance Noska, aby nás na konferenci zastupoval. Jde o to, jak se dostati z nynější situace. Tisk bude o tom psáti různě. Řečník připouští, že v mezinárodním tisku budou o tom fantastické věci. Tomuto tisku to ovšem nevymluvíme. Na druhé straně nebude na konferenci zastoupena celá střední Evropa. Řečník se domnívá, že jediná možná cesta je, abychom účast odřekli a prohlásili, že nechceme na konferenci býti

sami. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká k prohlášení náměstka Zd. Fierlingera, že stojí-li na stanovisku, které formuloval, že by se měl napřed zeptati druhých, zda na konferenci půjdou. Náměstek Zd. Fierlinger poukazuje na to, že prezident republiky si přál, dokonce velmi přál, abychom se zúčastnili pařížské konference. Vláda chtěla jeho přání vyhověti. Na jeho přimluvu vláda rozhodla již dne 4. července 1947, že se konference zúčastníme. Poláci, pokud jde o účast na konferenci, byli zprvu téhož názoru jako my. Později při jednání se Sověty změnili patrně své stanovisko, resp. si s nimi lépe rozuměli. Měli však původně úmysl do Paříže jet. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká ovšem, že v době, kdy se Poláci vyjádřili o tom, že chtějí do Paříže, byl Molotov ještě v Paříži. Náměstek Zd. Fierlinger však soudí, že Modzelewski, který patrně obdržel tutěž nótu jako my, ji lépe pochopil. Náměstek dr. P. Zenkl se táže náměstka Zd. Fierlingera, zda mluvil o věci s předsedou vlády Kl. Gottwaldem před jeho odletem do Moskvy. Náměstek Zd. Fierlinger podotýká, že o věci mluvil s ním naposledy v předsednictvu vlády. Uvádí dále, že přáním světového tisku je oddělit Sovětský svaz od ostatního světa. Světový tisk referuje nesprávně o tom, jaký byl průběh konference tří zahraničních ministrů v Paříži. Zahraniční ministři britský i francouzský nechali 6 dní seděti Molotova bez informací. Řečník tvrdí, že světový tisk spatřoval v naší přihlášce k pařížské konferenci první trhlinu spojení Československé republiky se Sovětským svazem. Vyslovoval nepochybně své „zbožné přání“. Řečník se odvolává na své zkušenosti diplomata a opakuje, že je úmyslem světového tisku „poštvti“ veřejné mínění proti Sovětskému svazu. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká, že tvrzení náměstka Zd. Fierlingera je vybudováno na tezi, že francouzský a britský zahraniční ministři nesdělili něco Molotovovi, co sami věděli. Tato teze nemusí ovšem býti správná.

Náměstek Zd. Fierlinger vyslovuje názor, že americký kongres s většinou „republikánů“ by nikdy neschválil plán, jehož účastníkem by byl také Sovětský svaz. „Demokratická“ administrativa v USA je si jista, že peníze od kongresu nedostane. Prezident Truman nemá možnost prosaditi v kongresu půjčku Evropě, zúčastní-li se jednání také Sovětský svaz. Jde tedy o neupřímný postup západních velmocí vůči Sovětskému svazu.

Státní tajemník dr. VI. Clementis má dojem, že ministr prof. dr. J. Stránský nebyl dosti správně interpretoval vzkaz naší delegace z Moskvy. Podotýká, že stanovisko Stalinovo a Molotovovo se nevztahuje na to, že jsme se přihlásili, nýbrž na to, kdybychom [setrvali]^a přesto, že ostatní slovanské státy se konference nezúčastní. Státní tajemník poukazuje dále, že v komuniké o schůzi předsednictva vlády ze dne 7. července 1947 se pravilo, že československá vláda si musí rezervovat po nových informacích další postup. Řečník se do-

mnívá, že vývody jak ministra prof. dr. J. Stránského, tak i náměstka dr. P. Zenkla se potírají. Neměníme své stanovisko bez důvodů. Je jasné, že k původnímu našemu stanovisku vedla jednak interpretace Bodrovova rozhovoru s ministrem J. Masarykem, jednak úmysl Poláků jeti do Paříže. Ještě v pondělí dne 7. července 1947 byl dojem, že Poláci se konference zúčastní. Nyní jsou zde nové okolnosti a na ně se také odvoláváme. Velmi závažnou skutečností je, že nemůžeme státi v Paříži izolovaně. Naše pozice by byla zlá. To, že bychom byli v Paříži přítomni, by naopak nemohlo změnit charakter konference. Řečník vyslovuje názor, že nikdy nebylo již napřed rozhodnuto o věci tak, jako nyní v Paříži. Řečník nesouhlasí s náměstkem dr. P. Zenklem, že neudáváme věcné důvody. Tvrdí, že naopak objektivně konstatujeme v návrhu nóty skutkový stav. Souhlasil by ovšem s tím, aby nóta byla doplněna myšlenkou, že naše účast na konferenci by byla vykládána jako politika namířená proti sovětskému spojenci. Státní tajemník se domnívá, že podkladem diskuse by mohl býti návrh komuniké, který pro tisk připravil. Čte tento svůj návrh:

„Úřadující náměstek předsedy vlády V. Široký a státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí dr. VI. Clementis byli přijati dne 10. července 1947 dopoledne panem prezidentem republiky na jeho letním sídle v Sezimově Ústí.

Odpoledne konala se mimořádná schůze vlády, která se zabývala účastí Československa na pařížské konferenci o Marshallově podnětu. Vzhledem k nové situaci, vytvořené tím, že pozvání zúčastnit se této konference nevyhověla řada států, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích, zejména všechny státy slovanské a jiné státy střední a východní Evropy, vláda rozhodla, že se této konference nezúčastní.

Státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí dr. VI. Clementis přijal v 16.30 hod. francouzského velvyslance Dejeana a britského chargé d'affaires a.i. a informoval je o tomto rozhodnutí československé vlády.“

Náměstek dr. P. Zenkl nesouhlasí ani s navrženým komuniké a čte nejprve tuto první variantu svého návrhu zprávy pro tisk:

„Československá vláda, usnávajíc se o své účasti na pařížské konferenci pro evropskou hospodářskou součinnost, vycházela z přesvědčení, že je jejím cílem dopomoci k hospodářské restauraci Evropy a že účast v pomocných akcích nebude se v žádném směru dotýkat dosud uzavřených hospodářských smluv, ani plné státní politické nezávislosti zúčastněných států. Vycházela dále z předpokladu, že by její účast na této konferenci byla také v plném souladu se společnými zájmy států, se kterými má hospodářské a politické dohody, a že s její účastí budou souhlasiti. V tomto domnění byla utvrzena míněním, i když soukromým, zástupce sovětského velvyslance a prohlášením členů pol-

ské vlády. Zjistivši však nyní, že se tyto státy k účasti na konferenci nepřihlásily, ba že by účast československé vlády byla vykládána za čin nejsoucí v souladu s ujednanými smluvními závazky a s jejich duchem, resp. za čin vůči nim ne přátelský, a nemajíc samozřejmě nejmenšího důvodu vzbudit jakoukoliv pochybu o upřímnosti svého přátelství k SSSR, rozhodla se ve své schůzi dne ... přizpůsobit své stanovisko stanovisku Sovětů a neobeslat pařížské konference.“

Pro případ, že by členové vlády nesouhlasili s tímto komuniké, doporučuje náměstek dr. P. Zenkl k uvážení jiné stručnější znění. Čte tuto druhou variantu:

„Československá vláda, usnávajíc se 4. července 1947 o své účasti na pařížské konferenci pro evropskou hospodářskou spolupráci, vycházela z předpokladu, že tak činí v soulase s míněním i zájmy států, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích.

Zjistivši, že jejich mínění je odlišné, takže se k účasti na konferenci nepřihlásily, ba že by účast Československé republiky byla pokládána za čin nejsoucí v souladu s přátelstvím Československé republiky k jejím spojencům, usnesla se ve své mimořádné schůzi dne 10. července 1947 odvolati své usnesení o účasti ...“

Náměstek podotýká k těmto návrhům, že mu jde o to, abychom jednali jako vláda. Je třeba formulovati stanovisko tak, aby se mohlo komuniké použítí při vyvrácení zpráv světového tisku. Jinak pro nás nemusí býti žádná hanba, měníme-li své stanovisko vzhledem k platným úmluvám.

Náměstek Zd. Fierlinger uvádí, že již vysvětlil, že Sovětský svaz postupoval velmi korektně. Kdybychom přijali návrh komuniké, jak je četl náměstek dr. P. Zenkl, znamenalo by to, že jsme jako „ovečka“ a „házeme vše na hlavu“ Bodrovovi. Řečník spatřuje v obširném rozvádění našich důvodů jenom slabost. Státní tajemník dr. VI. Clementis k tomu dodává, že neví, vůči komu bychom měli vysvětlovat, že jsme nic zlého neudělali. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká, že vůči všem. Náměstek Zd. Fierlinger dodává, že zná Moskvu, kde byl vyslancem. Kdyby v Moskvě četli komuniké, jak je podle prvního návrhu přečetl náměstek dr. P. Zenkl, neručí za to, co by Moskva udělala. Ministr V. Kopecký je toho názoru, že těžiště rozhodnutí bylo v předsednictvu vlády. Ministr má dojem, že se ve vládě chtělo poněkud chytračit. Konkrétní rozhodnutí se přenechalo předsednictvu. Předsednictvo vlády – iritováno různými okolnostmi – se dopustilo chyby. Nyní vidíme, jaká chyba se stala. Náš manévř byl neúspěšný. Řečník je přesvědčen, že zaujetím nového stanoviska udělá vláda jenom ránu do všech pokusů izolovat Sovětský svaz. Pokud jde o pařížskou konferenci, soudí o ní řečník skepticky, vyslovuje však naději, že po jejím neúspěchu se velmoci vrátí na pole solidního vyjednávání. Není

vůbec jisto, jaký je hospodářský význam naší neúčasti na konferenci. Je však jisto, že onen konzervační proces, který u nás je, by byl tím, že bychom setrvali na přihlášce na konferenci, zaražen. Vnitropoliticky by došlo k rozdělení na dvě fronty. Do našeho politického života by byl vnesen nebezpečný chaos, jaký mají západní země. Pařížská konference má jenom přinést hospodářskou pomoc pro Německo. Řečník pochybuje, že by nám to mohlo býti vítáno, objeví-li se Německo znovu na světových trzích. Bude to proti nám. Je velmi správné, zůstaneme-li věrni tomu, co jsme doposud dělali. Řečník vyslovuje subjektivní přesvědčení, abychom byli solidární se Sovětským svazem. Navrhuje proto jednomyslné schválení návrhu na odvolání naší účasti na pařížské konferenci. Je při tom přesvědčen, že se nic nezměnilo na vnitřní linii Československé republiky.

Náměstek Zd. Fierlinger uvádí, že je ex post těžko říkat, co se mělo udělat. Byli jsme na vázkách. Důležitým argumentem bylo stanovisko prezidenta republiky. Ministr J. Masaryk soudil, že v Moskvě buď potvrdí náš postup, nebo zamítnou. Kdybychom však byli čekali, až naše delegace projedná věc se sovětskou vládou v Moskvě, byli bychom se vydávali podezření, že jsme rozhodli „pod diktátem Moskvy“, a to ať tak, či onak. Ministrům J. Masarykovi a dr. P. Drtinovi velmi záleželo na tom, abychom se rozhodli ještě před odletem naší delegace do Moskvy a abychom sdělili ihned své rozhodnutí britské a francouzské vládě. Náměstek J. Ursíny zdůrazňuje, že v páteční schůzi vlády dne 4. července 1947 se uvážila naše účast na pařížské konferenci jednak z hlediska hospodářského, jednak politického. Pokud jde o situaci hospodářskou, je naše situace jiná než Jugoslávie, Bulharska anebo Polska. Jsme převážně průmyslový stát, kdežto tam jde především o státy zemědělské. Politické stanovisko předsednictva vlády se opíralo o projev Bodrovův. Hospodářské stanovisko se ovšem nezměnilo. Změnila se nyní politická situace, která je zásadně nová. Politicky jsme ovšem jednomyslní a bylo by třeba vysvětliti vhodnou formou naše stanovisko veřejnosti domácí i mezinárodní, abychom neutrpěli. Jde jenom o vhodné stylizování stanoviska. Řečník nesdílí pochybnosti náměstka Zd. Fierlingera o Marshallově plánu a soudí, že by prezident Truman a ministr Marshall sotva uvedli v chod akci, kdyby neměli zaručený souhlas kongresu. Řečník v závěru klade ještě důraz na to, abychom vysvětlili Moskvě, že naše usnesení ze 4. července 1947 se stalo bona fide.

Náměstek dr. P. Zenkl by nemohl souhlasit s tím, aby věc byla protokolována v zápise o jedné schůzi vlády jinak, než byl její skutečný průběh ve schůzi vlády dřívější. Jak podle protokolu o schůzi vlády ze dne 4. července 1947, tak podle záznamu, který si dal vyhotoviti o schůzi předsednictva vlády ze dne 7. července 1947, musí trvati na tom, že předsednictvo vlády nejednalo

o tom, zda se zúčastníme pařížské konference, poněvadž tuto otázku již zcela jasně rozhodla vláda. Úkolem předsednictva vlády bylo určití jenom delegaci a dáti jí instrukci. Při jednání ve vládě o otázce účasti Československé republiky na pařížské konferenci nikdo neupozornil, že je zde obava z odchylného stanoviska Sovětského svazu. Řečník se domnívá, že předseda vlády, který krátce před tím mluvil s náměstkem sovětského ministra zahraničních věcí Vyšinským, si ještě před schůzí vlády objasnil stanovisko našeho sovětského spojence. Řečník se zabývá dále stanoviskem náměstka Zd. Fierlingera, pokud jde o Marshallovu nabídku hospodářské pomoci, a nesouhlasí s proneseným podezřením, že nabídka není míněna vážně. Rovněž nesouhlasí s tím, že nabídka nebyla dosti konkretizována. Bylo pozitivně prohlášeno, že mají zůstatí v platnosti dosavadní bilaterální smlouvy atd. I když se řečník nevzdává své víry v poctivost Marshallovu nabídky, prohlašuje, že odvolání účasti na pařížské konferenci je třeba motivovati takto: za prvé, konference se nezúčastní naši spojenci, za druhé, naše účast mohla by se vykládati jako postoj nepřátelský Sovětskému svazu. Odůvodníme-li takto své odřeknutí, nemůže to býti pro nás hanba.

Ministr Ing. J. Kopecký nemůže souhlasit s názorem ministra informací, že jsme udělali chybu. Byli jsme přesvědčeni, že naše účast na pařížské konferenci není v rozporu se spojeneckou smlouvou se Sovětským svazem, ani s našimi závazky. Byli jsme toho mínění, že naše účast nemůže býti nijak namířena proti Sovětům. Při jednání v předsednictvu vlády dne 7. července 1947 byla naopak nadhozena možnost, že naše účast Sovětskému svazu spíše prospěje, budeme-li informováni o tom, co se na konferenci děje. Bylo také nebezpečí, že by se mohly dohodnouti velmoci bez nás. Osobně byl řečník pro to, aby bylo učiněno rozhodnutí před odjezdem naší delegace do Moskvy. Byl přesvědčen, že Moskva dá souhlas. Nyní, když ultimativní formou je změněna situace, je třeba najíti východisko „ve cti“. Ministr A. Zmrhal se domnívá, že formulace nóty, navržená státním tajemníkem dr. Vl. Clementisem, vyhovuje, při čemž v ní říkáme pravdu. Ministr Ing. J. Kopecký je pro to, aby pro komuniké byla zvolena druhá varianta návrhu náměstka dr. P. Zenkla.

Ministr prof. dr. A. Procházka se omlouvá, že přišel teprve před malou chvilkou a nesledoval celou odpolední debatu. Prohlašuje, že snahou naší politiky bylo, aby síly, které vedou k blahobytu a míru, byly podporovány. Snažili jsme se proto podpořiti síly míru i v tomto případě. Sledovali jsme myšlenku, aby svět byl sjednocen. Nyní, když přišla Marshallova nabídka, bylo naší snahou, aby nabídky bylo využito pro blahobyt celého světa. S tímto názorem souhlasila nepochybně celá vláda, když rozhodla pro účast na pařížské konferenci. Řečník prohlašuje, že předmětem diskuse ve schůzi vlády dne 4. červen-

ce 1947 byla otázka, zda nás má zastupovat velvyslanec Nosek, či snad zda má jeti do Paříže činitel politický, po případě více ministrů. Dnes je situace jiná. Je zde velmi ultimativní prohlášení Sovětského svazu, známe již stanovisko prezidenta republiky i jednotné stanovisko naší delegace v Moskvě. Dostáváme se do velmi obtížné situace, kterou budeme těžko vysvětlovat naší veřejnosti. Jsme si však vědomi toho, že jsme sledovali veřejný prospěch. Ministr A. Zmrhal jenom poznamenává, zda ministr prof. dr. A. Procházka snad nelituje, že ztrácíme možnost koupit si nějaké kanony jako Řecko a Turecko. Ministr prof. dr. A. Procházka pokládá za nutné, jen aby ještě podotkl, že pro krátkost času nemohl o věci hovořit ani s předsedou své strany msgre dr. J. Šrámkem, ani s jeho náměstkem konsist. radou P. Fr. Hálou. Jinak vyčká výsledku diskuse.

Státní tajemník dr. VI. Clementis podotýká, že se ve svém výkladu omezil jen na daný stav. Nemluvil vůbec o tom, co jsme mohli a nemohli čekat od pařížské konference. Stojíme před jiným problémem: jak před vlastní i světovou veřejností odůvodnit, že přihlášku ke konferenci odvoláváme. Je ovšem vnitřní naší věcí, jak došlo k rozhodnutí o změně našeho stanoviska. Pokud se náměstek dr. P. Zenkl zmínil o rozhovoru předsedy vlády Kl. Gottwalda s Vyšinským, podotýká státní tajemník, že předseda vlády a s ním ministr J. Masaryk mluvili s Vyšinským v den, kdy Molotov teprve letěl do Paříže. Nemohli tedy v té době již sondovat stanovisko Sovětského svazu k pařížské konferenci, o jejíž nynější formě se ještě nevědělo. Pokud jde o náš poměr k Sovětskému svazu, podotýká státní tajemník toto: spatřuje-li se v prohlášení generalissima Stalina a ministra Molotova výtka, pak je třeba vyžádati si přesnou zprávu předsedy vlády o rozhovoru, k němuž došlo v Moskvě. Státní tajemník jenom konstatuje, že Sovětský svaz nešel proti nám. Ani v nejmenším nekritizoval náš postup, když jsme se přihlásili jako účastníci pařížské konference. Až se vrátí předseda vlády z Moskvy, může vládě zevrubně objasnit celý postup. Tuto otázku by bylo podle řečníka ponechat dalšímu jednání. Nyní jde jen o to, jak formulovati prohlášení. Doporučuje, aby vláda schválila jeho formulaci. Jde o objektivní tón, který navazuje na poslední větu komuniké o schůzi předsednictva vlády ze dne 7. července 1947. Státní tajemník se obává, že formulace, kterou doporučuje náměstek dr. P. Zenkl, by zavdala podnět k zbytečným polemikám v Sovětském svazu i v naší veřejnosti. V nótě i v komuniké, které doporučuje státní tajemník, omezujeme se na objektivní konstatování, při čemž nic nerekriminujeme, ani nikomu nic nevyčítáme. Státní tajemník prosí, aby vláda jednomyslně přijala jeho návrh.

Ministr prof. dr. J. Stránský se domnívá, že státní tajemník dr. VI. Clementis nebere při své formulaci dostatečně zřetel na naše veřejné mínění. Ne-

může stačiti, měníme-li své usnesení jen s ohledem na jiné státy. Pak nejsme samostatným státem. Měníme své stanovisko ne proto, že se druhé státy rozhodly jinak, nýbrž proto, že by druhé, a to spřátelené státy v dosavadním našem postupu spatřovaly krok proti svým zájmům. Ministr dr. M. Franek soudí, že další debata nemá význam. Chce podotknouti jenom to, že předsednictvo vlády rozhodlo o tom, zda se má přihláška k účasti na konferenci podati ihned, či zda se má s ní vyčkati. Teprve nyní v debatě bylo několika řečníky tvrzeno, že od Marshallova plánu nemůžeme nic očekávat. Řečník se obrací na státního tajemníka dr. VI. Clementise s otázkou, zda pro toto své tvrzení má konkrétní materiál. Státní tajemník dr. VI. Clementis odpovídá, že prezident Truman přišel nejprve s doktrinou, že se musí pomáhati státům, které tvoří hráz proti bolševismu. Tuto tezi prezident Truman nikdy neodvolal. O jednání britského a francouzského zahraničního ministra s Molotovem v Paříži prohlašuje, že bylo ze strany ministrů západních velmocí hanebné. Anglický zahraniční ministr jednal před tím, než se odebral do Paříže, s vrchním velitelem okupačních armád v Německu generálem Clayem. Molotovovi nebyly před poradami dány vůbec žádné informace. Celá struktura konference tří zahraničních ministrů byla předtím připravena. Samy anglické časopisy, například Observer a Sunday Times, připustily, že bylo nešikovné chtít zasahovati do suverenity jednotlivých států. Původně Polsko prohlásilo ústy zahraničního ministra Modzelewského, že se zúčastní Marshallova plánu. Je ovšem těžké, aby veřejnost pochopila, že se věc nedá dělat tak, jak se formálně navrhuje. Také my jsme se domnívali, že skončí-li pařížská konference nezdarem, bude lze jednati se Spojenými státy alespoň individuálně. Ministr dr. M. Franek se domnívá, že také tyto okolnosti, o nichž se zmiňuje státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí, se měly uvážit již, když se rozhodovalo o naší účasti na pařížské konferenci ve vládě a v předsednictvu vlády. Státní tajemník dr. VI. Clementis chce ještě dodat, že naléhavým úkolem je dohodnout se o formulaci odvolání naší účasti na konferenci. Subjektivně lze věc formulovati tak, že jiní nešli a nejdeme tudíž ani my. Objektivně pak zněla by formulace: nešli jiní a mohlo by se nám proto vytýkat, že jednáme proti nim. To, že ostatní státy nešly, není primární, hlavní je, že bychom byli na pařížské konferenci osamoceni. Ministr prof. dr. J. Stránský podotýká, že to vše se mělo již uvážit ve schůzi vlády dne 4. července 1947. Státní tajemník dr. VI. Clementis k tomu podotýká, že dne 4. července 1947 jsme mysleli, že půjde Polsko. Náměstek dr. P. Zenkl chce ještě upozorniti na to, že některé státy považují nabídku Marshallovu za upřímnou a vážnou. Vyskytl se ovšem již dříve hlas politika, který prohlásil, že Československá republika svoji nezávislost za žádné dolary neprodá. Náměstek Zd. Fierlinger k tomu podotýká, že on kdysi řekl,

že Československo neprodá svoji svobodu za dolary. Náměstek dr. P. Zenkl pokračuje, že krátce po tomto prohlášení vyhláší vláda jednomyslně, že se konference o americké nabídce zúčastní. Jde ovšem o to, že svoji svobodu nemáme prodat vůbec za nic a nejen jde-li o dolary. Státní tajemník dr. VI. Clementis má k tomu poznámku, že nejde o dolary, poněvadž v řeči, která byla připravena pro našeho delegáta v Paříži, jsme chtěli udělati některé výhrady. Nyní ovšem je věc odbytá. Řečník je přesvědčen, že forma prohlášení, kterou navrhuje, je správná. S ostatním lze vyčkat až do návratu delegace z Moskvy.

Náměstek V. Široký shrnuje výsledek rozpravy a podotýká, že v době, kdy vláda rozhodovala, nebylo ještě známo stanovisko Sovětského svazu k pařížské konferenci a nedošlo ještě k rozhovoru ministra J. Masaryka s chargé d'affaires Bodrovem. Předsednictvo vlády, které konalo schůzi dne 7. července 1947, bylo vázáno rozhodnutím vlády. Jinak rozhodovalo na podkladě některých dokumentů. Šlo především o termín, kdy oznámíme přihlášku ke konferenci. Nyní, kdy jsou známy nové okolnosti, t.j. také stanovisko spojenců, musí vláda rozhodnouti znovu. Jde jenom o dvě otázky: za prvé účast nebo neúčast na konferenci a za druhé znění komuniké. Ministr A. Zmrhal doporučuje, aby vláda revokovala své usnesení ze dne 4. července 1947. Náměstek V. Široký doporučuje tento návrh a dodává, že je třeba jenom vhodně odůvodnit nové stanovisko vlády. Je třeba, aby členové vlády našli společnou platformu. Řečník se domnívá, že spor je o to, zda vláda revokuje své usnesení „pod tlakem“. K této okolnosti pronášejí zároveň své poznámky ministři prof. dr. J. Stránský, V. Kopecký a náměstkyně V. Široká a Zd. Fierlinger. Ministr V. Kopecký je toho názoru, že jeti do Paříže bylo v každém případě choulositivě. Ministr A. Zmrhal žádá, aby vláda již bez debaty rozhodla hlasováním o první otázce, t.j. zda se chceme zúčastnit, či nechceme. Náměstek V. Široký doporučuje za účelem sjednocení stanoviska, aby se utvořila malá komise, jejímiž členy vedle něho by byli náměstkyně předsedy vlády dr. P. Zenkl a Zd. Fierlinger a ministr V. Kopecký. Náměstek dr. P. Zenkl nesouhlasí a prohlašuje, že nevidí ve své formulaci nic závadného. Odmítá jakýkoliv nátlak a žádá, aby vláda učinila svobodné rozhodnutí. Dodává, že byl také jednou ve vládě, když jsme jednali jako vazalský stát. Tehdy z vlády odešel. Ministr J. Ďuriš podotýká, že formulací svého stanoviska nesmíme urážet Sovětský svaz. Náměstek dr. P. Zenkl protestuje energicky proti takovému tvrzení a ohrazuje se proti tomu, aby mu byly předstírány úmysly urážet Sovětský svaz. Je toho názoru, že učiní-li vláda usnesení jednomyslné, nebude v tom veřejnost spatřovati žádný nátlak. Ministr V. Kopecký navrhuje, aby změna stanoviska vlády byla odůvodněna tak, že spojenci se rozhodli jinak, než se původně očekávalo. Náměstek dr. P. Zenkl ještě podotýká, že není přesvědčen, že by kon-

ference nám měla přinést neprospekch. Státní tajemník dr. VI. Clementis se domnívá, že sporná otázka je v komuniké eliminována, takže by komuniké mohlo býti vládou přijato. Náměstek dr. P. Zenkl má ještě poznámku, že nelze srovnávat postavení velmoci jako je Sovětský svaz s naším postavením. Sověty mohou jíti do Paříže kdykoliv, my však nejsme v tak šťastné situaci. Ministr prof. dr. J. Stránský uznává, že velké státy musí v určitých chvílích dělati svoji politiku. Státní tajemník dr. VI. Clementis k tomu dodává, že také my někdy děláme svoji politiku, odchylnou od politiky Sovětů. Zúčastníme se často konferencí, kam Sověty vůbec nevyslaly své zástupce, aniž nám to Sovětský svaz vyčítá. Ministr V. Kopecký doporučuje, aby vláda již odhlasovala, že se účast na pařížské konferenci odvolává. Státní tajemník dr. VI. Clementis činí dotaz, zda se má hlasovati o textu nóty spojencům, či o komuniké pro tisk. Táže se, co je členům vlády přijatelnější. Ministr prof. dr. J. Stránský považuje komuniké za důležitější. Náměstek dr. P. Zenkl je pro to, aby v komuniké byl škrtnut první odstavec, v němž se činí zmínka o přijetí náměstka V. Širokého a státního tajemníka dr. VI. Clementise prezidentem republiky.

Náměstek V. Široký konstatuje, že členové vlády souhlasí jednomyslně se škrtnutím prvního odstavce. Ministr A. Zmrhal doporučuje, aby byla utvořena malá komise pro konečnou stylizaci komuniké. Náměstek Zd. Fierlinger je pro to, aby vláda objasnila ještě některé okolnosti. Nemůže doporučit, aby se vycházelo z návrhu náměstka dr. P. Zenkla, neboť takovýmto prohlášením bychom mezinárodně propadli. Diplomatically by bylo nemožné. Ministr V. Kopecký se připojuje k stanovisku náměstka Zd. Fierlingera. Státní tajemník dr. VI. Clementis upozorňuje na depeši naší delegace z Moskvy, kde generalissimus Stalin sám navrhuje určitou motivaci, s níž souhlasí celá naše delegace. Pokud jde o motivaci, neptal se státní tajemník prezidenta republiky, zda podle jeho názoru stačí motivace uvedená v depeši také pro komuniké a informování naší veřejnosti. Náměstek dr. P. Zenkl se ohrazuje proti tomu, že bychom s jeho formulací „politicky propadli“. Řečník tvrdí, že ve své druhé variantě navrhuje jenom to, co navrhuje sám generalissimus Stalin. Čte při tom příslušný pasus z depeše naší delegace v Moskvě a srovnává jej se svojí formulací. Státní tajemník dr. VI. Clementis se přesto domnívá, že je zásadní rozpor mezi oběma formulacemi. Ministr J. Ďuriš žádá, aby se znova přečetla celá formulace náměstka dr. P. Zenkla. Náměstek dr. P. Zenkl čte znovu svoji formulaci. Ministr V. Kopecký vyslovuje názor, že státní tajemník dr. VI. Clementis podává objektivní formulaci, která není polemická. Náměstek Zd. Fierlinger doporučuje, aby podrobnější komuniké o postupu vlády bylo vydáno až po návratu předsedy vlády z Moskvy. Státní tajemník dr. VI. Clementis se domnívá, že doplnkem komuniké za slovy „střední a východní Evropy“ vlože-

ným obratem „a vzhledem k tomu, že by za této situace naše účast byla vykládána jako akt směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci“ bude překlenuto dosavadní rozdílné stanovisko členů vlády. Náměstek předsedy vlády dr. P. Zenkl prohlašuje, že nemůže ještě souhlasit s tím, aby se provedlo o věci hlasování a žádá, aby schůze byla opětně přerušena za tím účelem, aby se poradil s poslanci své strany. Ministr dr. M. Franek prohlašuje, že souhlasí s odvoláním naší účasti na pařížské konferenci. Na dotaz ministra V. Kopeckého, zda vláda může projevit jednomyslně souhlas s odvoláním této účasti, prohlašuje náměstek dr. P. Zenkl, že nemůže souhlasit s tímto postupem a že navrhuje, aby schůze byla přerušena do 19.30 hod. Doporučuje, aby se vláda pak sešla ve vládní místnosti v budově ústavodárného Národního shromáždění.

Náměstek V. Široký konstatuje, že členové vlády souhlasí s tímto postupem a přerušuje schůzi v 18.25 hod.²

Náměstek V. Široký zahajuje ve 20.15 hodin ve vládní síni v budově ústavodárného Národního shromáždění opětně schůzi vlády a poukazuje na návrh komuniké, který byl rozdělán všem členům vlády. Návrh zní takto:

„Dne 10. července 1947 konala se mimořádná schůze vlády, která se zabývala otázkou účasti Československa na pařížské konferenci o Marshallově podnětu. Vzhledem k nové situaci, vytvořené tím, že pozvání k účasti na této konferenci nevyhověla řada států, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích, zejména všechny státy slovanské a jiné státy střední a východní Evropy, a vzhledem k tomu, že by za této situace naše účast byla vykládána jako akt směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci, vláda jednomyslně rozhodla, že se této konference nezúčastní.“

Státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí dr. V. Clementis přijal v ... hod. britského velvyslance P. Nicholse a francouzského velvyslance M. Dejeana a informoval je o tomto rozhodnutí československé vlády.“

Náměstek V. Široký žádá, aby členové vlády sdělili k návrhu komuniké své stanovisko. Náměstek dr. P. Zenkl se domnívá, že je třeba komuniké stylisticky upravit, zejména je třeba rozdělit jeho druhou větu, která je velmi dlouhá, na několik vět kratších a formulovat přesněji myšlenky. Náměstek J. Ursíny má jenom dotaz, zda v závěru prvního odstavce je správná zmínka o tom, že by šlo o akt směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci. Vysvětluje se, že tento pasus byl převzat z depeše naší delegace v Moskvě. Náměstek J. Ursíny nemá poté k věci připomínek. Na ná-

vrh náměstka dr. P. Zenkla upravuje se stylisticky první odstavec komuniké tak, že se jeho druhá věta rozděluje na věty tři, které mají znít takto: „Bylo zjištěno, že pozvání k účasti na této konferenci nevyhověla řada států, zejména všechny státy slovanské a jiné státy střední a východní Evropy. Konference se tedy nezúčastní státy, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích. Za této situace byla by československá účast vykládána jako akt směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci. Proto vláda jednomyslně rozhodla, že se této konference nezúčastní.“ V první větě se vsunuje ještě před slovo „zabývala“ slovo „znovu“.

Náměstek V. Široký dává hlasovati poté o obou otázkách, t.j., zda se má účast Československa na konferenci v Paříži odvolat, a dále o znění komuniké. Konstatuje jednomyslné přijetí návrhu. Náměstek dr. P. Zenkl považuje za svou povinnost, aby ještě upozornil na to, že jsou záměrně šířeny zprávy v Sovětském svazu, že některé strany Národní fronty Čechů a Slováků nechtějí plnit závazky plynoucí ze spojenecké smlouvy se Sovětským svazem, a náměstek navrhuje, aby pan předseda vlády se při svém jednání v Moskvě ohradil proti těmto zprávám, které se vyskytly jak v tisku, tak i v sovětském rozhlasu. Ministr prof. dr. A. Procházka doporučuje, aby myšlenka míru, kterou československá vláda doposud sledovala, byla i dále pěstována všemi prostředky. Chceme však být se spojeneckým Sovětským svazem v dobách dobrých i zlých. Řečník věří, že myšlenka míru nakonec přece jen zvítězí. Ministr prof. dr. J. Stránský varuje ještě před tím, aby se pokračovalo v dosavadní metodě projednávání závažných věcí. Uvádí, že je nemožné, s jakou povrchností přistupuje vláda k nejvážnějším problémům. Je třeba zakázat slavnosti, cesty a schůze a je třeba najít čas a klid pro vážnou práci vlády. Doporučoval by, aby předsedové politických stran Národní fronty se co nejdříve sešli a projednali všechny naléhavé politické otázky.

Náměstek V. Široký konstatuje dodatečně, že členové vlády souhlasí s návrhem náměstka dr. P. Zenkla a berou na vědomost další učiněné projevy. Náměstek dr. P. Zenkl vyslovuje ještě přání, aby po dobu politických prázdnin byl zastaven všechen teror. Upozorňuje na povážlivý postup ve Sboru národní bezpečnosti, kde byla před několika dny propuštěna bez důvodu řada lidí. Ministr V. Nosek podotýká, že jde jenom o několik osob, které byly svého času přijaty jenom na výpomoc při provádění retribuice. Náměstek dr. P. Zenkl přesto žádá, aby ministr V. Nosek dal ve svém resortu věc objasnit.

Státní tajemník dr. V. Clementis považuje ještě za svou povinnost – aby nic nezamlčel – informovat vládu o tom, že dnes během odpoledne volal z Londýna dvakrát náš velvyslanec Kratochvíl. Žádal, aby s prohlášením vlá-

dy o tom, že odvolává svou účast na konferenci, bylo vyčkáno do doby, než dojde depeše, kterou posílá z Londýna. Státní tajemník vysvětluje, že depeše dosud nedošla a že předem informoval dnes velvyslance Kratochvíla o úmyslu vlády odvolat účast na pařížské konferenci. Podle informací, které státní tajemník obdržel, soudí, že byla jenom potvrzena jeho domněnka, kterou již pronesl v debatě, o aranžování konference proti Sovětskému svazu. Je zcela nesporné, že do plánu má být pojata Německo a že naše přihláška vyvolala u pořadatelů konference rozpaky, protože byla v rozporu s plánem o zapojení Německa do americké pomoci.

Náměstek V. Široký konstatuje, že není dalších dotazů ani návrhů.

Vláda činí toto

Usnesení: Vláda, vyslechnuvši zprávu státního tajemníka v ministerstvu zahraničních věcí o obsahu rozhovoru československé delegace v Moskvě s generalisimem Stalinem a ministrem zahraničních věcí Sovětského svazu Molotovem ve věci účasti Československa na pařížské konferenci o Marshallově plánu a pojednavši o doporučení československé delegace v Moskvě ze dne 10. července 1947, došlém do ministerstva zahraničních věcí pod č. 1856/B/47,³ aby československá účast na pařížské konferenci byla odvolána, se usnáší na návrh státního tajemníka v ministerstvu zahraničních věcí, pozměněný a doplněný návrhy náměstka předsedy vlády dr. P. Zenkla, jednomyslně, že

a) odvolává své usnesení ze dne 4. července 1947 o účasti Československa na zmíněné konferenci (viz list úřadu předsednictva vlády ze dne 7. července 1947, č.j. 1452/taj./47, bod 3/) a ukládá státnímu tajemníku v ministerstvu zahraničních věcí, aby vyrozuměl o tomto rozhodnutí vlády jednak britskou a francouzskou vládu, jednak vládu sovětskou;

b) schvaluje toto komuniké o schůzi vlády:

„Dne 10. července 1947 konala se mimořádná schůze vlády, která se znovu zabývala účastí Československa na pařížské konferenci o Marshallově podnětu. Bylo zjištěno, že pozvání k účasti na této konferenci nevyhověla řada států, zejména všechny státy slovanské a jiné státy střední a východní Evropy. Konference se tedy nezúčastní státy, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích. Za této situace byla by československá účast vykládána jako akt směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci. Proto vláda jednomyslně rozhodla, že se této konference nezúčastní.“

Státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí dr. V. Clementis přijal ve 21.30 hod. britského velvyslance Ph. Nicholse a francouzského velvyslance M. Dejeana a informoval je o tomto rozhodnutí československé vlády.“

c) ukládá svému předsedovi, aby při jednání v Moskvě poukázal na nesprávnost a bezpodstatnost zpráv, které se objevily v sovětském tisku i rozhlasu a podle nichž některé strany Národní fronty Čechů a Slováků neschvalují, aby Československo plnilo své závazky plynoucí ze spojenecké smlouvy se Sovětským svazem;

d) ukládá úřadujícímu náměstkovi předsedy vlády V. Širokému, aby o usneseních pod písm. a) až c) dal vyrozumět neprodleně telefonicky předsedu vlády Kl. Gottwalda v Moskvě.

Provedou: předseda vlády, úřadující náměstek předsedy vlády V. Široký a státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí.

Náměstek předsedy vlády V. Široký končí po té schůzi ve 20.50 hod.

V. Široký (podpis) Zapsal: Dr. Fr. Plachý (podpis)

Příloha č. 1⁴

Příloha č. 2⁵

Příloha č. 3

Pane velvyslance,

Navazuje na nótu ze dne 7. července 1947, čís. 144.836/A/47,⁶ kterou Vám pan ministr zahraničních věcí oznámil usnesení předsednictva československé vlády o účasti Československé republiky na pařížské konferenci pro evropskou hospodářskou součinnost, kladu si za čest oznámit Vám toto:

Skutečnost, že řada států, s nimiž je Československá republika v úzkých hospodářských a politických stycích, spočívajících na smluvních závazcích, jakož i téměř všechny státy střední a východní Evropy se pařížské konference neúčastní, vytvořila novou situaci, která vedla československou vládu k tomu, aby se touto otázkou znovu zabývala ve schůzi konané dnešního dne, na níž revidovala své původní usnesení a rozhodla, že se Československo zmíněné konference nezúčastní.

Račte přijmouti, pane velvyslance, ujištění mé nejhlubší úcty.

1. Jeho Excellence M. Maurice Dejean, mimořádný a zplnomocněný velvyslanec, Praha

2. Jeho Excellence Sir Philip B. B. Nichols K.C.M.G., M.C., mimořádný a zplnomocněný velvyslanec, Praha

Zpráva pro tisk o 96. (mimořádné) schůzi vlády ze dne 10. července 1947⁷

Listina přítomných

[Podepsáni:] Náměstek předsedy vlády Petr Zenkl, náměstek předsedy vlády Ján Ursíny, náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger, náměstek předsedy vlády Viliam Široký, ministr národní obrany Ludvík Svoboda, ministr vnitra Václav Nosek, ministr financí Jaromír Dolanský, ministr školství a osvěty Jaroslav Stránský, ministr informací Václav Kopecký, ministr zemědělství Július Ďuriš, ministr vnitřního obchodu Antonín Zmrhal, ministr techniky Jan Kopecký, ministr sociální péče Zdeněk Nejedlý, ministr zdravotnictví Adolf Procházka, ministr pro sjednocení zákonů Mikuláš Franek, státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí Vladimír Clementis.

[Bez podpisu uvedeni (nepřítomni):] Předseda vlády Klement Gottwald, náměstek předsedy vlády msgre Jan Šrámek, ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, ministr zahraničního obchodu dr. Hubert Ripka, ministr spravedlnosti dr. Prokop Drtina, ministr průmyslu Bohumil Laušman, ministr dopravy dr. Ivan Pietor, ministr pošt kons. rada P. Fr. Hála, ministr výživy Václav Majer, státní tajemník v ministerstvu národní obrany Ján Lichner, předseda nejvyššího účetního kontrolního úřadu dr. Julius Friedmann, generální sekretář Hospodářské rady ing. dr. Edvard Outrata.

SÚA, AÚV KSC, f. 83, sv. 25, inv. j. 310 – strojopisná kopie zápisu ze schůze s podpisy (V. Široký, dr. Plachý). 29 s. + 4 s. přílohy.

1 Viz dok. č. 28.

2 V 18,30 hod., o přestávce mimořádného zasedání vlády, V. Široký telefonoval K. Gottwaldovi do Moskvy text nóty francouzskému a anglickému velvyslanci a text komuniké o schůzi vlády, které jsou totožné s texty nóty a usnesení obsaženými v závěru tohoto dokumentu. Uvedl k tomu, že oba texty byly v p o d s t a t ě dohodnuty, a „že s touto stylizací projevil souhlas zástupci komunističtí, zástupci demokratické strany, sociální demokracie, lidovci. Za národní socialisty projevil s touto stylizací souhlas ministr Stránský, později se připojil také dr. Zenkl, který však žádal přerušeni schůze na jednu hodinu až do osmi hodin, aby mohl svolat předsednictvo své strany. Vláda pokračuje ve svém jednání na schůzi, která byla svolána do parlamentu. S. Široký oznamuje, že s. Gottwalda po schůzi znovu zavolá...“ (Archiv FMZV, neověřený opis nesignovaného záznamu telefonické zprávy.)

3 Viz dok. č. 42.

4 Viz dok. č. 34.

5 Viz dok. č. 40.

6 Viz dok. č. 35.

7 Text komuniké je obsažen v zápisu schůze, zde str. 86.

a V dokumentu podtrženo.

1947, 10. červenec, Praha. – V. Clementis velvyslanectví ČSR v Moskvě. Informace o rozhodnutí čs. vlády nezúčastnit se pařížské konference.

[...] ^a

Vzhledem k nové situaci rozhodla vláda dnes odpoledne, že se Československo pařížské konference nezúčastní. Toto rozhodnutí bylo ihned nato oznámeno velvyslancům britskému a francouzskému nótou tohoto znění:

[...] ^b

Clementis

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B. 2268/Moskva/245 – strojopis odeslaného telegramu (k č. j. 147 088). 1 s.

a Vynechán odkaz na předchozí spis.

b Text nóty je uveden v dokumentu č. 49.

1947, 10. červenec, 19,30 hod., Praha. – V. Clementis čs. velvyslanci ve Washingtonu Slávikovi. Předběžná zpráva o neúčasti ČSR na pařížské konferenci.

Šifra.

Tajné. Ihned. Slávikovi.

V dôsledku situácie, aká sa vytvorila odmietnutím účasti všetkých našich spojencov na pařížsku konferenciu, sa naša vláda dnes znovu zaoberala našou účasťou na nej. V zásade sa už uzniesla, že pařížsku konferenciu neobošle. Zatiaľ len pre teba. Definitívny text komuniké po skončení ministerskej rady.

Clementis

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B. 2270/Wash/118 – strojopis textu odeslaného telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, 10. červenec, 21,30 hod., Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR čs. velvyslanectvím v Londýně a v Paříži. Oznámení o rozhodnutí čs. vlády neúčastnit se pařížské konference.

Zašifrovali: Dr. Šťastná-Ploner 10.7.47 v 22,15 h.

Tajné.

Okolnost, že řada států, s nimiž je Československo poutáno úzkými svazky hospodářskými [pokud se týče]^a politickými, zvláště pak téměř všechny státy

střední a východní Evropy rozhodly se neúčastnit se pařížské konference pro evropskou hospodářskou součinnost, vedla československou vládu k tomu, aby za podstatně změněných okolností se znovu zabývala otázkou čs. účasti na této konferenci.

Na schůzi konané dnešního dne [došla vláda k přesvědčení, že pařížskými poradami nemůže být za dané situace vytvořen podklad k úpravě, která by přispěla k rekonstrukci Evropy jako celku. V důsledku toho musela revidovat vláda]^b revidovala vláda své původní usnesení a rozhodla, že se Československo zmíněné konference nezúčastní. O tomto rozhodnutí vlády byli ihned informováni velvyslanci britský a francouzský a zpravena byla vládní delegace v Moskvě.

Clementis

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2271|Londýn|129, 2272|Paříž|77 – strojopis textu odeslaného telegramu s parařfou zpracovatele. 1 s.

a Zřejmě chyba v přepisu. Správně by mělo být „a politickými“.

b V dokumentu tato část textu škrtnuta.

53

1947, 10. červenec, 18,30 hod., Lublaň. – Čs. velvyslanectví v Bělehradě ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o okolnostech, které vedly jugoslávskou vládu k odmítnutí účasti na konferenci.

Došlo: 11.7.47 v 8,15 h.

Referent: Ploner, 11.7.47 v 9,30 h.

Ihned.

Bebler mi řekl, že vláda dlouho uvažovala, než dala zápornou odpověď na pařížské pozvání. Zásadně pokládá od počátku svolání konference za škodlivé, ale takticky by snad bylo bývalo účelné konference se zúčastnit a aktivně bránit nezávislost malých národů. Tito a Bebler a snad Kardelj byli zpočátku pro účast a delegace už byla sestavena, ale Djilas, zejména Simić byli proti, Tito pak přijal Djilasovo stanovisko. Naši kladnou odpověď zde přijali zatím bez kritiky. Jmenování Noska si však vykládají jako tendenci, že budeme na konferenci vystupovat pasivně, zatímco by bylo třeba vystoupit bojovně na obranu malých národů. Prosím o zprávu o pozadí našeho postupu.

Korbel

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1873|B|47 – strojopisný přepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

54

1947, 11. červenec, 9,30 hod., Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR ministerstvům zahraničí v Ankaře, Bernu, Beogradě, Bukurešti, Varšavě, Budapešti, Berlíně, Bruselu, Haagu, Kodani, Oslo, Římě, Sofii, Stockholmu, Vídni, Helsinkách, Washingtonu, Dublinu. Odvolání čs. účasti na pařížské konferenci.

Ihned. Tajné.

Okolnost, že řada států, s nimiž je Československo poutáno úzkými svazky hospodářskými, [pokud se týče]^a politickými, zvláště pak téměř všechny státy střední a východní Evropy rozhodly se neúčastnit se pařížské konference pro evropskou hospodářskou součinnost, vedla československou vládu k tomu, aby za podstatně změněných okolností se znovu zabývala otázkou čs. účasti na této konferenci.

Na schůzi konané dne 10. t.m. revidovala vláda své původní usnesení a rozhodla, že se Československo zmíněné konference nezúčastní, neboť by za dané situace čs. účast byla vykládána jako akt, směřující proti přátelství se Sovětským svazem a ostatními našimi spojenci. O rozhodnutí čs. vlády byli ihned informováni velvyslanci britský a francouzský a zpravena byla vládní delegace v Moskvě.

Clementis

Archiv FMZV, telegramy odeslané 1947, č. odd. B 2274 - 2291 – strojopis textu odeslaného telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

a Zřejmě chyba v přepisu. Správně by mělo být „a politickými“.

55

1947, 10. červenec, 18,13 hod., Washington. – Čs. velvyslanec ve Washingtonu ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o rozhovoru M. Z. Agronského s J. Masarykem v Moskvě o pařížské konferenci.

Došlo: 11.7.47 v 8,15 h.

Referent: Husenská, 11.7.47 ve 12 h.

Ihned.

Agronský mi sdělil, že hovoril s Masarykem v Moskvě. Pýtal sa ho, prečo sa ČSR rozhodlo zúčastniť sa pařížskej konferencie. Odpoveď ČSR: chce vedieť, čo sa deje, preto ide do Paříža. Na dotaz, či to znamená, že sa ČSR zúčastní jednaní, odpovedal Masaryk, že ano, ale vláda v Prahe sa práve radí o postupe. Na ďalšiu otázku čo vláda rozhodla, Masaryk odpovedal, že pol tretej hodí-

ny nemůže dostať spojenie s Prahou pre technické ťažkosti. Na otázku, či pařížská konferencia môže zabezpečiť mier a hospodársku konsolidáciu, odpoveď, že Masaryk dúfa. Na konečnú otázku Masaryk potvrdil, že politika ČSR je úplne neodvislá. Na to bol rozhovor prerušený. Agronský nezná či preto, že čas uplynul, alebo z iných dôvodov. Rozhovor Agronský použije v rozhlasu.

Slávik

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1870/B147 – strojopisný prepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

56

1947, 12. červenec, 8,42 hod., Ankara. – Čs. zastupitelský úřad v Ankaře ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Negativní ohlas odvolání čs. účasti na pařížské konferenci.

Došlo: 12.7.47 v 11 h.

Referent: Strauchová, 12.7.47 v 12,15 h.

Změna rozhodnutí ve věci Paříže působila zde u většiny diplomatů špatně. Dnes dopoledne si mne pozval americký velvyslanec Wilson a řekl, že je změnou rozhodnutí čs. vlády konsternován. Vidí v tom přímé vměšování se do našich záležitostí ze strany Ruska. Dodal, že odezva v USA bude velmi silná.

Kolowrat

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1890/B147 – strojopisný prepis přijatého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

57

1947, 12. červenec, 12,58 hod., Paříž. – Čs. velvyslanec v Paříži ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Potvrzení stanoviska československé vlády o neúčasti na pařížské konferenci.

Došlo: 12.7.47 v 13,30 h.

Referent: mjr. Ploner, 12.7.47 v 14,15 h.

Ihned.

Poněvadž Bidault byl velmi zaměstnán, navštívil jsem Alphanda a potvrdil mu stanovisko naší vlády, které bylo sděleno Dejeanovi. Alphand na to řekl, že velmi lituje, že ČSR se nezúčastní konference, neboť naší účasti přikládala Francie velkou cenu.

Nosek

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1892/B147 – strojopisný prepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

58

1947, 15. červenec, 15,00 hod., Praha. – Zápis z tajné části 97. (mimořádné) schůze vlády ČSR.

Přítomni a omluveni podle prezenční listiny.

Z úředníků byli přítomni: posl. Ing. M. Reiman, dr. V. Bernásek a zapisovatel dr. Fr. Plachý.

I.

Zpráva předsedy vlády o jednání československé delegace v Moskvě

Předseda vlády Kl. Gottwald sděluje, že československá delegace jednala za svého pobytu v Moskvě ve dnech 9. až 11. července 1947 hlavně o třech otázkách. Za prvé o stanovisku sovětské vlády k účasti Československa na pařížské konferenci, za druhé o stanovisku sovětské vlády k sjednání československo-francouzské smlouvy o vzájemné pomoci a za třetí o uzavření obchodní smlouvy se Sovětským svazem. Pro krátkost času nemohlo býti podrobně projednáno vše, co souvisí s třetí otázkou. Udělalo se však vše, co bylo nutné.

Pokud jde o první otázku, podotýká předseda vlády Kl. Gottwald, že členové vlády jsou o výsledku jednání v Moskvě již částečně informováni z obsahu depeše, kterou zaslala československá delegace ve čtvrtek dne 10. července 1947. Řečník chce jenom dodat, že se při jednání podařilo československé delegaci přesvědčiti generalissima Stalina i ministra zahraničních věcí Sovětského svazu Molotova, že se z naší strany jednalo, pokud jde o přihlášku na pařížskou konferenci, „v dobré vůli“. Zejména bylo zdůrazněno, že přijetí pozvání na tuto konferenci nebylo namířeno proti našim spojencům. Ministr J. Masaryk má věcnou poznámku, zda schůze je tajná. Předseda vlády Kl. Gottwald konstatuje, že se jedná v tajné části schůze. Dodává dále, že revokování usnesení vlády o účasti na pařížské konferenci bylo v Moskvě kvitováno velmi pozitivně. Mělo také reflex na hospodářské jednání. Ze sovětské strany bylo zdůrazněno, že pařížská konference je pokusem o izolaci Sovětského svazu. Náš stát vzhledem ke spojeneckému poměru k Sovětskému svazu se nemohl proto zúčastniti tohoto „podniku“. Podle generalissima Stalina nepřinesla by nám naše účast na konferenci žádné materiální výhody. Předseda vlády soudí, že tato skutečnost se velmi brzy prakticky prokáže. Kdybychom byli setrvali, byl by nás ovšem Západ chvilí chválil, jiná však je otázka, jaké by byly konečné výsledky. Předseda vlády soudí proto, že vláda jednala správně a že budoucnost ukáže, že její krok nebyl chybný.

Pokud jde o sjednání nové spojenecké smlouvy s Francií, sděluje předseda vlády, že prezident republiky formuloval své stanovisko k této smlouvě písemně v dopise pro generalissima Stalina. Předseda vlády odevzdal tento list

generalissimu Stalinovi, který předsedovi vlády dal jako odpověď „poznámky předsedy ministerské rady SSSR J. V. Stalina k dopisu prezidenta Československé republiky dr. E. Beneše o zahraniční politice Československa, který mu byl zaslán prostřednictvím předsedy vlády Československa Klementa Gottwalda“. Poznámky jsou datovány 11. července 1947. [...]a

Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká, že tyto poznámky nemohl ještě předložit panu prezidentu republiky, ježto pan prezident náhle ochuravěl. Dodává ještě, že bližší podrobnosti by mohl členům vlády sdělit ministr J. Masaryk.

Pokud jde o třetí otázku, sděluje předseda vlády Kl. Gottwald, že naše delegace přišla s řadou požadavků, t.j. aby smlouva byla sjednána na pět let, dále aby bylo ujednání o pevných cenách atd. Již v první den, kdy členové delegace jednali se Stalinem, odevzdali mu memorandum a požádali ho, aby působil na sovětskou vládu, aby vyšla našim požadavkům vstříc. Generalissimus Stalin přislíbil svoji pomoc a sdělil, že odevzdá memorandum ministru Mikojanovi. To také skutečně učinil, neboť když druhý den bylo odevzdáváno totéž memorandum ministru Mikojanovi, bylo z rozhovoru s ním patrné, že naše memorandum, které ještě v noci obdržel od generalissima Stalina, již zčásti prostudoval. Pokud jde o podrobnosti o obchodním jednání, podotýká předseda vlády, že příslušné vysvětlení by mohli podati členové obchodní delegace Löbl a Fierlinger, kteří jsou v budově k dispozici. Předseda vlády dodává ještě, že dodávkou pšenice a krmného obilí bude ulehčena také situace ministru výživy V. Majerovi.

Na dotaz předsedy vlády Kl. Gottwalda, zda členové vlády požadují k některým bodům vysvětlení, činí dotaz ministr V. Majer o tom, kdy se skutečně dodávky pšenice a krmného obilí, o nichž byla učiněna zmínka v komuniké o jednání československé delegace se sovětskou vládou. Z novin se dočetl, že se tak stane v roce 1948. Z tohoto časového určení ovšem nplyne, zda bude dodávka uskutečněna již z letošních žní, či teprve ze žní příštího roku. Kdyby šlo o druhý případ, potom by nám tato dodávka mnoho nepomohla, poněvadž potřebujeme výpomoc vzhledem k nedostatečné letošní sklizni. Předseda vlády Kl. Gottwald potvrzuje zcela rozhodně, že jde o dodávku z letošních žní. Letopočet 1948 se octl v komuniké z podnětu naší delegace, ač z rozhovoru plynulo zcela jasně, že má jíti o dodávku z letošní sklizně. Nesdílí proto obavy ministra výživy a dodává, že bližší se ještě dojedná. Soudí, že smlouva se může uzavřít za 4 až 6 týdnů. Pokud jde o podrobnosti, má jíti o smlouvu na 5 let, která vychází vstříc některým našim požadavkům, a to jak co do výše dodávek, tak pokud jde o jejich výběr. Nepůjde jenom o dodávání investičních statků, nýbrž také o dodávky některých statků spotřebních. Pokud jde o dodávky ze strany Sovětů, bude nám poskytnuta hlavně pomoc ve výživě. Předseda

vlády Kl. Gottwald poukazuje na příslušná data, uvedená již ve zmíněném komuniké. Táže se, zda členové vlády si přejí nejprve diskusi všeobecnou a pak podrobnou. Ministr Masaryk podotýká, že čísla, která byla uvedena v komuniké, nejsou ještě úplná. O obchodní smlouvě a její náplni bude se teprve jednat, takže nedoporučuje, aby vláda projednávala podrobnosti, neboť by to bylo předčasné. Předseda vlády Kl. Gottwald nemá proti tomu námitek a rovněž ostatní členové vlády souhlasí. Předseda vlády žádá sám ministry J. Masaryka a dr. P. Drtinu, aby doplnili jeho zprávy svými referáty. Ministr J. Masaryk podotýká, že nemá, co by dodal. Zúčastnil se jednoho hovoru u generalissima Stalina a pak byl u ministra zahraničního obchodu Mikojana. Výsledek jednání u generalissima Stalina je obsažen v depeši, kterou poslala československá delegace. Také ministr dr. P. Drtina podotýká, že nemá rovněž, co by dodal. Neuzavírá se však tomu, aby odpověděl na eventuální konkrétní dotazy.

Náměstek Zd. Fierlinger soudí, že návrh ministra V. Majera je odůvodněn a že by se mělo objasnit, kdy bude uskutečněna dodávka 20 000 vagónů pšenice a 20 000 vagónů krmného obilí. Ministr V. Majer považuje své návrhy za velmi důležité, neboť má obavy, že jde o dodávky ze sklizně 1948. Podotýká, že podle odhadu Státního úřadu statistického bude letošní úroda chlebového obilí na území našeho státu přibližně asi o 1/3 nižší než loňského roku. Loni bylo vykoupeno v českých zemích 93 000 vagónů chlebového obilí, letos potřebujeme v českých zemích nejméně 107 000 vagónů chlebového obilí, které z vlastní sklizně si nemůžeme opatřit. Ministr navrhuje proto, aby vláda uložila ministrům zahraničního obchodu a výživy, aby dali okamžitě vládní delegaci v Moskvě, sjednávající obchodní smlouvu se Sovětským svazem, instrukci, učiniti objednávku 20 000 vagónů chlebového obilí s dodacím termínem nejpozději do 31. prosince 1947 a dále, aby tato delegace ujednala dodávku 20 000 vagónů krmného obilí, po případě jiných krmiv, s dodacím termínem nejpozději do 31. října 1947. Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká, že dodávka, jak již podotkl, je určitě míněna z letošní sklizně. Ministr J. Masaryk potvrzuje toto přesvědčení předsedy vlády sdělením, že byl přítomen jednání u generalissima J. V. Stalina, kde předseda vlády Kl. Gottwald sdělil, že potřebujeme – vzhledem k očekávané slabé letošní sklizni chlebového obilí – 300 000 tun pšenice. Generalissimus J. V. Stalin na to odpověděl předsedovi vlády Kl. Gottwaldovi: „Dáme vám 200 000 tun“. Ministr J. Masaryk soudí proto, že je zcela nepochybné, že jde o dodávku z letošní sklizně. Ministr V. Majer přesto navrhuje, aby vláda schválila zmíněnou instrukci pro naši delegaci v Moskvě. Uvádí, že musíme v každém případě vědět, kdy a kolik obilí dostaneme, abychom podle toho mohli učiniti včas případná jiná opatření. Ministr J. Ďuriš soudí, že v návrhu usnesení by se mělo vyjádřit, aby se členové dele-

gace „snažili“ ujednatí dodávku s příslušným termínem. Ministr J. Masaryk souhlasí s návrhem ministra výživy. Konkretizováním znemožní se také eventuální šeptanda, která by mohla tvrdit: „Kdo ví, kdy to dostaneme!“ Ministr prof. dr. Zd. Nejedlý soudí, že jde o dvě věci. Jednak o termínování dodávky, které považuje za správné a s nímž souhlasí, a za druhé – což nepovažuje za vhodné – ultimativní formu z naší strany, t.j. aby bylo vše dodáno [do konce roku 1947]^b, tedy bez ohledu na to, zda je to ze sovětské strany technicky možné. Předseda vlády Kl. Gottwald je pro to, aby se mluvilo jen o pšenici, ne o chlebovém obilí, poněvadž nám jde především o pšenici a nikoliv o jiné druhy chlebového obilí. Ministr A. Zmrhal soudí, že bychom neměli určití pouze jeden termín, nýbrž alespoň dva. Ministr V. Majer souhlasí s tím, aby jako druhý termín pro dodávku byla určena doba do konce března 1948. Ministr A. Zmrhal je pro to, aby se výslovně žádalo o dodávky ve lhůtách. Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká, že nemá obavy, že dodávky nebudou učiněny včas, a opakuje znovu, že naše delegace dala do komuniké zcela zbytečně rok 1948 asi v souvislosti s tím, že se sjednává obchodní dohoda počínajíc rokem 1948. Generální sekretář Hospodářské rady dr. inž. E. Outrata navrhuje, aby se mluvilo o dodávce uskutečňované „postupně do konce března 1948“. Tím mohl by první termín, t.j. do konce prosince 1947, odpadnouti. Ministr V. Majer nemá proti této úpravě námitek. Náměstek Zd. Fierlinger chce podotknouti k jednání o obchodní smlouvu všeobecně toto: Je třeba, aby z československé strany bylo vše řádně připraveno na plnění smlouvy, kterou sjednáváme. Pokud jde o dosavadní výsledek jednání, soudí náměstek, že nomenklatura je neobyčejně cenná, neboť jde o samé dolarové položky. Upozorňuje zejména na bavlnu, kterou nám Sověty již dříve nabízely. Z původních 20 000 tun bavlny se ovšem tehdy vzalo jenom 6000 tun, neboť u nás se soudilo, že na Západě dostaneme bavlnu lepší a levnější. Náměstek však upozorňuje, že na druhé straně znamená sjednávaná smlouva značné vypětí našeho investičního průmyslu. Očekává ovšem, že dosáhneme také vývozu zboží konzumního, zejména až budou v Sovětském svazu překonány první obtíže, což může být za 3 až 4 roky. Potom bude ze sovětské strany také větší zájem o konzumní zboží. Náš průmysl se bude musit zařídit, aby mohl řádně vyříditi všechny objednávky. Bude třeba namnoze investic, na které dvouletka nepamatuje. Náměstek upozorňuje zejména, že se nyní z mnoha stran požadují naftové roury. Má o ně zájem Sovětský svaz, Rumunsko i jiné státy. My je však vyrábíme značně primitivně a je třeba výrobu zmodernizovat, což bude mít vliv také na cenovou kalkulaci. Nyní pod tlakem dolarového bloku bude rovněž třeba zrevidovati náš investiční program. Je třeba, abychom nejenom dodrželi smlouvu kvantitativně, ale i kvalitou a také v cenách. Jinak řečník soudí,

že jde o investice v mezích našich možností. Pokud jde o jednání v Moskvě, mělo by se již nyní pamatovati na sjednání dodávek tuků ze Sovětského svazu, k nimž by mohlo dojít v letech 1949 nebo 1950. Závěrem podotýká ještě náměstek, že bude třeba uvážiti požadavky našich hutí a oceláren v souvislosti s očekávanými dodávkami do Sovětského svazu.

Náměstek J. Ursíny upozorňuje na možnost, že předpoklady mezinárodního obchodu se změní, a s čím jsme počítali, že možná nedostaneme. Naše delegace v Moskvě by měla na tuto okolnost poukázat a podle toho převzítí dodávky za příslušných předpokladů. Ministr V. Majer se vrací ke svému návrhu, aby vláda uložila ministrům zahraničního obchodu a výživy, aby dali vládní delegaci v Moskvě instrukci stran ujednání dodávky jednak 20 000 vagonů pšenice, jednak 20 000 vagonů krmného obilí, s tím, že bude dodávka v obou případech uskutečněna postupně nejdéle do konce března 1948. Předseda vlády Kl. Gottwald souhlasí a konstatuje souhlas také ostatních členů vlády. Činí však dotaz, kdy se bude moci zúčastniti příslušného jednání v Moskvě ministr zahraničního obchodu dr. H. Ripka. Zdůrazňuje, že jde nyní o nejdůležitější fázi jednání, t.j., kdy je třeba sjednávatí ceny, určití pevné množství dodávek atd. Ministr J. Masaryk sděluje, že podle informace, kterou obdržel od paní Ripkové na recepci u francouzského velvyslance v Praze, bude moci ministr dr. H. Ripka odjeti již tento týden ve čtvrtek nebo v pátek do Moskvy. Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká jenom, že jde o to, aby jednání měl někdo „v ruce“. Je třeba, aby za měsíc, resp. nejdéle 6 neděl, bylo vše dohodnuto. Připouští, že průběhem jednání se objeví ještě některé obtíže. Ze sovětské strany bylo však již závažně prohlášeno, že chtějí žádati dodávky na 5 let napřed. Z našeho seznamu zboží, které jsme nabízeli, odmítli velocipedy, motorová vozidla, rádia, šicí stroje a j., mají však zájem o naftové roury, bagry a jiné investiční statky.

Ministr V. Majer prosí, aby mu byla dovolena ještě malá poznámka. Na základě usnesení vlády zúčastnil se obilní konference v Paříži. Z této konference poslal vládě dvě zprávy. Pokud jde o průběh a výsledek konference, soudí ministr, že můžeme být spokojeni. Na konferenci šlo jenom o odhad letošního sklízně. Schodek, s nímž konference počítá, považuje ministr za nadsazený. Prakticky šlo o to, doporučití vládám některé pokyny, které se u nás již dávno provádějí. V této souvislosti je povinen ještě říci vládě, jak působilo v Paříži rozhodnutí naší vlády, kterým byla odvolána naše účast na konferenci o Marshallově plánu. Toto rozhodnutí působilo krajně nepříznivě. Řečník soudí, že vláda udělala chybu. Za svoji osobu prohlašuje otevřeně, že nesouhlasí se zmíněným usnesením vlády. V Paříži měl ovšem dojem, že kritika nebyla ani tak na účet naší vlády, nýbrž spíše na účet Sovětského svazu. Na obilní konferenci

byli lidé, kteří mají Československo rádi a nejsou nepřáteli SSSR. Ministr soudí, že naše komuniqué o schůzi nebylo dobře uděláno. Působilo v Paříži jako bomba. Celkový dojem byl, že Československá republika se podrobila určitému nátlaku. Ve zprávách se uvádělo, že československá vláda učinila rozhodnutí na základě telefonického rozhovoru s Moskvou. Ministr soudí, že by bylo bývalo lepší, kdybychom na konferenci zůstali. Když Československo již řeklo „a“, mělo vytrvat. Tentokrát mohlo svojí účastí na konferenci přispěti k vyčištění atmosféry a k rozptýlení různých nepravdivých informací o nás. Ministr uvádí, že slyšel hovořit o nás „strašlivé věci“ a že je nestačil vysvětlovat. Dodává, že bylo třeba cítit celou tu atmosféru v Paříži. Byli tam převážně naši přátelé. Přišli, ptali se: „Jak to vlastně je?“ Náladu cítil již před naším rozhodnutím, t.j. když Polsko oznámilo, že se konference nezúčastní. Poslal tehdy již ve čtvrtek vládě telegram, kde informoval o situaci v Paříži. Ministr neví, zda telegram došel včas. Musí znovu opakovat, že v té chvíli jsme udělali chybu. Považuje za svoji povinnost, aby to vládě řekl. Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká, že fakt je tento: Když jsme se přihlásili na pařížskou konferenci, nevěděli jsme, že tam budeme sami. Jinak bychom se byli dotázali předem na stanovisko v Moskvě. Je jasné, že sami jsme do Paříže bez svých spojenců jít nemohli. Řečník se táže přítomných, zda mají v této věci dotazy. Konstatuje, že dotazů není. Předseda vlády čte poté návrh na usnesení vlády o výsledcích jednání československé delegace v Moskvě. Doporučuje vládě, aby se usnesla takto:

„Vláda ve své 97. (mimořádné) schůzi, konané dne 15. července t.r., vyslechla zprávu svého předsedy Klementa Gottwalda, jakož i referáty ministrů J. Masaryka a dr. Drtiny o výsledcích jednání československé vládní delegace se sovětskou vládou ve dnech 9. až 11. července 1947 v Moskvě a usnesla se jednomyslně, vyslovití předsedovi vlády a ostatním členům vládní delegace poděkování za jejich práci a plný souhlas s jejím výsledkem.

Vláda dále pověřila svého předsedu Klementa Gottwalda, aby jejím jménem vyslovil sovětské vládě a jejímu předsedovi generalissimu J. V. Stalinovi poděkování za porozumění a velkorysé rozhodnutí, kterým bylo zahájeno nové údobí v hospodářských a obchodních stycích mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik.“

Ministr dr. P. Drtina podotýká, že za československou stranu národně socialistickou je sám přítomen ve vládě, neboť ostatní členové vlády se omluvili. Je pro něho obtížné, aby sám sobě vyslovoval dík za svoji práci a projevoval souhlas s jejím výsledkem. Jinak nemá námitek a bude hlasovat, aby se tak stalo, pokud jde o druhé dva účastníky delegace. Předseda vlády Kl. Gottwald vysvětluje, že je zvykem, aby každé mezistátní jednání bylo nějak zakončeno.

Ministr J. Masaryk soudí, že stačí, když místo slov „vyslovití předsedovi vlády a ostatním členům vládní delegace poděkování za jejich práci a plný souhlas s jejím výsledkem“ budou pouze slova „vyslovití souhlas s jejím výsledkem“. Předseda vlády Kl. Gottwald podotýká, že je třeba snad říci „vyslovití plný souhlas s výsledkem jednání“.

Předseda vlády Kl. Gottwald konstatuje, že s takovouto úpravou souhlasí jednomyslně všichni členové vlády. Druhý odstavec návrhu zůstává přitom nezměněn.

Vláda činí ve své tajné části toto

1. Usnesení: Vláda, vyslechnuvši zprávu svého předsedy, jakož i doplňující referát ministrů zahraničních věcí a spravedlnosti o výsledcích jednání československé vládní delegace se sovětskou vládou ve dnech 9. až 11. července 1947 v Moskvě, se usnáší po provedené rozpravě jednomyslně, že

a) vyslovuje souhlas s výsledkem jednání této delegace;

b) pověřuje svého předsedu, aby jejím jménem poděkoval sovětské vládě a jejímu předsedovi generalissimu J. V. Stalinovi za porozumění a velkorysé rozhodnutí, kterým bylo zahájeno nové údobí v hospodářských a obchodních stycích mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik;

c) ukládá ministrům zahraničního obchodu a výživy, aby dali neprodleně vládní delegaci v Moskvě, sjednávající obchodní smlouvu se Sovětským svazem, instrukci na sjednání dodávek jednak 20 000 vagónů pšenice, jednak 20 000 vagónů krmného obilí, kteréžto dodávky by se uskutečnily postupně nejdéle do konce března 1948;

d) ukládá ministru zahraničního obchodu, aby i jinak učinil všechna potřebná opatření, aby jednání o novou obchodní smlouvu se Sovětským svazem mohlo být dokončeno nejdéle do 6 týdnů.

Provedou: předseda vlády a ministři zahraničních věcí, zahraničního obchodu a výživy.

Příloha 1:

Poznámky předsedy ministerské rady SSSR J. V. Stalina k dopisu prezidenta Československé republiky dr. E. Beneše o zahraniční politice Československa, který mu byl zaslán prostřednictvím předsedy vlády Československa Klementa Gottwalda.

Z prezidentova dopisu možno souditi, že prezident hodnotí stanovisko Sovětského svazu k smlouvě o vzájemné pomoci mezi Československem a Francií jako stanovisko odmítavé. Nesouhlasím s takovýmto výkladem sověť-

ského stanoviska a pokládám za nutné prohlásiti, že Sovětský svaz je pro uzavření smlouvy o vzájemné pomoci mezi Československem a Francií, neboť takováto smlouva byla by vhodná pro Československo, a to, co je výhodné pro Československo, třeba pokládati za výhodné i pro Sovětský svaz.

Zároveň sovětská vláda soudí, že smlouva Československa s Francií nemá být horší ani slabší než smlouvy, které již Československo uzavřelo se Sovětským svazem, Polskem a Jugoslávií. Základními momenty těchto smluv jsou za prvé vzájemná podpora proti agresí Německa a jeho spojenců a za druhé okamžitá pomoc proti připravované a započaté agresí. Francouzové vylučují oba tyto momenty a tím usilují o zhoršení těch pozic Československa, kterých Československo již dosáhlo ve smlouvách s celou řadou států. Sovětská vláda soudí, že československá vláda nemá souhlasiti s tímto zhoršením pozice Československa a má dosáhnouti na Francii smlouvy, jež by nebyla horší, než jsou smlouvy s SSSR, Jugoslávií a Polskem. Je nepochopitelné, proč Francouzové vylučují formulaci o spojencích Německa ve věci agrese. Což spojenci Německa nebudou pro Československo stejným nebezpečím jako Německo? Stejně tak jest nepochopitelné, proč Francouzové vylučují moment automatické pomoci pro případ agrese ze strany Německa a jeho spojenců. Rusko by mohlo pominouti moment automatické pomoci, neboť má veliké prostory a může v krajním případě dočasně ustupovat 100 až 200 km, očekávajíc pomoci od svých spojenců, avšak Československo, jako malá země, nijak nemůže pominout moment okamžité automatické pomoci, neboť stačí, aby útočník postoupil 40 km s hor^o a Československo se ocitne na pokraji zkázy. Francouzi již jednou zklamali Československo, když šlo o prokázání okamžité pomoci. Nelze připustit, aby Československo si nevzalo z této lekce poučení.

Kromě toho třeba počítati s tím, že bude-li československá vláda souhlasiti se zhoršením svých pozic ve smlouvě s Francií, mohou se spojenci Československa – SSSR, Jugoslávie, Polsko – ocitnouti v nevýhodném postavení ve srovnání s Francií a není vyloučeno, že budou následovati precedentu s Francií. 11. července 1947

Příloha č. 2

[Podle listiny přítomných přítomni: Předseda vlády Klement Gottwald, náměstek předsedy vlády Ján Ursíny, náměstek předsedy vlády Zdeněk Fierlinger, náměstek předsedy vlády Viliam Široký, ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, ministr národní obrany Ludvík Svoboda, ministr vnitra Václav Nosek, ministr financí Jaromír Dolanský, ministr spravedlnosti Prokop Drtina, ministr informací Václav Kopecký, ministr zemědělství Julius Ďuriš, ministr vnitřního obchodu Antonín Zmrhal, ministr techniky Jan Kopecký, ministr

pošt P. Fr. Hála, ministr sociální péče Zdeněk Nejedlý, ministr výživy Václav Majer, ministr pro sjednocení zákonů Mikuláš Franek, státní tajemník v ministerstvu zahraničních věcí Vladimír Clementis, předseda nejvyššího účetního kontrolního úřadu Julius Friedmann, gen. sekretář Hospodářské rady Edward Outrata.

Nepřítomni: Náměstek předsedy vlády Petr Zenkl, náměstek předsedy vlády msgre Jan Šrámek, ministr zahraničního obchodu Hubert Ripka, ministr školství a osvěty Jaroslav Stránský, ministr průmyslu Bohumil Laušman, ministr dopravy Ivan Pietor, ministr zdravotnictví Adolf Procházka, státní tajemník v ministerstvu národní obrany Ján Lichner.]

SÚA, AÚV KSC, f 83, sv. 25, inv. č. 310 – strojopisná kopie zápisu ze schůze s přílohami. 10 + 4 s.

- a Vypuštěno doslovné znění Stalinových poznámek, které K. Gottwald na tomto místě přečetl, neboť je připojeno k tomuto protokolu jako příloha č. 1. Obě znění jsou identická.
- b V dokumentu potvrzeno.
- c Na tomto místě vyslovil Gottwald při čtení textu (viz výše) pochybnost o správnosti překladu a v protokolu je vsunuta poznámka: „Předseda vlády opravuje, zda má býti správně 'z hraničních hor'“.

59

1947, 17. červenec, Sofie. – Čs. velvyslanec v Bulharsku ministerstvu zahraničních věcí ČSR. Zpráva o reakci J. Dimitrova na odvolání čs. účasti na pařížské konferenci.

Došlo: 17.7.47 v 15,50 h.

Referent: Strauchová 17.7.47

Po zprávě o konečném rozhodnutí neúčasti v Paříži jsou Bulhaři spokojeni. Dimitrov mi řekl: „Ve Vašem prvním rozhodnutí nebylo nebezpečí pro slovanickou politiku ani pro Vás. Prvá varianta by byla umožnila kontrolu jednání, případně rozbití, kdyby nevyhovovala podmínkám. Druhé rozhodnutí je lepší, poněvadž jsou páni v Paříži ponecháni sami sobě. Budou cítit svou osamělost a jednotu přátel SSSR.“

Kubka

Archiv FMZV, telegramy došlé 1947, č. 1928/BI/47 – strojopisný přepis došlého telegramu s podpisem zpracovatele. 1 s.

1947, červenec, Praha. – Stanovisko československé vlády k Marshallovu plánu v červnu až červenci 1947 (souhrnná zpráva).

Stanovisko československé vlády k Marshallově plánu v červnu až červenci 1947

I.

Československá vláda zabývala se po první Marshallovou nabídkou hospodářské pomoci Evropě ve svém zasedání dne 24. června 1947 na podkladě referátu státního tajemníka MZV dr. V. Clementise. Rozprava měla jen povšechný a informační charakter, poněvadž v té době nebyly známy ani ty nejpotřebnější konkrétní skutečnosti. Přesto vláda již tehdy vyjádřila souhlas s výrokem ministra zahraničních věcí Masaryka, který se právě nacházel v Norsku na zdvořilostní návštěvě a vyhlásil tam novinářům, že budeme pro tuto akci, bude-li mít za cíl jednotu světa a hlavně celé Evropy, že však budeme proti ní, když jejím cílem má být rozdělování.

Předseda vlády Klement Gottwald ve svém závěru diskuse vyjádřil souhlas s tou částí vývodu státního tajemníka dr. Clementise, ve které tento dovozoval, že asi maximálně co my můžeme od této akce očekávat, bylo by přijetí zásady, že se u normálních obchodních úvěrů nebude diskriminovat a dodal: „Jinak nic nepotřebujeme a také nic nechceme.“

Vláda se tenkrát usnesla ustavit politickou komisi složenou z ministrů, zástupců všech stran, které bylo uloženo sledovat průběh akce a připravit veškerý materiál, aby v případě potřeby mohla vláda včas zaujmouti meritorní stanovisko ke všem otázkám souvisejícím s nabídkou.

Komise se však nesešla a její práci fakticky konalo MZV.

II.

Na zasedání vlády dne 4. července 1947 sdělil ministr J. Masaryk, že byl vyrozuměn britským a francouzským velvyslancem, že žádají o přijetí v odpoledních hodinách, aby mu mohli odevzdat oficiální nóty svých vlád s pozváním na konferenci, která se bude dne 12. července 1947 konat v Paříži o Marshallově plánu hospodářské pomoci Evropě. O obsahu nót byl již předem informován. Ministr J. Masaryk soudí, že bychom měli přijmouti toto pozvání a pověřiti našeho velvyslance v Paříži, aby nás na poradách zastupoval.

V průběhu rozpravy bylo zdůrazněno předsedou vlády Klementem Gottwaldem, že vláda by se měla usnésti na přesném stanovisku a přesných instrukcích pro svého zástupce na této konferenci. Poněvadž však členové vlády nebudou patrně v nejbližších dnech v dostatečném počtu v Praze přítomni, mě-

la by vláda zmocniti své předsednictvo, aby společně s ministrem zahraničních věcí rozhodlo o delegaci a o komuniké pro tisk o této delegaci, jakmile bude mít v ruce příslušné nóty.

Vláda se po kratší rozpravě usnesla zmocniti své předsednictvo, aby dne 7. července 1947 určilo v dohodě s ministrem zahraničních věcí na tuto konferenci delegaci a dalo jí instrukce.

III.

Dne 7. července zasedalo předsednictvo vlády, rozšířené o ministra zahraničních věcí a státního tajemníka MZV. Ministr Masaryk referoval o anglo-francouzském pozvání a vyslovil se za jeho přijetí. Náměstek předsedy vlády Fierlinger soudil, že je plán namířen jak proti Sovětskému svazu, tak i proti Spojeným národům. Státní tajemník dr. V. Clementis upozorňoval, že již pouhé přijetí pozvání znamená přijetí určitých věcí. Podle programu konference se zdá, že nebude na ní času pro zásadní diskuse. Mohlo by nás zavést daleko, kdyby československý delegát svým mlčením akceptoval předložené formule. Podle dnešních informací se zdá, že se konference neúčastní Švýcarsko, Švédsko a Maďarsko, snad i Norsko, proto navrhuje, aby formulování stanoviska československé vlády bylo odloženo na 9. července, aby se tak mohlo přihlídnout k výsledkům rozmluv naší vládní delegace, která zítra odchází do Moskvy k projednání jiných otázek. Ministr Masaryk, podporován zejména zástupcem náměstka mšgre Šrámka, ministrem Kopeckým, ministrem Drtinou, který zastupoval náměstka Zenkla a ministrem Frankem, který zastupoval náměstka Ursínyho, žádal, aby bylo rozhodnuto ještě před odjezdem vládní delegace do Moskvy, tedy na této schůzi. Ministr Masaryk však dále uváděl, že nevylučuje možnost, že krátce po zahájení konference uviděli bychom situaci, která by se přičila našim zájmům a spojeneckým závazkům. „Je přirozené – uvedl doslova – že pro nás na prvním místě stojí naše spojenecké svazky se Sovětským svazem, Polskem a Jugoslávií, pak přichází zřetel na naši situaci vlastní a teprve ve třetí řadě by přicházely v úvahu zřetele další.“

Po delší rozpravě předseda vlády Klement Gottwald uvedl, že z rozeslaných dokladů zatím není nijak vidět, co by z pařížské konference mohlo prakticky vzejít. Mluví se o Marshallově plánu a obratem se zase říká, že Evropa si má pomoci sama. Při tom všem je oprávněná obava, že vlastně půjde o sanaci Německa a to by nebylo v zájmu Československa. Pro případ, že by se Československo pařížské konference zúčastnilo, muselo by si na každém kroku nechat volnou ruku pro své návrhy i pro celkový další postup. Nepříjemná je ta okolnost, že by se mohlo stát, že v Paříži by ze slovanských států bylo zastoupeno jen Československo.

Náměstek Fierlinger a ministr Masaryk uvádějí, že podle jejich přímých informací Polsko se zúčastní. Státní tajemník dr. Clementis na dotaz odpovídá, že podle jeho názoru se Jugoslávie konference nezúčastní. Předseda vlády Klement Gottwald shrnuje diskusi v tom smyslu, že prakticky jde o to, zda o věci má být rozhodnuto již dnes, nebo až 9. či 10. července.

Většina se kloní k názoru rozhodnout věc a předsednictvo vlády jednomyslně schvaluje návrh komuniké. (Příloha č. 1)

Státní tajemník dr. Clementis soudí, že s uveřejněním komuniké o přijetí pozvání by se mělo ještě počkat.

Po přečtení návrhů instrukcí velvyslanci Noskovi náměstek Fierlinger za souhlasu Masaryka žádá jejich doplnění v tom smyslu, aby z československé strany byl vznesen požadavek, aby celá akce byla uskutečněna v rámci Spojených národů. Předseda vlády žádá doplnit instrukce o našem stanovisku, v případě, že by do Marshallova plánu bylo zahrnuto Německo.

Po skončení schůze předsednictva bylo ještě neformálně dohodnuto, že instrukce pro velvyslance Noska má státní tajemník dr. Clementis přepracovat podle průběhu a výsledku diskuse a předložit je k schválení předsednictvu vlády ve formě definitivního textu řeči, kterou má hned při zahájení pařížské konference přednést československý delegát.

IV.

Dne 9. července 1947 za předsednictví náměstka předsedy vlády V. Širokého, za účasti náměstků Fierlingra a Ursínyho, dále ministra Noska v zastoupení předsedy vlády, ministra Kopeckého v zastoupení náměstka msgre Šrámka, ministra Stránského v zastoupení náměstka dr. Zenkla, dále státního tajemníka dr. V. Clementise a gen. sekr. Hospodářské rady ing. dr. Outraty, konalo se zvláštní zasedání předsednictva vlády, na kterém předložil státní tajemník ke schválení návrh projevu (Příloha č. 2), který na pařížské konferenci má přednést velvyslanec Nosek a zdůraznil, že je nutno, aby náš postup byl velmi opatrný a byl řízen podle instrukcí vlády.

Ministr Stránský vyslovil nesouhlas s předloženým návrhem projevu československého delegáta.

Ministr Stránský odmítá ani ne obsah, jako spíše tón dokumentu. Projev není koncipován tak, jako by byl pronášen na konferenci, nýbrž přímo z celého textu čiší, že projev je adresován ven z konference. Ministr by považoval za méně briskní nejít na konferenci, než jít tam a mluvit tímto tónem. Je neúnosné, aby československý delegát na konferenci sotva usedl a hned začal mluvit tak ostře polemicky.

Po výměně názorů se státním tajemníkem dr. Clementisem ministr dr. Stránský uvádí, že věcně neodporuje ničemu, že s obsahem naprosto souhlasí, ale má dojem, že tón je pochybený. Státní tajemník Clementis uvádí, že je lépe, jestliže na konferenci položíme karty na stůl a jasně řekneme, takto si věci nepředstavujeme, představujeme si je takto. Po delší výměně názorů s ministrem Stránským, kterého podporuje i náměstek Ursíny a státním tajemníkem, který trvá na tom, že stylizace jím předloženého návrhu je vzhledem na okolnosti až příliš mírná, odpovídá ministr Stránský na výslovný dotaz předsedajícího náměstka Širokého, že nemá zásadní námitky proti návrhu a že se spokojí s tím, jestliže v něm budou provedeny některé stylistické opravy. Žádá, aby státní tajemník průběh pařížské konference sledoval a dával československým zástupcům konkrétní instrukce. S těmito návrhy vyslovilo předsednictvo vlády souhlas.

V.

Dne 10. července v časných hodinách ranních došel z Moskvy telegram podepsaný předsedou vlády Klementem Gottwaldem, ministrem zahraničí J. Masarykem a ministrem dr. Drtinou, který zastupoval v delegaci původně určeného, ale nemocného ministra Ripku. V telegramu byl uveden rozhovor čs. vládní delegace s generalisimem Stalinem poté, když už bylo známo, že i Polsko odmítlo účast na pařížské konferenci. Generalisimus Stalin, který už měl informace o pravé povaze a cílech Marshallova plánu vyhlásil, že za těchto okolností by byla účast Československa v rozporu s naší spojeneckou smlouvou.

Na 10. 7. byla okamžitě svolána mimořádná schůze vlády. Ještě před zasedáním vlády odebrali se náměstek vlády V. Široký a státní tajemník dr. Clementis do Sezimova Ústí, aby informovali prezidenta republiky dr. E. Beneše. Dr. Beneš po přečtení moskevské depeše ihned vyhlásil, že to je nová situace, za které je pro odřeknutí naší účasti na pařížské konferenci.

Na mimořádném zasedání vlády referoval státní tajemník dr. Clementis o moskevské depeši i o výsledku rozhovoru s prezidentem Benešem. Poukázal na to, že kladné rozhodnutí o účasti na konferenci bylo učiněno za mylných předpokladů, že se konference zúčastní i Polsko a bez znalosti zásadně odmítavého stanoviska Sovětského svazu, který má zřejmě dobré důvody soudit, že Marshallův plán je namířen proti němu. Uvedl dále, že podle jeho názoru podmínky, které jsme stanovili a formulovali v řeči našeho delegáta by jistě pařížskou konferencí nebyly přijaty a my bychom se z konference vzdálili. Byla by to jen izolovaná a neúčinná demonstrace. Navrhuje proto, aby vláda vyslovila jednomyslně souhlas s požadavkem vládní delegace v Moskvě, odřeknout

naši účast a předkládá návrhy na komuniké o rozhodnutí vlády a text nóty, které mají být odevzdány velvyslanci Velké Británie a Francie.

Po dlouhé debatě a po dohodě o změnách ve stylizaci komuniké, byl návrh na odřeknutí účasti na pařížské konferenci jednomyslně přijat.

Příloha 1: Návrh komuniké o účasti ČSR na pracích v souvislosti s Marshallovým plánem.¹

Příloha 2: Návrh na řeč československého delegáta J. Noska v Paříži přijatý na zasedání předsednictva vlády 9. 7. 1947.²

Příloha 3: Nóta ministerstva zahraničních věcí ČSR britskému a francouzskému velvyslanectví 10. 7. 1947.³

Příloha 4: Zpráva pro tisk o 95. (mimořádné) schůzi vlády ze dne 10. července 1947.⁴

Archiv FMZV, fond Generální sekretariát – neověřený soudobý opis zprávy pro předsednictvo vlády. 9 s.

1 Viz dok. č. 34.

2 Viz dok. č. 40.

3 Viz příloha 3 u dok. č. 49.

4 Viz příloha 4 u dok. č. 49.

61

1947, 22. červenec, Praha. – Ministerstvo vnitra ČSR Kanceláři prezidenta republiky. Zpráva o ohlasu na odvolání československé účasti na pařížské konferenci mezi londýnskými finančníky.

[...]ª

Důvěrné.

Ministerstvo vnitra získalo z finančních kruhů londýnské City následující zprávu:

Ohledně toho, co Velká Británie a Francie pozvaly evropské státy k druhé pařížské konferenci o Marshallově nabídce, bylo v britských politických a hospodářských kruzích horlivě diskutováno o tom, zda státy střední a zejména východní Evropy přijmou pozvání na konferenci. Za směrodatné bylo pokládáno stanovisko Polska a Československa.

Dle informací z bankovních kruhů londýnské City se očekávalo, že „hospodářské zájmy“ Polska a Československa převládnu nad úvahami politickými a že jak Polsko, tak i Československo pozvání na konferenci přijmou. Tyto kruhy tvrdily, že během návštěvy polské vládní delegace byla otázka účasti na druhé pařížské konferenci diskutována v Praze mezi činiteli obou vlád, a to ve

směru přijetí nabídky, poněvadž účast na Marshallově plánu by poskytla oběma státům podstatné výhody při rekonstrukci obou zemí. Byly dohady o tom, že Sovětský svaz nebude mít proti účasti těchto dvou států na pařížské konferenci námitek, poněvadž pomoc při rekonstrukci polského a československého průmyslu a dodávky surovin z amerických pramenů prospějí ve značné míře i Sovětskému svazu, který bude moci z obou zemí očekávat zvýšené dodávky průmyslových výrobků.

Ačkoliv v otázce účasti Polska byly vyslovovány určité pochyby, bylo tím spíše spoléháno na to, že Československo jako nejpokročilejší stát střední Evropy, silně odkázaný na dovoz surovin ze Západu a ještě více na odbyt svých polopřepychových výrobků na západních a zejména zámořských trzích, pozvání přijme. Proto také bylo dle informací z uvedených kruhů přijetí pozvánky na pařížskou konferenci Československa na počátku tohoto týdne přijato s neobyčejným zájmem a uspokojením.

V přijetí pozvánky Československem byly spatřovány tyto velmi příznivé okolnosti:

- a) Vzdor neúčasti SSSR na druhé pařížské konferenci bude Československo hospodářským mluvčím východní sféry. Dokonce se mluvilo o tom, že Československo bude na konferenci neoficiálním pozorovatelem jednání za SSSR.
- b) Účast Československa by rozptýlila obavy ohledně hospodářského i politického rozdělení Evropy, poněvadž právě účast Československa, považovaného za stát v politické zájmové sféře SSSR by dokazovala, že ve věcech hospodářských má stát rázu Československa možnost účastnit se jednání a akcí v celoevropském rámci, aniž by tím byl dotčen jeho politický úzký vztah k Sovětskému svazu.

Proto také, když po přijetí pozvání Československem docházely zprávy o odmítnutí pozvání Jugoslávií a ostatními východo- resp. jihoevropskými státy, nebyla tato odmítnutí brána zcela tragicky, ač bylo uznáváno, že neúčastí těchto států ztratí konference mnoho na svém významu co do možnosti mezi-evropské vzájemné pomoci v sektoru zásobování potravinami a některými surovinami.

Tím větší rozčarování způsobila zpráva dne 11. července, dle které se československá vláda rozhodla odvolat své přijetí pozvání na konferenci.

Zprávě byla dána v britském tisku nevšední publicita politické senzace prvního řádu, oznámená v palcových písmech levého tisku, jako „Daily Mail“, a obšírně komentována v listech rázu „Times“, který dne 12. července přinesl zvláštní zprávu svého pražského korespondenta o dojmu, který vyvolalo odvolání přijetí v Československu samém.

Odvolání pozvání bylo v bankovních kruzích City posuzováno takto:

Přijetí pozvání samotného bylo pokládáno vzhledem k významné účasti československé komunistické strany v československém kabinetu za ukázkou konstruktivní politiky československých představitelů této strany, kteří mají v první řadě na zřeteli hospodářský zájem státu před ostatními politickými úvahami. Uvedené kruhy se domnívají, že rozhodujícím činitelem, radícím k přijetí nabídky, byl i prezident republiky a že pod vlivem jeho státnického posudku bylo pozvání přijato.

Odvolání pozvání je posuzováno jako přímý zásah Sovětského svazu a je ochotně přijímán výklad, že Sovětský svaz použil i pohružky rozvázání spojevecké smlouvy, bude-li Československo trvati na přijetí pozvání.

Uvedené kruhy mají za to, že Československo zašlo do krajních možností, aby demonstrovalo svou ochotu ke konstruktivní všeevropské spolupráci a aby přispělo k zamezení hospodářského rozdělení Evropy.

Nedojde-li k účasti Československa na pařížské konferenci, nebude to dle úsudku uvedených kruhů znamenati hospodářské rozdělení Evropy, i když neúčast středoevropských a východoevropských států bude mít nepochybný vliv na další politické přístřeší mezi Východem a Západem.

Nicméně mají uvedené vlivné hospodářské kruhy za to (na základě zpráv, jež jim došly se Spojených států), že Československo si zaslouží toho, aby se mu dostalo všemožné hospodářské podpory i přesto, že se porad v Paříži nezúčastní.

Nepředpokládá se, že by došlo k nějakému omezení hospodářských styků mezi Československem a západními velmocemi nebo státy.

Naopak se usuzuje, že Československo, které se nezúčastní Marshallova plánu, bude kompenzováno zvláštními úvěry a výhodami a jeho rekonstrukce bude podpořena touto cestou. I v otázce budoucích úvěrů pro nákup surovin bude pozice Československa podstatně snazší než všech ostatních států, nezúčastněných na pařížské konferenci, takže po stránce hospodářské nevzniknou Československu z jeho neúčasti na konferenci velké újmy.

Za ministra: plk.gšt. Frant. Janda, v.r.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky, T 02118/47. – Originál strojopisu s prezentačním razítkem KPR – 28.7.1947, razítkem spisovny – došlo 29.7.1947. Správnost vyhotovení ověřena podpisem. 3 s.

a V záhlaví uvedeni adresáti: Kancelář prezidenta republiky – p. kancléř Smutný; Úřad předsednictva vlády – p. ing. Reiman; Ministerstvo zahraničních věcí – p. stát. taj. dr. Clementis; Ministerstvo národní obrany – hl. št. 5. odděl.; Ministerstvo národní obrany – hl. št. 2. odděl. v Praze; Pověřectvo vnitra – VII. odbor v Bratislavě.

1947, 31. červenec, Praha. – Ministerstvo zahraničních věcí ČSR Kanceláři prezidenta republiky. Britská reakce na čs. neúčast na pařížské konferenci.

Důvěrné. Ihned.

Záznam.

Generální sekretář Světového židovského kongresu Easterman měl za svého pobytu v Praze delší rozhovor s britským velvyslancem. V průběhu rozhovoru velvyslanec Nichols prohlásil, že se po jeho soudu všeobecně přeceňuje význam československé neúčasti na pařížské konferenci. Skutečnost, že československá vláda vyhověla přání Moskvu a odvolala své původní rozhodnutí o účasti v Paříži, neznamená podle Nicholse změnu v československé zahraniční politice a není jí prý třeba připisovat zvláštní důležitost.

III/1

Dr. Fischl, v.r.

Archiv Kanceláře prezidenta republiky, T 02155/47 – Originál strojopisu průvodního listu s prezentačním razítkem KPR – 2.8.1947 a kancelářskými poznámkami, v příloze strojopisný přepis záznamu. 2 s.

Kronika hlavních událostí roku 1947

3. 1. Zahájen dvouletý plán obnovy a výstavby národního hospodářství ČSR.
9. 1. Porážka politické pravice ve volbách v Polsku.
13. 1. Zahraniční výbor Ústavodárného národního shromáždění projednal obsah československého memoranda o Německu, vypracovaného v souvislosti s nadcházející schůzkou ministrů zahraničních věcí v Londýně o mírové smlouvě s Německem.
22. – 23. 1. V Praze se konalo zasedání ÚV KSČ, na němž K. Gottwald vyhlásil heslo „Za většinu národa“.
10. 2. Československo uzavřelo mírové smlouvy s bývalými spojenci nacistického Německa.
15. 2. Zástupci ČSR a Francie podepsali v Paříži deklaraci o spolupráci.
27. 2. Členové vlády USA jednali s vůdci obou stran v Kongresu o situaci v Evropě a na Blízkém východě. Byly to předběžné konzultace k nové zahraničně politické doktríně. Československá vláda podala protest proti rozhodnutí velitele amerických okupačních vojsk v Evropě platit v dolarech čs. tranzit americkou okupační zónou v Německu. ČSR uzavřela pětiletou obchodní smlouvu s Jugoslávií.
6. 3. Americký prezident H. Truman pronesl na Baylorské univerzitě v Texasu projev, který předznamenal vyhlášení tzv. Trumanovy doktríny (12. 3.)
10. 3. Členové vlády USA se podruhé sešli s vůdci obou stran Kongresu, aby projednali hlavní body nové zahraničně politické orientace Spojených států. Ve Varšavě byla podepsána Smlouva o přátelství a vzájemné spolupráci mezi ČSR a Polskem.
10. 3. – 24. 4. V Moskvě se konalo zasedání Rady ministrů zahraničních věcí.
12. 3. Harry S. Truman předložil v Kongresu USA návrh zákona o vojenské a hospodářské pomoci Řecku a Turecku. Zákon vešel do povědomí pod názvem „Trumanova doktrína“ a spolu s dalšími akcemi USA se stal součástí americké koncepce „zadržování komunismu“.
15. 3. Zástupci Velké Británie, Francie a zemí Beneluxu podepsali tzv. Bruselský pakt o Západní unii, tj. dohodu o hospodářské, sociální a kulturní spolupráci a kolektivní sebeobraně.
20. 3. Velká Británie a Francie uzavřely smlouvu o přátelství a spojení.

9. 4. Vláda SSSR vydala prohlášení o protisovětském zaměření Trumanovy doktríny.
17. 4. Uskutečnila se hospodářská jednání mezi ČSR a Polskem.
22. 4. Československá vláda projednala a vyslovila souhlas s mírovou smlouvou s Maďarskem. Současně uzavřela čtyřletou obchodní smlouvu s Bulharskou lidovou republikou.
8. 5. Dean Acheson se ve svém projevu v Clevelendu ve státě Mississipi poprvé zmínil o záměru, který později dostal název Marshallův plán.
13. 5. Ve Francii byli komunisté vytlačeni z vlády.
22. 5. Americký Kongres schválil Trumanův návrh zákona z 12. 3.
23. 5. Plánovací rada USA předložila státnímu tajemníkovi memorandum o tom, že americká pomoc evropským státům by měla vycházet z jejich iniciativy.
5. 6. Státní tajemník USA George Catlett Marshall pronesl na setkání bývalých studentů Harvardské univerzity projev, který byl bezprostředním podnětem ke vzniku tzv. Marshallova plánu (European Recovery Program).
12. 6. G. C. Marshall prohlásil na tiskové konferenci, že cílem amerického kontinentálního plánu není vybudování protisovětského bloku, ale sblížení Západu s Východem.
13. 6. Britský ministr zahraničí vyslovil ve veřejném projevu úmysl konzultovat s Francií a ostatními evropskými státy otázky americké kontinentální pomoci.
14. 6. Anglický velvyslanec v Paříži navštívil francouzského ministra zahraničí a tlumočil mu zájem Velké Británie na společné konzultaci o Marshallově plánu.
17. a 18. 6. Francouzský a britský ministr zahraničí se sešli v Paříži k předporadě o Marshallově plánu.
19. 6. Za svého pobytu v Oslo vyjádřil J. Masaryk poprvé československé stanovisko k Marshallovu plánu. Účast na něm podmínil výlučně hospodářskými hledisky a postojem spojenců. Velvyslanci v Moskvě téhož dne sdělili, že nemá k dispozici oficiální pozvání, a proto se nemůže k navrhovanému programu zásadně vyslovit.
20. 6. Podle sdělení československého velvyslance v Moskvě se SSSR dosud nevyjádřil k účasti na Marshallově plánu.
22. 6. Moskevská Pravda otiskla článek, který označil Marshallův plán za pokus ospravedlnit Trumanovu politiku v Evropě.
24. 6. Konala se tajná 93. schůze vlády ČSR, na níž byla ustavena komise složená z ministrů financí, zahraničního obchodu, dopravy, zdravotnic-

- tví, Z. Fierlingera a V. Clementise s úkolem sledovat všechny aspekty Marshallova plánu.
26. 6. J. Masaryk promluvil na zasedání Světové federace pro spojené národy. O Marshallově plánu tu řekl: „Já vítám tento plán, ale musí to být plán pro celou Evropu. Jestliže nás ... má rozdělit mezi levé a pravé, pak odmítám takový plán.“
27. 6. Československé velvyslanectví ve Washingtonu sdělilo do Prahy, že Polsko je ochotno se účastnit jednání o americkém kontinentálním plánu. Ministerstvo zahraničních věcí ČSR oznámilo velvyslanci v Moskvě, že vláda ustavila výbor ministrů pro sledování otázek spojených s Marshallovým plánem.
27. 6. – 3. 7. V Paříži se konala schůzka ministrů zahraničních věcí Anglie, Francie a SSSR k návrhu Marshallova plánu.
28. 6. V. M. Molotov odmítl účast Německa na Marshallově plánu, požadoval spolupráci všech zúčastněných zemí a podřízení celé akce OSN.
30. 6. Jugoslávský, polský a italský velvyslanec v Paříži oznámili francouzskému ministru zahraničí, že se zúčastní jednání o Marshallově plánu. V ČSR skončila činnost organizace UNRRA.
1. 7. Britská a francouzská delegace odmítla na pařížské konferenci sovětské návrhy a V. M. Molotov požádal o přerušení jednání na 24 hodin. Poté sovětská vláda vyjádřila nesouhlas s britsko-francouzskou koncepcí a opustila konferenci. Vláda ČSR rozhodla poslat diplomatickým zástupcům SSSR, Velké Británie a Francie nótu o československé ochotě „spolupracovat na vytvoření předpokladů pro poskytnutí americké pomoci“.
2. 7. Do Prahy přicestovala polská vládní delegace vedená předsedou vlády Jozefem Cyrankiewiczem. Vyslovila se pro americkou pomoc, nebyla-li vázána politickými požadavky.
3. 7. Po odchodu sovětské delegace z Paříže rozeslaly západní velmoci 22 evropským státům a SSSR pozvánky na pařížskou konferenci 12. 7.
4. 7. J. Masaryk promluvil v zahraničním výboru Ústavodárného národního shromáždění o tom, že ČSR má zájem na ekonomické spolupráci se Západem, ale že zároveň nepodnikne nic, co by se mohlo vykládat jako neshoda se Sovětským svazem. Britský velvyslanec v Praze vyzval československou vládu k účasti na organizaci Marshallova plánu. Vláda ČSR jednala o plánu americké pomoci a usnesla se, že předsednictvo určí (7. 7.) delegaci do Paříže. V Praze došlo k podpisu československo-polské obchodní smlouvy. J. Cyrankiewicz řekl při té příležitosti novinářům: „Pokud se týče Mar-

- shallova plánu, nebyla polská vláda informována o podrobnostech. Americký plán pomoci musí však jít po téže linii, jako šla vojenská pomoc USA evropským národům za války proti fašismu.“
5. 7. K. Gottwald obdržel telegrafickou směrnicí ÚV VKS(b), která vyzývala spřátelené země, aby se zúčastnily pařížské konference. „ukázaly nepřijatelnost anglo-francouzského plánu a poté poradu opustily a odvedly s sebou co nejvíce delegátů z dalších zemí.“
6. 7. Sovětský chargé d'affaires M. F. Bodrov sdělil J. Masarykovi, že sovětská vláda vidí v Marshallově plánu nebezpečí vměšování do ekonomiky evropských států. K účasti SSSR na konferenci se však nevyjádřil.
7. 7. Předsednictvo vlády ČSR se rozhodlo přijmout pozvání na pařížskou konferenci a vyslat na ni jako pozorovatele velvyslance v Paříži J. Noska.
8. 7. K. Gottwald obdržel druhý telegram ÚV KKS(b), který rušil směrnicí z 5. 7. a doporučoval účast v Paříži odmítnout.
9. 7. Československé velvyslanectví v Paříži si vyžádalo od vlády pokyny k jednání na konferenci o Marshallově plánu. Předsednictvo vlády vypracovalo návrh na projev čs. delegáta. Bělehradská Politika otiskla oficiální stanovisko Jugoslávie: „Marshallov plán má, ne-li formálně, tedy de facto, uskutečnit protisovětský blok západních mocností. Většina evropských států byla by tak oddělena od hospodářské spolupráce se Sovětským svazem.“
9. – 12. 7. Československá vládní delegace vedená K. Gottwaldem jednala v Moskvě o Marshallově plánu a čs.-francouzské spojenecké smlouvě. V Praze se sešlo předsednictvo vlády za řízení V. Širokého.
10. 7. Na základě dvojího přijetí u J. V. Stalina sdělil K. Gottwald do Prahy, že považuje za nezbytné odvolat československou účast na pařížské konferenci. Československá vláda se na své 96. mimořádné schůzi tomuto požadavku podřídila.
11. 7. J. V. Stalin předal K. Gottwaldovi „Poznámky k dopisu dr. E. Beneše o československé zahraniční politice, zejména ke smlouvě s Francií“.
12. – 15. 7. Konference 16 evropských států v Paříži přijala Marshallův plán a vytvořila Organizaci pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC) pověřenou řízením celého programu obnovy.
13. 7. Rudé právo otisklo pozdravný telegram K. Gottwalda J. V. Stalinovi a obsáhlý komentář k sovětskému příslibu dodávek obilí.
15. 7. Vláda projednala zprávu o účasti čs. delegace v Moskvě a vyslovila souhlas s jejím postupem.
22. 7. Velvyslanec USA v Československu L. Steinhardt zaslal G. Marshallovi telegram, kterým varoval před investicemi do ČSR, „pokud česko-

- slovenská vláda bude trpět, aby byla považována za nástroj sovětské politiky“.
15. 8. – 2. 9. V Rio de Janeiru se konala konference amerických států, která 30. 8. přijala „Meziamerickou smlouvu o vzájemné pomoci“.
24. 8. V Líšni u Brna se konala krajská slavnost KSČ, na níž K. Gottwald označil Marshallův plán za systém, který má „otevřít Evropu pro americké zboží ..., obnovit německý průmysl ... a oklestit svobodný rozvoj evropských států“. Zároveň tu byla vyhlášena tzv. „Gottwaldova výzva“ k získání jednoho a půl miliónu členů KSČ.
31. 8. Ve volbách v Maďarsku došlo k porážce politické pravice.
21. – 27. 9. Na poradě zástupců devíti komunistických stran v Polsku se ustavilo Informační byro komunistických a dělnických stran. Ustavujícího zasedání se zúčastnili zástupci Bulharska, ČSR, Francie, Itálie, Jugoslávie, Maďarska, Polska, Rumunska a SSSR.
22. 9. Výbor evropské hospodářské spolupráce (OEEC) vydal první zprávu o plánu evropské obnovy, která už zahrnovala i pásmo západního Německa.
25. 10. J. Masaryk prohlásil v politickém výboru OSN, že by bylo vážným omylem přehlížet sovětské argumenty proti válečné propagandě v USA.
7. 11. G. C. Marshall prohlásil na schůzi americké vlády, že cílem Washingtonu je „obnovit rovnováhu sil jak v Evropě, tak v Asii, a že se nyní budou všechny akce projednávat ve světle tohoto cíle“.
1. 12. Na základě československo-sovětského jednání na nejvyšší úrovni bylo dohodnuto, že SSSR dodá Československu 600 000 tun obilí.
11. 12. V Moskvě byla podepsána československo-sovětská obchodní dohoda.
19. 12. Prezident Truman předložil Kongresu návrh zákona o programu evropské obnovy. Kongres jej schválil jako zákon „o poskytování hospodářské pomoci jiným zemím“ 3. 4. 1948. (Jeho platnost, a tím i platnost Marshallova plánu, skončila v červnu 1952. Další pomoc poskytovaly USA na základě zákona „o vzájemném zajištění bezpečnosti“.)
25. 12. Rudé právo otisklo interview K. Gottwalda o neúčasti ČSR na Marshallově plánu.

Summary

1. June 17, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Czechoslovak Embassy in Washington: a request for notification of whether the United States awaits the European Economic Commission to propose the Marshall Plan to be implemented.
2. June 17, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Ambassador in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. The United States has not yet notified the Soviet Union as to its official position as was stated in Marshall's address at Harvard.
3. June 19, London – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in London to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Marshall Plan is currently in a state of preparation. It is supposed that a special European conference will be convened. Poland welcomes the Marshall Plan provided it does not create too many complications.
4. June 19, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. The French Chargé d'affaires, Charpentier, demanded from Deputy Foreign Minister Malik, that he notify him of the Soviet Union's position on the Marshall Plan. The British Ambassador, Peterson, was received by Molotov regarding the same topic. The answers of the Soviet ministers were indefinite. A French governmental note proposing a meeting of the foreign ministers of the USSR, Britain and France, by June 23, 1947, was sent to the Soviet ambassador in Paris.
5. June 20, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. According to Malik, the USSR has not yet received official notification from the Americans, the British nor the French, concerning the Marshall Plan.
6. June 20, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Czechoslovak Embassies in Moscow, Belgrade, Warsaw, Paris, London and Washington: a request for all information relating to the Marshall Plan.
7. June 19, Prague – A dispatch from Czechoslovak Foreign Minister Jan Masaryk to the Czechoslovak Embassy in Moscow. Czechoslovakia has not yet received official notification concerning the Marshall Plan; therefore, it is not possible to take an exact position. Any action will also depend upon the stand of Czechoslovakia's allies.

8. June 21, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Soviet government has not yet expressed an official position on the Marshall Plan.
9. June 24, Prague – The minutes from the closed door section of the 93rd meeting of the Czechoslovak government. The report by State Secretary Clementis about the Marshall Plan: there is planned for June 27 in Paris a meeting between Bevin, Bidault and Molotov. The Soviet Union has requested that the meeting is only attended by the Allies. Nothing concrete about the contents of the negotiations is known at this time. The negotiations will be about financial aid and not the similar aid of UNRRA. The Czechoslovak government is instituting a commission of the ministers of finance, foreign trade, transportation, health care, Deputy Prime Minister Fierlinger, State Secretary Clementis, and a secretary from the MFA to observe the further evolution of, and prepare proposals for, the Marshall Plan.
10. June 26, Warsaw – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Warsaw to the Czechoslovak Foreign Ministry. Poland does not have any concrete information about the Marshall Plan. According to the British ambassador, the problems stem from suspicions on both sides and from different opinions regarding the German question.
11. June 27, Washington – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Washington to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Polish Ambassador in Washington, Winiewicz, informed the State Department that Poland is willing to participate in the proceedings regarding the Marshall Plan.
12. June 27, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Czechoslovak Embassy in Moscow. The government has instituted a committee to review questions concerning the Marshall Plan.
13. June 28, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. According to the Swedish Ambassador, Sohlman, Molotov and Mikojan have not yet made a statement regarding the feasibility of the Marshall Plan.
14. June 30, Paris – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Paris to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Yugoslavian, Polish and Italian ambassadors in Paris have notified the French foreign minister that they will take part in the negotiations related to the Marshall Plan.
15. July 1, Paris – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Paris to the Czechoslovak Foreign Ministry. According to the notification of Bogomolov, the Soviet Union has doubts about the possibility of the agreement in question, the Marshall Plan. The plan may bring foreign economic interference, especially to the smaller countries.
16. July 1, Prague – The Czechoslovak Foreign Ministry – an internal memorandum. The diplomatic representatives of the Soviet Union, Great Britain and France must be, according to the wish of Minister Masaryk, quickly informed about the resolution of the Czechoslovak government having to do with aid from the Marshall Plan. A proposal was made to send diplomatic notes. [The texts of these diplomatic notes are included in the edition].
17. July 3, Geneva – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Geneva to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Paris Conference for Anglo-French Proposals for the Implementation of the Marshall Plan has to prepare a memorandum containing figures on the needs of the European states, which has to appeal to the U.S. Congress. France hopes that the Soviet Union will later take part in the Marshall Plan. Up to now the Soviet distrust has delayed the whole process. The Americans want Czechoslovakia to participate on the central committee.
18. July, Prague – A letter from British Ambassador Philip Nichols to Czechoslovak Foreign Minister J. Masaryk: a complementary guideline from London concerning the British – French proposal about the preparations of answers to the Marshall Plan. The acceptance of this proposal will not limit national sovereignty. It is taking into account only the resources of the European countries and will not limit European commerce, nor bi-lateral agreements. The British – French proposal is an attempt to have the Marshall Plan accepted on a commercial, not a political, basis.
19. July 4, Prague – A letter from the British Ambassador in Prague to Czechoslovak Foreign Minister Masaryk. The British and French governments are proposing the establishment of „A Committee for Cooperation“ with sub-committees for 1. nutrition and agriculture, 2. fuel and energy, 3. iron and steel, and 4. transportation, to bring about the implementation of the Marshall Plan. They invite the Czechoslovak government to participate.
20. July 4, Prague – A dispatch from Minister Masaryk to the Czechoslovak Embassy in Moscow. The departure of the delegation – composed of Gottwald, Masaryk, Heidrich, Horak etc. – to Moscow is set for July 7. The agenda will consist of the proposed Czechoslovak treaty with France and the course of action to be followed regarding the Marshall Plan.

21. July 4, Prague – The minutes from the meeting of the foreign committee of the Constitutional National Assembly. The report from Minister Masaryk about the situation abroad: the government still has not taken an exact position on yesterday's Paris break-up. The Marshall Plan has not been stated in definite terms so far. According to Masaryk's opinion, Czechoslovakia will participate in the Paris Conference. Deputy Stránský: the government has a difficult task – to stay together with the Soviet Union in its foreign policy and at the same time not cut itself off economically from the West. Masaryk: Czechoslovakia must wait for an official invitation and find out the position of the Allies, the USSR, Poland and Yugoslavia. The U.S. Congress has not yet stated its opinion on the Marshall Plan. Czechoslovakia can not act against the USSR. A discussion regarding the treaty with France.
22. July 4, Prague – The minutes from the 95th meeting of the Czechoslovak government. Minister Masaryk stated that Czechoslovakia will be invited to the Paris Conference for Anglo-French Proposals for the Implementation of the Marshall Plan, which will take place on July 12. Masaryk thinks that Czechoslovakia should accept the invitation. Resolution: on Monday, July 7, 1947, the presidium of the government will appoint a delegation to the Paris Conference and will furnish it with instructions.
23. July 4, London – A letter from K. Zilliacus to Z. Fierlinger: a description of the situation after Molotov left the meeting in Paris of the foreign ministers of The Soviet Union, France and Great Britain, and propositions for a response to the British – French invitation for Czechoslovakia to participate in the conference of European countries in Paris. A response should make use of the common features shared by the Soviet position and the British – French position.
24. July 5, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. The British – French invitation to the Paris Conference was discussed at the American reception of July 4, 1947; however no one has so far been officially informed by their government.
25. July 5, Belgrade – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Belgrade to the Czechoslovak Foreign Ministry. Yugoslavia has been invited to the Paris Conference.
26. July 5, Moscow – A coded message to the leaders of the communist party (Klement Gottwald etc.) from the All-Union Communist Party (Bolshe-

- vik). The USSR will not participate in the Paris Conference. Those countries in friendly association with the Soviet Union should send their delegations to express the inacceptability of the British – French plan, leave the meeting, and take away as many of the other delegates as possible.
27. July 6, Prague – The minutes from the visit of the Soviet Chargé d'affairs, Bodrov, with Minister Masaryk. Bodrov delivered the aide-mémoire of the Soviet government regarding the reasons why Molotov left the Paris meeting. Participation in the Paris Conference of July 12, is not mentioned.
28. July 6, Prague – A letter from M.P. Bodrov to Minister Masaryk: information regarding the meeting of the three foreign ministers in Paris. An agreement has not yet been attained because the Soviet delegation sees the Marshall Plan as an attempt to interfere with the internal affairs of the European states.
29. July 6, Prague – A letter from Minister Masaryk to Deputy Prime Minister V. Široký: documentation concerning the Paris Conference, the Soviet governments' statement, and a record of Masaryk's talk with the Soviet Chargé d'affairs, Bodrov.
30. July 4, Belgrade – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Belgrade to the Czechoslovak Foreign Ministry. Simic said that the meeting of the foreign ministers in Paris will conclude unsuccessfully because the Marshall Plan is vague and unofficially formulated.
31. July 7, Prague – The minutes from the presidium of the Czechoslovak government. The presidium decided to accept a British – French invitation to the Paris Conference. The communique concerning Czechoslovakia's participation in the conference and the instructions for the Czechoslovak delegate were approved.
32. July 7, Prague – A dispatch from Minister Masaryk to the Czechoslovak Ambassador in Paris, Dr. Nosek. Dr. Nosek will be a member of the Czechoslovak delegation to the Paris Conference. He must take part in the negotiations unless they will somehow limit Czechoslovakia's sovereign rights. Experts will be delegated to take part as well.
33. July 7, [sent July 5] Helsinki – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Helsinki to the Czechoslovak Foreign Ministry. Finland's position regarding the Paris Conference is similar to Czechoslovakia's. Finland does not want to be a great power's toy, it wants to work with the USSR and not to be used against it. A copy was sent to Moscow.

34. July 7, Prague – A proposal for a communique concerning Czechoslovakia's participation in the proceedings relating to the Marshall Plan. The presidium of the government decided (July 7, 1947) to accept a British – French invitation to the Paris Conference.
35. July 7, Prague – A letter from Minister Masaryk to the French Ambassador in Prague, M. Dejean, and to the British Ambassador in Prague, P. Nichols. The presidium of the Czechoslovak government has decided on Czechoslovakia's participation in the Paris Conference. Czechoslovakia will be represented there by their Ambassador in Paris, J. Nosek.
36. July 8, Prague – A dispatch from State Secretary V. Clementis to all Czechoslovak Embassies in Europe (except Paris) and to the Embassy in Washington. The presidium of the Czechoslovak government decided to accept the British – French invitation to the Paris Conference, which will take place on July 12, 1947. The Czechoslovak government will decide upon further steps regarding the details of the Marshall Plan, according to the information collected by the Czechoslovak delegation.
37. July 8, Moscow – A dispatch from the All-Union Communist Party (Bolshevik) to K. Gottwald. The initiators of the Paris Conference wish in fact to create a Western bloc, including Germany. Therefore the AUCP(B) is compelled to cancel its telegram of the July 5, 1947 and proposes to refuse participation in the Paris Conference.
38. July 9, Paris – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Paris to the Czechoslovak Foreign Ministry: a request for instructions concerning negotiations at the Paris Conference.
39. July 9, Prague – The minutes from the political debates during the meeting of the presidium of the Czechoslovak government, concerning the speech of the Czechoslovak delegate to the Paris Conference.
40. July 9, Prague – A draft of the speech of the Czechoslovak delegate in Paris, J. Nosek, as it was accepted at the session of the presidium of the government on July 9, 1947. The Czechoslovak government accepted the invitation when it had been insured that the Paris Conference would not infringe upon the sovereign rights of the participating states. The Czechoslovak government cannot participate in a program giving more advantageous reconstructive conditions to Germany than to its victims.
41. July 9, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Czechoslovak Embassy in Vienna. The Czechoslovak Ambassador in

Paris, J. Nosek, who has financial and economic experts at his disposal, will be the sole Czechoslovak delegate to the Paris Conference.

42. July 10, Moscow – A letter from Czechoslovak Prime Minister K. Gottwald to the President of ČSR, Deputy Prime Minister V. Široký, and State Secretary V. Clementis: a report from two receptions with J. V. Stalin in Moscow. Masaryk, Drtina, Horák, Heidrich, and Molotov and Bodrov were present. Stalin believes that Czechoslovakia's participation in the Paris Conference is a serious issue on which Czechoslovak friendship with the USSR depends. He thinks that Czechoslovakia should cancel its participation. Gottwald demands an immediate convocation of the government. He thinks that it is inevitable that the government will cancel Czechoslovakia's participation in the Conference.
43. July 10, Moscow – Unverified minutes from the negotiations of K. Gottwald and the Czechoslovak delegation in Moscow.
44. July 10, Prague – A dispatch from State Secretary V. Clementis to the Czechoslovak Ambassadors in London and in Paris. The letter brings their attention to a probable change in the Czechoslovak government's attitude towards participation in the Paris Conference.
45. July 10, Moscow – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Moscow to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Czechoslovak delegation in Moscow – Gottwald, Masaryk, Kašpárek – by telegraph, urged the government to return a detailed report on the cabinet resolutions, the text of the communique, and the notification of the ambassadors. A dispatch saying that the government was still in session was sent to Moscow.
46. July 10, London – A dispatch from the Czechoslovak Ambassador in London to State Secretary V. Clementis. Bevin was apprehensive about the Czechoslovak government demand at the Paris Conference that the reconstruction of the states neighboring Germany should have a preference over the reconstruction of Germany, as it is contrarily demanded by the U.S.A. This demand could complicate the situation in France, because the Czechoslovak position could not be denied by the French government with regard to French public opinion. The British government is interested in quick and easy negotiations over the Marshall Plan. Czechoslovakia's eventual departure from the Paris Conference should also be motivated by a reference to the unsuccessful negotiations about compensation in England.

47. July 10, Paris – A dispatch from the Czechoslovak Ambassador in Paris to the presidium of the Czechoslovak government. Minister Václav Majer stated that after the Polish, Bulgarian and Rumanian refusals of the invitation to the Paris Conference, it would be extremely unfavorable for Czechoslovakia to change its resolution concerning participation in the Paris Conference.
48. July 10, London – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in London to State Secretary V. Clementis: the attitude of Bevin towards Czechoslovakia's participation in the Paris Conference.
49. July 10, Prague – The minutes from the emergency, closed door session of the 95th meeting of the Czechoslovak government. The session was convened because of a dispatch from the Czechoslovak delegation in Moscow. State Secretary V. Clementis notified the government of the President's attitude: E. Beneš considers it necessary to call off Czechoslovakia's participation in the Paris Conference. He has read a prepared note to the British and French embassies and demands that the members of the government approve the prime minister's proposal. An explanation of the circumstances that caused the present situation and Czechoslovakia's participation in the Paris Conference were then discussed. V. Clementis proposed a draft communique for the press. The government canceled its decision of July 4, 1947, and decided unanimously that Czechoslovakia would not participate in the Paris Conference because their participation would be seen as an unfriendly act against the Soviet Union and the other allies. The government set the prime minister the task of pointing out in the Moscow negotiations that any information having to do with negative attitudes, of some parties of the National Front, towards the Czechoslovak pledges following the Allied treaty with the Soviet Union, are untrue.
50. July 10, Prague – A dispatch from State Secretary V. Clementis to the Czechoslovak Embassy in Moscow. The Czechoslovak government decided at its emergency session that Czechoslovakia would not participate in the Paris Conference. The British and French ambassadors have been notified of this decision via diplomatic note, which stated the reasons for the change of the original decision.
51. July 10, Prague – A dispatch from State Secretary V. Clementis to the Czechoslovak Ambassador in Washington, Slávik: a preliminary report of the Czechoslovak government's resolution to not have a delegate participate in the Paris Conference.
52. July 10, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Czechoslovak Embassies in London and Paris. The Czechoslovak government has revised its original resolution and decided that Czechoslovakia will not participate in the Paris Conference.
53. July 10, Ljubljana – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Belgrade to the Czechoslovak Foreign Ministry: a report of the circumstances that led to Yugoslavia's refusal to participate in the Paris Conference. Tito, Bebler, and perhaps Kardelj, were initially in favor of participation in the Conference. Tito, however, later endorsed a negative opinion of Djilas. Czechoslovakia's original decision to participate was accepted without criticism. Yugoslavia believes it will be necessary to stand for the defense of the smaller nations at the Conference.
54. July 11, Prague – A dispatch from the Czechoslovak Foreign Ministry to the Embassies in Ankara, Bern, Belgrade, Bucharest, Warsaw, Budapest, Berlin, Brussels, the Hague, Copenhagen, Oslo, Rome, Sofia, Stockholm, Vienna, Helsinki, Washington and Dublin. The Czechoslovak government at its emergency session of July 10, revised its original resolution and canceled participation in the Paris Conference because a Czechoslovak delegation in Paris would be seen as an act against good friendship with the Soviet Union and Czechoslovakia's other allies.
55. July 10, Washington – A dispatch from the Czechoslovak Ambassador in Washington to the Czechoslovak Foreign Ministry. Foreign Minister Masaryk told Agronski in Moscow that he will visit the Paris Conference in order to be informed of the proceedings, and that the Czechoslovak government is presently meeting to decide its course of action. He expressed his hopes that the Paris Conference could secure peace and economic consolidation, and confirmed the independence of Czechoslovak politics.
56. July 12, Ankara – A dispatch from the Czechoslovak Embassy in Ankara to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Czechoslovak resolution not to participate in the Paris Conference was poorly received by most of the diplomats. American Ambassador Wilson was consternated by the change. He considered it direct interference by the Soviet Union with Czechoslovakia's internal affairs and added that the United States' response could be very strong.
57. July 12, Paris – A dispatch from the Czechoslovak Ambassador in Paris to the Czechoslovak Foreign Ministry: an acknowledgement of the Cze-

choslovak government's resolution of non-participation in the Paris Conference.

58. July 15, Prague – The minutes from the closed door session of the 97th meeting of the Czechoslovak government. Prime Minister, K. Gottwald, reported on the negotiations of the Czechoslovak delegation in Moscow (July 9-11): the delegation successfully convinced J.V. Stalin and Molotov that the acceptance of the invitation to the Paris Conference, was not directed against the USSR. The subsequent cancellation of Czechoslovakia's participation in the Paris Conference was positively accepted. J. V. Stalin gave K. Gottwald „The Notes of the Chairman of the Ministerial Council of the USSR; a letter from J.V. Stalin to the President of the Czechoslovak Republic, E. Beneš, regarding Czechoslovakia's foreign policy“. In the letter, Stalin expressed objections regarding the fact that in the proposed treaty with France immediate help against aggression from Germany and its allies is not mentioned; this places the Soviet Union, Yugoslavia and Poland at a great disadvantage against France. A treaty about the delivery of wheat and feeding corn was prepared, which is to be completed by the ministers of foreign trade and alimentation. Minister Václav Majer disagreed with the governments' resolution of July 10 stating that the cancellation gives a very bad impression that Czechoslovakia gave into outside pressure. The government expressed agreement with the results of the negotiations in Moscow. The prime minister was charged with the task of expressing thanks to the Soviet government and J.V. Stalin for the decision that opened a new period of economic and trade relations between the USSR and ČSR.
59. July 17, Sofia – A diplomatic telegram from the Czechoslovak Ambassador in Bulgaria to the Czechoslovak Foreign Ministry. The Bulgarians are content with Czechoslovakia's resolution of non-participation in the Paris Conference. J. Dimitrov foresees a unity of friends with the USSR.
60. July, Prague – The Czechoslovak government's attitude towards the Marshall Plan in June and July 1947, a comprehensive report: the Czechoslovak government dealt with the offer of economic aid to Europe for the first time in its session of June 24, 1947. A political commission was established, but in fact its work was done by the Foreign Ministry. On July 4, J. Masaryk informed the government of the British – French invitation to the Paris Conference planned for July 12. On July 7, it was resolved that the presidium should choose a delegation to the Conference and furnish it with instructions and a communique about Czechoslovakia's participation

in the Paris Conference was accepted. The government held emergency meetings on July 9, when a draft of the Czechoslovak delegate's speech in Paris was approved, and on July 10. The session of July 10, demanded by telegram from the delegation in Moscow, decided that Czechoslovakia would not participate in the Paris Conference and accepted the communique concerning the cancellation of participation in the Paris Conference, and the text of notes to the British and French embassies.

61. July 22, Prague – From the Czechoslovak Ministry of the Interior to the Office of the President of the Czechoslovak Republic: information concerning the London financiers' reactions to Czechoslovakia's cancellation of participation in the Paris Conference.
62. July 31, Prague – From the Czechoslovak Foreign Ministry to the Office of the President of the Czechoslovak Republic: Britain's reaction to Czechoslovakia's non-participation in the Paris Conference.

Seznam použitých pramenů

Státní ústřední archiv Praha – A ÚV KSČ:

fondy 03/10

05/11

83, sv. 5, 24, 25

100/24

Archiv FMZV:

Fond Generální sekretariát (1947)

Odeslané a přijaté telegramy (1947)

Zápisy telefonických zpráv (1947)

Vnitřní sdělení (1947)

Archiv FS ČSFR:

Fond ÚNS – zahraniční výbor (1947)

Archiv Kanceláře prezidenta republiky (1947)

Rejstřík

A

Agronský Martin, Z. – novinář, komentátor americké rozhlasové stanice ABC, Washington, 93, 94

Alphand H. – vedoucí ekonomického odboru francouzského ministerstva zahraničí, 23, 52 – 54, 94

Attlee Clement R. – předseda vlády Velké Británie, předseda Labour party, 10, 66

Augenthaler Zdeněk – vedoucí národohospodářského odboru čs. MZV, 23, 53, 57

B

Bebler Aleš – člen vedení KS Jugoslávie, 38, 92

Beneš Edvard – prezident ČSR, 62, 96, 101, 107, 115

Bernásek Vl. – Úřad předsednictva vlády, 68, 95

Bevin Ernest – ministr zahraničních věcí Velké Británie (Labour party), 8, 10, 13, 17, 21, 35, 63, 66 – 68

Bidault George, A. – ministr zahraničních věcí Francie, 10, 13, 20, 94

Bodrov, M. F. – chargé d'affaires velvyslanectví SSSR v Praze, 21, 22, 27, 39 – 42, 45, 57, 58, 71 – 73, 75, 76, 78 – 80, 84, 115

Bogomolov Alexandr Jefremovič – velvyslanec SSSR v Londýně, 20, 21

Bystrický Rudolf – zást. vedoucího národohospodářského odboru MZV ČSR, 8, 12, 19, 53, 57

C

Clay Lucius, D. – vrchní velitel voj. správy americké okupační zóny v Německu, 83

Clayton William – nám. ministra hospodářství USA, 23, 54

Clementis Vladimír – státní tajemník v MZV ČSR, 13 – 16, 27, 29, 42 – 47, 50 – 54, 57, 64, 65, 68 – 74, 76 – 79, 81 – 88, 90 – 93, 103 – 107, 110, 114

Č

Černý Vilém – přednosta kabinetu MZV, 21

Červíček B. – Úřad předsednictva vlády, 68

D

Dalton Hugh – britský ministr financí, 66

Dejean Maurice – francouzský velvyslanec v Praze, 21, 22, 50, 52, 63, 69, 78, 86, 88, 89, 94

Dimitrov Georgi – předseda vlády BLR, 103

Djilas Milovan – člen vedení KS Jugoslávie, ministr jugoslávské vlády, 92

Drtina Prokop – ministr spravedlnosti ČSR (nár. soc.), 6, 33, 42, 45 – 47, 57, 58, 60, 61, 69, 80, 90, 97, 100, 102, 105, 107

Ducháček Ivo – poslanec, předseda zahraničního výboru PNS, ÚNS (ČSL), 27, 29

Đuriš Július – ministr zemědělství ČSR (KSČ), 84, 85, 90, 97, 102

E

Easterman, Alexander L. – generální sekretář Světového židovského kongresu, 111

Eden Anthony R. – britský státník, posl. Konzervativní strany, 66

F

Fierlinger Zdeněk – nám. předsedy vlády ČSR (soc. dem.), 6, 14 – 16, 34, 42 – 47, 52, 54, 55, 71, 73, 76, 77, 79, 80, 81, 83 – 85, 90, 96 – 98, 102, 105, 106, 114

Fischl Viktor – úředník MZV, 111

Fiša Peregrin – ministerský rada MZV ČSR, 53, 57

Franek Mikuláš – ministr pro sjednocení zákonů čs. vlády (DS), 42, 44, 45, 70, 72, 83, 86, 90, 103, 105

Friedmann Julius – předseda Nejvyššího účetního kontrolního úřadu, 14, 90, 103

G

Garner – viceprezident Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, 18

Geminder Bedřich – vedoucí mezinárodního odd. ÚV KSČ, 37

Gottwald Klement – předseda vlády ČSR (KSČ), 15 – 17, 26, 28, 33, 34, 38, 42, 45 – 47, 51, 57 – 59, 61 – 65, 68, 69, 73, 75, 77, 82, 89, 90, 95 – 107, 112, 115, 116

H

Hajdů Vavro – min. rada MZV ČSR, 47, 53, 57

Hála František, msgre – ministr pošt ČSR (ČSL), 70, 82, 90, 103
Heidrich Arnošt – generální sekretář MZV, 27, 42, 44, 47, 57, 58, 73
Hejret Josef – čs. velvyslanec ve Varšavě, 17
Horák Jiří – velvyslanec ČSR v Moskvě, 27, 57, 58
Horáková Milada – poslankyně ÚNS (nár. soc.), 32

CH

Charpentier Pierre A. – francouzský chargé d'affaires v Moskvě, 10, 11
Chudoba Bohdan – poslanec ÚNS, (ČSL), 28

J

John Oldřich – poslanec ÚNS, (soc. dem.), 31, 32

K

Kardelj Eduard – člen předsednictva KS Jugoslávie, 38, 46, 92
Kašpárek Jiří – čs. chargé d'affaires v Moskvě, 9, 11 – 13, 19, 37, 58, 65
Kočvara Štefan – poslanec ÚNS, (DS), 29, 31
Kolowrat Jindřich – čs. velvyslanec v Ankaře, 94
Kopecký Jan – ministr techniky ČSR (ČSL), 42, 44, 45, 52, 70, 72, 73, 81, 90, 102, 106
Kopecký Václav – ministr informací ČSR (KSC), 15, 73, 74, 79, 84 – 86, 90, 102, 105
Korbel Josef – čs. velvyslanec v Bělehradě, 38, 41, 92
Kratochvíl Bohuslav – čs. velvyslanec v Londýně, 10, 43, 64, 67, 68, 87, 88
Kubka František – čs. velvyslanec v Sofii, 103

L

Laušman Bohumil – ministr průmyslu ČSR (soc. dem.), 15, 90, 103
Löbl Eugen – nám. ministra zahraničního obchodu (KSS), 96

M

Macmillan Harold M. – britský státník, politik Konzervativní strany, 66

Majer Václav – ministr výživy ČSR (soc. dem.), 67, 90, 96 – 99, 103
Malik Jakov, A. – nám. ministra zahraničních věcí SSSR, 11, 37
Marshall George, C. – ministr zahraničních věcí USA, 5, 8, 9, 14 – 16, 22, 24, 26, 28, 31, 34, 35, 49, 80, 113, 115, 116
Masaryk Jan – ministr zahraničních věcí ČSR, 12, 14, 22, 24 – 33, 39, 41, 42, 44 – 50, 57 – 63, 65, 69, 71 – 73, 75, 76, 78, 80, 82, 84, 90, 93 – 102, 104 – 107, 113 – 116

Mikojan Anastazius, I. – ministr zahraničního obchodu SSSR, 19, 96, 97
Modzelewski Zygmund – ministr zahraničních věcí Polska, 17, 46, 76, 77, 83
Molotov Vjačeslav, M. – ministr zahraničních věcí SSSR, 6, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 32, 35 – 37, 39, 43 – 45, 57 – 63, 71, 75, 77, 82, 83, 88, 95, 114
Morrison Harold, M. – předseda tajné rady Velké Británie, 66
Myrdal Gunnar, K. – švédský ekonom, tajemník Evropské hospodářské komise OSN, 8, 19

N

Nejedlý Zdeněk – ministr ochrany práce a sociální péče (KSC), 72, 73, 90, 98, 103
Nichols Philip, B. B. – britský velvyslanec v Praze, 21, 24 – 26, 50, 69, 86, 88, 89, 111
Nosek Jindřich – čs. velvyslanec v Paříži, 20, 21, 43, 45 – 46, 48, 50, 52, 53, 55, 57, 64, 67, 76, 82, 92, 94, 106, 108, 115
Nosek Václav – ministr vnitra ČSR (KSC), 15, 87, 90, 102, 106

O

Outrata Edvard – generální sekretář hospodářské rady, 52, 90, 98, 103, 106

P

Pavlovský Josef – čs. vyslanec v Helsinkách, 49
Peterson Maurice D. – britský velvyslanec v Moskvě, 11
Procházka Adolf – ministr zdravotnictví ČSR (ČSL), 14, 70, 73, 74, 81, 82, 87, 90, 103

R

Reiman Michal – poslanec ÚNS, úředník vlády, 27, 95, 110
Ripka Hubert – ministr zahraničního obchodu ČSR (nár. soc.), 14 – 16, 26, 42, 75, 90, 99, 103, 107
Ruppeldt Miloš – osobní tajemník státního tajemníka V. Clementise, 64

S

Simić – ministr zahraničních věcí Jugoslávie, 38, 41, 92
Slávik Juraj – čs. velvyslanec ve Washingtonu, 18, 91, 94
Sohlman – švédský vyslanec v Moskvě, 19
Stalin Josef, V. – předseda vlády, generální tajemník ÚV VKS(b), 32, 57 – 64, 75, 77, 82, 85, 88, 95 – 97, 100, 101, 103, 107, 115
Stránský Jan – poslanec ÚNS (nár. soc.), 30
Stránský Jaroslav – ministr školství a osvěty ČSR (nár. soc.), 15, 52 – 55, 70 – 72, 74, 77 – 79, 82 – 85, 87, 90, 103, 106, 107

Š

Ševčík Josef – čs. generální konzul v Paříži, 21
Široký Viliam – náměstek předsedy vlády ČSR (KSS), 41, 42, 52, 55, 57, 68 – 70, 72, 74, 78, 84 – 90, 102, 106, 107, 115
Šrámek Jan, msgre – náměstek předsedy vlády ČSR (ČSL), 42, 52, 70, 72, 82, 90, 103, 105, 106

T

Tătărescu Gheorghe – ministr zahraničních věcí Rumunska, 59
Thorp Wilard, L. – náměstek ministra zahraničí USA, 18

Tito Josip Broz – předseda vlády Jugoslávie, generální tajemník KS Jugoslávie, 38, 92

Truman Harry, S. – prezident USA (demokrat.), 11, 14, 15, 77, 80, 83, 112, 113, 116

U

Ursíny Ján – náměstek předsedy vlády ČSR (dem. str.), 33, 42, 52, 54, 80, 86, 90, 99, 102, 105 – 107

V

Vyšinskij Andrej, J. – náměstek ministra zahraničí SSSR, 81, 82

W

Wierblowski Stefan – polský vyslanec v Praze, 73
Wilson Ch. A. – americký velvyslanec v Ankaře, 94
Winiewicz Josef – polský velvyslanec ve Washingtonu, 18

Y

Ynokell – ministr zahraničních věcí Finska, 48

Z

Zenkler Petr – náměstek předsedy vlády ČSR (nár. soc.), 15, 33, 42, 52, 71, 73, 74, 76 – 90, 103, 105, 106
Zilliacus Konny – poslanec britského parlamentu (Labour Party), 6, 34, 37
Zmrhal Antonín – ministr vnitřního obchodu ČSR (KSC), 74, 81 – 85, 90, 98, 102
Zorin Valerian, A. – sovětský velvyslanec v Praze, 32

Ž

Žourek Jaroslav – přednosta generálního sekretariátu MZV, 21, 65

**Československo a Marshallův plán.
Sborník dokumentů**

Editori Rudolf Jičín, Karel Kaplan, Karel Krátký a Jaroslav Šilar
Redakce Milena Janišová, anglické résumé Jana Svobodová a Christian Donohue
Počítačová sazba Václav Dryk
V ediční řadě Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, svazek 1 vydal
Ústav pro soudobé dějiny ČSAV ve spolupráci se Státním ústředním archivem
Praha 1992.